

AALBORG UNIVERSITY

SPECIALE PÅ KANDIDATUDDANNELSEN
I SOCIALT ARBEJDE, FORÅR 2017
INSTITUT FOR SOCIOLOGI OG SOCIALT ARBEJDE,
AALBORG UNIVERSITET, KØBENHAVN

**”DEN UNGE SKAL
‘INTEGRERES I DET
DANSKE SAMFUND’
HVORDAN FANDEN
GØR MAN LIGE DET?”**

**EN KVALITATIV UNDERSØGELSE
AF ULEDSAGEDE MINDREÅRIGE
FLYGTNINGES TILVÆRELSE OG
INTEGRATION I DANMARK**

Anne Kathrine Errebo-Jensen studienr. 20151991

Maria Ibæk Jørgensen studienr. 20151994

Sofie Aggerbo Johansen studienr. 20151987

Vejleder: Marianne Skytte

Anslået tegn: 239.950

Først og fremmest tusinde tak til de unge for at have mod og lyst til at dele deres historie. Derudover skal der lyde en tak til personalet på døgninstitutionerne for deres åbensindethed, tid og lyst til at indvie os i deres arbejde. Endelig skal der lyde en tak til vores vejleder Marianne Skytte for at udvise stort engagement og for at give konstruktiv vejledning.

Abstract

This master thesis is a qualitative research study about the integration of unaccompanied minor refugees in a residential institution in Denmark. The master thesis wishes to answer the following problem statement: *How can a placement in a residential institution contribute to the integration of unaccompanied minor refugees into Danish society?*

We apply principles from Philosophical Hermeneutics as our theory of science, which is characterized as an understanding and interpretive social science and therefore are applicable to illustrate the perspectives of both the professional personnel working at the residential institutions and the unaccompanied minor refugees. The study is based on 15 interviews with key individuals from two residential institutions. By a qualitative analysis of the 15 interviews and by using, among others, the theory and definition of *integration* by Birgit Rahbek Pedersen & Tove Skutnabb-Kangas, it has been possible to reveal how the professionals at various levels perceive and work with integration and how the unaccompanied minor refugees understand their own existence and integration in Denmark.

Based on our research and analysis, we have concluded that the placement at a residential institution can contribute to the integration process of the unaccompanied minor refugees, where they can learn the necessary skills to act in society such as learning the language and learning about Danish culture, norms and values, but because of the short-term perspective, it is not possible for the personnel to continue working with the process. In addition, we found that there is a number of areas beyond the scope of the personnel's current role, which can have serious consequences for the opportunities of the unaccompanied minor refugees to integrate, such as their mental health, racist behavior by the majority population and the opportunities for them to get family reunification. The above has helped provide insight into the work on the integration of unaccompanied minors refugees. The study has been based on a specific context of two residential institutions and describes the unique experiences of the informants. The results cannot say anything in general about unaccompanied minor refugees' integration, but we estimate that this knowledge may be valuable in other contexts, as some of our results are comparable to previous research.

Indholdsfortegnelse

Abstract	2
Kapitel 1 - Indledning	5
1.1 Problemfelt	6
Kapitel 2 - Problemstilling	9
2.1 Problemformulering	9
2.1.1 Uddybning og afgrænsning af problemformulering	9
2.2 Specialets integrationsforståelse	10
Kapitel 3 - En indføring i feltet	12
3.1 Forskning på området	12
3.1.1 Litteratursøgningsstrategi	12
3.1.2 Forskningsvandring	13
3.2 Juridiske rammer	18
3.2.1 Ankomst til Danmark	18
3.2.2 Ophold i Danmark	19
Kapitel 4 - Videnskabsteori	22
4.1 Videnskabsteoretiske udgangspunkt	22
4.2 Den hermeneutiske cirkel	23
4.3 Forforståelse og fordomme	23
4.4 Samspil mellem empiri og teori	24
Kapitel 5 - Specialets empiriske grundlag og metode	26
5.1 Kvalitativ tilgang til undersøgelsesfeltet	26
5.2 Rekruttering af døgninstitutioner	27
5.3 Præsentation af døgninstitutioner	28
5.4 Rekruttering af informanter	28
5.5 Præsentation af informanterne	29
5.6 Valg af metode	31
5.6.1 Det semistrukturerede interview	31
5.7 Interviewguide	31
5.7.1 Tematiseringer i interviewguides	33
5.8 Interviewsituationen	34
5.8.1 Tilstedeværelse i feltet i forbindelse med empiriindsamling	36
5.8.2 Magtforhold i interviewsituationen	37
5.8.3 Kønsperspektiv	37
5.9 Interview med mennesker med anden kulturel baggrund end en selv	38
5.9.1 Sprogets betydning for empiriindsamling og transskription	38

5.9.2 Tolk	39
5.10 Ethiske overvejelser	40
5.10.1 Informeret samtykke	41
5.10.2 Fortrolighed	42
5.10.3 Konsekvenser af at deltage i en undersøgelse	42
5.11 Databearbejdning	43
5.11.1 Transskription af interview	43
5.11.2 Meningskategorisering og kodning	44
Kapitel 6 - Analyse	46
6.1 Analysestrategi	46
6.2 Analyse 1 - Arbejdet med uledsagede mindreårige flygtninge	48
6.2.1 Mål og forståelse af arbejdet	48
6.2.2 Selvstændiggørelse	50
6.2.3 Netværk	59
6.2.4 Introduktion til kultur, normer og værdier	69
6.2.5 Delkonklusion	72
6.3 Analyse 2 - De uledsagede mindreårige flygtnings tilværelse	74
6.3.1 Motivation og kompetencer	74
Teoretisk blik på motivation og kompetencer	79
6.3.2 Ventetid og uvished	82
Teoretisk blik på ventetid og uvished	87
6.3.3 Isolation	89
Teoretisk blik på isolation	95
6.3.4 Delkonklusion	98
6.4 Sammenfattende analyse	100
Kapitel 7 - Diskussion	102
Kapitel 8 - Konklusion	105
Kapitel 9 - Kvalitetsvurdering	108
Litteraturliste	111

Kapitel 1 - Indledning

I store dele af verden præges virkeligheden af krig, konflikter og naturkatastrofer. Dette påvirker mennesker i disse dele af verden, og derfor vælger nogle at søge tilflugt til andre lande i håb om at opnå et trygt og stabilt liv. Antallet af personer, som vælger at søge tilflugt, er steget stødt de seneste år. Ifølge en rapport fra FN's Flygtningehøjkommissariat steg antallet af fordrevne personer til ny rekord i 2016 på 65,6 mio. på verdensplan, heraf var 22,5 mio. personer flygtninge, 40,3 mio. internt fordrevet, og 2,8 mio. asylansøgere (UNHCR, 2017:2). En del af dem, der flygter, flygter sammen med deres familier, men flere og flere mindreårige tager flugten alene. I 2016 søgte ca. 75.000 separerede eller uledsagede mindreårige flygtninge om asyl, hvilket er mere end en fordobling af antallet siden 2014 (UNHCR, 2017:47).

I 1951 underskrev Danmark som et af de første lande FN's Flygtningekonvention, som forpligter tilslutningslandene til at give mennesker, der er på flugt, og som opfylder konventionens betingelser, beskyttelse. Derudover har Danmark ligeledes tiltrådt FN's konvention om barnets rettigheder i 1991, hvorved vi har forpligtet os til en række retningslinjer, som er med til at sikre, at børn overalt i verden har præcis de samme rettigheder. Børnekonventionens artikel 22 beskriver bl.a., hvordan man som deltagerstat skal sikre, at et barn, som søger flygtningestatus, uanset om det kommer alene eller er ledsaget af sine forældre eller af en anden person, får beskyttelse og humanitær bistand og er sikret de rettigheder, som står i Børnekonventionen.

Danmark har således forpligtet sig til at hjælpe de mennesker og ikke mindst børn og unge, der flygter fra krig, konflikter og naturkatastrofer. Det stigende antal flygtninge har også gjort sig gældende i Danmark. Antallet af personer, som søgte asyl i Danmark, er steget markant de seneste 10 år og toppede i 2015 med 21.316 ansøgere (Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration & Udlændingesservice, 2011:39; Udlændingestyrelsen, 2017:13). Dog ses der et væsentligt fald i antallet i 2016, som umiddelbart ser ud til at fortsætte i 2017 (Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2017:2).

I nærværende speciale interesserer vi os for de børn og unge, som kommer til Danmark alene - også kaldet uledsagede mindreårige flygtninge. Flere officielle instanser såsom

Ankestyrelsen, Dansk Flygtningehjælp og Udlændingestyrelsen benytter sig af følgende definition af uledsagede mindreårige flygtninge:

“En uledsaget mindreårig er en udlænding under 18 år, som er indrejst og har søgt asyl i Danmark uden ledsagelse af sine forældre eller andre myndige personer, som kan anses for at være trådt i forældrenes sted.” (Ankestyrelsen, 2010:12).

Antallet af uledsagede mindreårige flygtninge, som har søgt asyl i Danmark, toppede ligeledes i 2015 med 2.144 ansøgere. Selvom antallet af asylansøgere i Danmark er faldet fra 2015 til 2016, så er andelen af uledsagede mindreårige flygtninge stigende (Udlændingestyrelsen, 2017:17). Størstedelen af de uledsagede mindreårige flygtninge, der kommer til Danmark er drenge i teenagealderen (Bendixen, 2016).

I 2015 blev der tildelt 500 opholdstilladelser til uledsagede mindreårige flygtninge på baggrund af i alt 571 sager, hvilket svarer til, at ca. 88 %¹ fik opholdstilladelse på baggrund af deres ansøgning. I forhold til de uledsagede mindreårige flygtninge, som fik ophold, var størstedelen fra Syrien (41 %) og Eritrea (39 %). Derudover er en del fra Afghanistan (5 %) eller Somalia (3 %) samt en del statsløse (9 %) (Udlændingestyrelsen, 2016:18)².

1.1 Problemfelt

Den del af den danske forskning, som beskæftiger sig med flygtningebørn har i høj grad fokus på deres ophold i asylcentre og deres psykiske helbred (Vitus & Nielsen, 2011). Denne forskning omhandler særligt asylbørn, deres særlige behov og psykiske vanskeligheder (Stæhr, 2000; Shapiro, Christiansen & Nielsen; 2010) samt deres livsvilkår og tilværelse i asylcentrene og konsekvenser forbundet med denne livsførelse (Christensen, 2006; Christensen & Vitus Andersen, 2006; Nielsen et al., 2007). Forskningen siger imidlertid mindre om, hvordan tilværelsen udformer sig for de børn og unge, som har fået opholdstilladelse - i hvert fald når det kommer til de uledsagede mindreårige flygtninge.

Når den uledsagede mindreårige flygtning får asyl, skal kommunen, som den uledsagede mindreårige flygtning bliver boligplaceret i, tage en samtale med den unge i asylcentret om

¹ Procentandelen er egne beregninger på baggrund af tal fra Udlændingestyrelsen (Udlændingestyrelsen, 2016:18)

² Disse tal er ikke opgjort for 2016, hvorfor vi har valgt at medtage tallene fra 2015

bl.a. dennes mulighed for boligformer. De unge under 16-17 år vil ofte blive anbragt hos en plejefamilie, men det mest almindelige for uledsagede mindreårige flygtninge er en anbringelse på døgninstitution, bosted og opholdssted for unge (Bendixen, 2016).

Hvorvidt anbringelsen af uledsagede mindreårige flygtninge på døgninstitution er hensigtsmæssig, har i de seneste år været omdiskuteret. Der findes både særlige døgninstitutioner, som kun har uledsagede mindreårige flygtninge anbragt, og døgninstitutioner, hvor de uledsagede mindreårige flygtninge bliver placeret sammen med danske anbragte børn. Særligt de døgninstitutioner som har uledsagede mindreårige flygtninge anbragt sammen med danske børn og unge har været kritiseret i den offentlige debat. Det kritiseres bl.a. af Red Barnet og Dansk Flygtningehjælp, da de ikke mener, at det er den samme form for hjælp, de to grupper har brug for, samt at de vurderer det uhensigtsmæssigt at udsætte uledsagede mindreårige flygtninge for de problematikker, som anbragte danske børn og unge på døgninstitutioner har (Graversen, 2015a).

Omvendt ser Alternativets fhv. integrationsordfører, Ulla Sandbæk, ikke noget problem ved, at uledsagede mindreårige flygtninge bliver anbragt på døgninstitution sammen med danske unge. Hun mener, at en døgninstitution kan være et godt sted at bo for flygtningebørn, og at flygtningebørn, hvis de bliver anbragt på den rigtige slags døgninstitution, kan drage nytte af, at være anbragt sammen med fx traumatiserede danske unge (Graversen, 2015b). Endvidere viser en rapport af Red Barnet fra 2010, at flere af de kommunale sagsbehandlere oplever, at det ikke er en fordel at placere uledsagede mindreårige flygtninge, så de kun bor sammen med børn fra samme oprindelsesland, da dette kan være hæmmende for integrationen. Derudover udtrykker de kommunale sagsbehandlere også, at de foretrækker, at de uledsagede mindreårige flygtninge bliver placeret sammen med andre, da de oplever, at de unge ikke har godt af at bo alene (Red Barnet, 2010:31-32). Ligeledes påpeger formand for KL's Social- og Sundhedsudvalg, Thomas Adelskov, at døgninstitutioner kan være den rigtige løsning for uledsagede mindreårige flygtninge. Han understreger vigtigheden af at have personale, som har en professionel tilgang til traumatiserede flygtningebørn, og at de danske døgninstitutioner er af sådan en kvalitet, at en anbringelse på døgninstitution kan støtte børnene og de unges positive udvikling (Sørensen, 2015).

Der er således mange holdninger til hvor og hvad, der er den bedste start for uledsagede mindreårige flygtninge, og hvordan man bedst hjælper dem på vej til at kunne klare sig selv i

deres nye tilværelse i Danmark. Placeringen varierer også meget fra kommune til kommune og afhænger i høj grad af kommunens eksisterende tilbud (Red Barnet, 2010:30). Men uanset holdning skal de uledsagede mindreårige flygtninge anbringes.

Ovenstående diskussion har gjort os nysgerrige på, hvordan placeringen af uledsagede mindreårige flygtninge på døgninstitution kan påvirke og medvirke til deres integration i det danske samfund. Interessen for netop denne problemstilling er opstået i en kombination af forskellige erfaringer og interesseområder hos specialets tre forfattere bl.a. gennem praksiserfaring med anbringelse, tidligere projekter om flygtninge og anbringelsesområdet. Derudover har vi alle tre en stor interesse for integration og etniske minoriteter og har alle haft et ønske om at fordybe os inden for dette område ifm. vores speciale.

I specialets indledende fase blev vi opmærksomme på, at anbringelse af uledsagede mindreårige flygtninge er et område, som i høj grad er præget af manglende viden. To rapporter inden for området påpeger bl.a., at kommuner kun har ringe viden om og erfaringer med, hvad arbejdet med uledsagede mindreårige flygtninge indebærer, og hvad de skal stille op med denne målgruppe (Red Barnet, 2010:2; Børnerådet, 2015:21). Derudover har vi ifm. vores indledende kontakt med døgninstitutioner oplevet, at personalet på de pågældende institutioner har udtrykt et stort behov for mere viden på området, da det samtidig er et område, hvor det kan være svært at opbygge erfaring, når flygtningestrømmen svinger så meget, som den har gjort de seneste par år. Vi oplever derfor en høj grad af efterspørgsel af viden på området.

Specialet har således til formål at belyse personalets erfaringer med arbejdet med integration af uledsagede mindreårige flygtninge samt uledsagede mindreårige flygtnings perspektiv på deres tilværelse. Dette ønsker vi skal bidrage til at styrke viden på det sociale område vedr. uledsagede mindreårige flygtninge anbragt på døgninstitution, som kan være til gavn for landets kommuner, døgninstitutioner og andre interesserede.

Kapitel 2 - Problemstilling

I nærværende kapitel bliver specialets problemformulering og arbejdsspørgsmål præsenteret, samt uddybning og afgrænsning af problemformuleringen.

2.1 Problemformulering

Ovenstående indledning bringer os frem til følgende problemformulering:

Hvordan kan en anbringelse på døgninstitution medvirke til uledsagede mindreårige flygtninges integration i det danske samfund?

Arbejdsspørgsmål

1. Hvad forstår personalet på døgninstitutionerne ved integration, og hvordan arbejder de med dette?
2. Hvordan oplever uledsagede mindreårige flygtninge, anbragt på døgninstitution, deres tilværelse?

2.1.1 Uddybning og afgrænsning af problemformulering

Som det fremgår af problemformuleringen ønsker vi at undersøge, hvordan en anbringelse på døgninstitution kan medvirke til uledsagede mindreårige flygtninges integration i det danske samfund. Vi er således interesserede i at identificere elementer ved døgninstitutionens praksis, som af personalet eller de uledsagede mindreårige flygtninge vurderes som værende særligt vigtige og betydningsfulde, for at de unge kan blive integrerede og opnå en vellykket tilværelse i Danmark. Vi er af den opfattelse, at både de unge og personalet kan bidrage med en unik forståelse af integrationsprocessen fra hvert deres perspektiv. Vi har inddraget personalet mhp. at få indsigt i deres forståelser og arbejdet med integration af de uledsagede mindreårige flygtninge. Derudover har vi spurgt de uledsagede mindreårige flygtninge om deres oplevelse af tilværelsen på døgninstitutionen, da dette kan give os mulighed for at analysere, hvordan de unge oplever sig integreret i det danske samfund.

Specialet har ikke til hensigt at undersøge, hvorvidt man bør anbringe uledsagede mindreårige flygtninge på døgninstitutioner eller ej. Da de uledsagede mindreårige flygtninge er kommet til Danmark uden deres forældre eller andre omsorgspersoner, skal de anbringes

grundet deres status som mindreårige jf. afsnit om *juridiske rammer*, hvorfor en anbringelse er en uundgåelig præmis. Vi er ligeledes af den opfattelse, at det er nødvendigt, at de bliver anbragt et sted, hvor de kan opnå den nødvendige støtte og omsorg fra kvalificerede voksne.

Gennem specialet benyttes betegnelsen 'de unge' i stedet for uledsagede mindreårige flygtninge. Denne betegnelse anser vi som værende den mest korrekte ift. at beskrive og omtale vores målgruppe, som er unge mennesker mellem 15-18 år. Vi fravælger at bruge betegnelser, der indeholder 'mindreårige', da denne betegnelse vil referere til børn under 18 år. I vores speciale er to af informanterne 18 år, men er fortsat anbragt på døgninstitutionen i efterværn.

Vi er opmærksomme på, at der er mange faktorer, som kan have indflydelse på de unges integration, såsom de unges skolegang, kulturelle baggrund osv. Men vi finder det interessant at tage udgangspunkt i integrationsprocessen med døgninstitutionen som kontekst, og hvordan de unge og personalet oplever denne proces. Vi vil i nedenstående afsnit redegøre for specialets forståelse af begrebet *integration*.

2.2 Specialets integrationsforståelse

I følgende afsnit vil vi afklare, hvad vi forstår ved integration, samt hvordan vi ønsker at bruge begrebet i vores analyse. Integration er langt fra et enkelt eller entydigt begreb, og det bruges forskelligt i mange forskellige sammenhænge.

Ole Steen Kristensen, Marie-Louise Oberman & Annie Dolmer fra Psykologisk Institut på Aarhus Universitet har udgivet et notat, som skal bidrage til en mere stringent sprogbrug af begrebet. De skelner mellem *social inklusion* og *social integration*, hvor *social inklusion* involverer et passivt individ, hvor det er omgivelserne, der skal ændres for at bekæmpe barrierer for de ekskluderede. *Social integration* involverer derimod et aktivt individ, hvor det handler om at skabe motivation hos de ekskluderede og det omkringliggende samfund. Det er nødvendigt, at et individ er inkluderet, for at det kan blive integreret (Kristensen, Oberman & Dolmer, 2007:1-2). Ud fra denne skelnen, vurderer vi, at døgninstitutionerne ikke umiddelbart kan bidrage til de unges inklusionsmuligheder, men at de kan bidrage til de unges egen integration. Dette speciale har således fokus på at undersøge de unges *social*

integration, da vi ønsker at belyse, hvordan en anbringelse på døgninstitution kan bidrage til de unges muligheder og motivation for integration i det danske samfund.

For at give indblik i hvordan vi forstår integration i nærværende speciale, har vi valgt at afgrænse os til Birgitte Rahbek Pedersen og Tove Skutnabb-Kangas definition af pluralistisk integration: “(...) *minoritetsgrupper og/eller enkeltpersoner får mulighed for at tilegne sig den viden og de handlemuligheder, som sætter dem i stand til at klare sig i majoritetssamfundet på lige fod med majoritets medlemmerne. Samtidig indebærer integration i vor betydning, at minoritets medlemmerne får reelle muligheder for at beholde og videreudvikle (og forandre) deres egen kultur, inklusiv deres eget sprog, og at de selv bestemmer i hvilken takt begge processer foregår*” (Pedersen & Skutnabb-Kangas, 1983:16).

Pluralistisk integration indebærer ligeledes, at majoritetssamfundet tillader og bidrager til integrationen ved at hjælpe minoritetsborgeren.

Ydermere vil Skutnabb-Kangas integrationsbegreber blive inddraget i en sammenfattende analyse. Her skelner Skutnabb-Kangas mellem begreberne; *segregation, funktionel tilpasning, akkulturation, integration, assimilation* samt *marginalisering* (Skutnabb-Kangas, 1990:163-166). Vi har valgt at anvende relevante begreber fra dette begrebsapparat, da vi mener, at det har en teoretisk styrke og kan medvirke til at identificere de unges integration i det danske samfund.

Kapitel 3 - En indføring i feltet

Følgende kapitel har til formål at give en indføring i feltet med uledsagede mindreårige flygtninge. Dette mhp. at give indblik i nogle af de forhold som kan have indflydelse på de unges tilværelse og integration i Danmark. Først præsenteres relevant forskning på området mhp. at give indblik i den eksisterende viden om målgruppen. Efterfølgende præsenteres den del af lovgivningen, som kan være rammesættende for og have indflydelse på de unges tilværelse og integration i Danmark.

3.1 Forskning på området

I dette afsnit præsenterer vi vores strategi ifm. at finde forskning på området til specialet. Dernæst præsenteres vores forskningsvandring.

3.1.1 Litteratursøgningsstrategi

Vi har foretaget en litteratursøgning for at opnå viden om målgruppen og feltet. For at finde frem til de artikler, forskning og undersøgelser, vi har benyttet os af i specialet, har vi anvendt forskellige videnskabelige søgemaskiner, bl.a. Google Scholar og Aalborg Universitets adgang til nationale og internationale databaser, såsom Scopus. Derudover har vi benyttet os af forskellige bibliotekers databaser herunder Aalborg Universitetsbibliotek, Københavns biblioteker og bibliotek.dk. For at finde frem til andre undersøgelser, som ikke fremgår i forskningsdatabaser, har vi bl.a. foretaget søgninger på følgende hjemmesider: SFI, Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors og Red Barnet. Afslutningsvis har vi benyttet os af sneboldmetoden. Vi har fulgt de indbyrdes referencelister i forskellig forskning og rapporter for at afdække feltet fyldestgørende. Vi har orienteret os i både national og international forskning mhp. at opnå en bredere viden på feltet. I forskningsvandringen nedenfor præsenteres den forskning, som er relevant for vores problemstilling og kontekst, hvilket primært har været præget af en nordisk kontekst.

Vi har i litteratursøgningen anvendt forskellige søgeord. Vi kalder overordnet målgruppen i specialet 'uledsagede mindreårige flygtninge', men vi erfarede, at målgruppen går under flere forskellige betegnelser. Vi har derfor bl.a. brugt søgeord som 'asylbørn', 'flygtningebørn', 'uledsagede flygtningebørn', 'unaccompanied minor refugees' og 'unaccompanied refugee children'. For at opnå viden omkring uledsagede mindreårige flygtninge og integration i Danmark har vi brugt søgeord som 'flygtninge integration' og 'asylbørn integration'.

Vi erfarede i vores litteratursøgning, at der generelt findes en bred mængde forskning om flygtninge, der kommer til Danmark, men hvor der de seneste år i mindre grad har været fokus på flygtningebørn. Der er således begrænset forskning om uledsagede mindreårige flygtningebørn, der har fokus på at belyse, hvad der er karakteristisk for denne gruppe, særligt ift. at inddrage de uledsagede mindreårige flygtnings egne perspektiver. Vi erfarede samtidig, at den viden, der er på området, primært omhandlede psykiske aspekter vedr. uledsagede mindreårige flygtninge. De mere empirinære undersøgelser omhandlede i højere grad uledsagede mindreårige flygtnings oplevelser af deres hverdagsliv. Det er dog vores erfaring, at litteratur på dette område fortsat er begrænset. Ifølge en rapport fra Dansk Flygtningehjælp fra 2011 kan dette skyldes, at der i de senere år har været et massivt fokus på integration via arbejdsmarkedet, samt at der i den offentlige debat i mindre grad skelnes mellem det at være flygtning og indvandrer (Dansk Flygtningehjælp, 2011:4).

3.1.2 Forskningsvandring

I det følgende afsnit vil vi præsentere artikler, forskning og undersøgelser, som belyser relevante elementer og temaer iht. vores undersøgelsesfelt. Det medtagne har til formål at give en indførelse i feltet omkring uledsagede mindreårige flygtninge. Vi er opmærksomme på, at en sådan fremstilling kan fremstille målgruppen som en homogen gruppe. Det er ikke hensigten, og vi er opmærksomme på, at uledsagede mindreårige flygtninge er en mangfoldig gruppe, at de hver især har en unik fortælling, og at der kan være stor forskel grundet bl.a. forskellige sociale klasser, køn, religion, opvækstvilkår- og sted. Alligevel findes det relevant med en sådan beskrivelse, da det kan give indblik i, hvad vi skal være særligt opmærksomme på ifm. vores undersøgelse af feltet.

Afsnittet er inddelt i tre dele. Den første del skal give et indblik i uledsagede mindreårige flygtnings psykiske helbred. Den anden del skal belyse deres tilværelse i Danmark, og sidste del skal belyse forskning vedr. deres integration i modtagerlandet.

Forskning vedr. uledsagede mindreårige flygtnings psykiske helbred

Nedenfor præsenteres relevant forskning ift. at give et indblik i de uledsagede mindreårige flygtnings psykiske situation og nogle af de oplevelser, de har med i bagagen, hvilket kan influere på deres tilværelse i Danmark. Hertil skal det bemærkes, at det kan være vanskeligt at skelne mellem hvilke psykiske problematikker, der skyldes oplevelser i hjemlandet, og hvad, der skyldes truende og usikre oplevelser ifm. flugten, asylprocessen og den nye

tilværelse (Eide & Broch, 2010:54). En stor del af den nedenstående litteratur omhandler flygtningebørn i almindelighed, da forskning specifikt omkring uledsagede mindreårige flygtninge er begrænset.

Flere undersøgelser viser, at mange af de flygtningebørn, der kommer til Danmark, har været udsat for en lang række psykosociale risikofaktorer i deres hjemland og under flugten, såsom oplevelser med krig, vold, undertrykkelse, forfølgelse, tortur, drab, skyderier, deltagelse i militære aktiviteter, separation fra og tab af familiemedlemmer. Disse forhold har medvirket til, at en del flygtningebørn har oplevet gentagne flytninger, ophold i flygtningelejre, stærkt forringede levevilkår, afbrudt skolegang, brudte relationer og manglende kontakt til jævnaldrende (Montgomery, 2000; Stæhr, Lindskov & Carey, 2000; Shapiro, Christiansen & Nielsen, 2010). En opvækst i utrygge omgivelser som disse kan have alvorlige konsekvenser for børnene og de unges psykiske velvære. Undersøgelser viser, at børn, der er opvokset med krig, ustabilitet, undertrykkelse og forfølgelse, oplever en øget risiko for at blive isolerede, at få nedbrudt relationer, begrænsede muligheder for social og personlig udvikling samt svækket tillid til andre mennesker (Hedegaard, Frost & Larsen, 2004:45; Shapiro, Christiansen & Nielsen, 2010:18).

Flere undersøgelser finder endvidere, at den sansemæssige overbelastning, støj, flytninger og langvarige ophold i asylcentre, når de unge kommer til Danmark, ligeledes kan føre til en følelse af tab af kontrol, menings- og magtesløshed, hvilket kombineret med den generelle usikkerhed ved at være flygtning kan få alvorlige konsekvenser og medføre psykisk sygdom (Nielsen & Christiansen, 2009; Vitus & Nielsen, 2011:106).

Ovenstående forhold kan have betydning for, at flygtningebørn oplever en overrepræsentation af psykiske vanskeligheder. Flere undersøgelser finder, at omkring en tredjedel flygtningebørn viser tegn på eller er i højrisiko for psykiske lidelser (Nielsen, 2007:3660-3663; Shapiro, Christiansen & Nielsen, 2010:25). Derudover viser undersøgelser en overrepræsentation af en lang række psykosociale symptomer såsom angst, manglende appetit, tristhed, søvnproblemer, psykosomatiske problemer, depression, aggression, koncentrationsbesvær, flashbacks og savn til familien (Montgomery, 2000; Stæhr, Lindskov & Carey, 2000; Shapiro, Christiansen & Nielsen, 2010; Ankestyrelsen, 2010).

Som tidligere nævnt omhandler størstedelen af ovenstående rapporter flygtningebørn generelt og ikke specifikt uledsagede mindreårige flygtninge. Der er dog ikke noget der tyder på, at ovenstående forhold ikke skulle gøre sig gældende for uledsagede mindreårige flygtninge. Tværtimod viser en hollandsk undersøgelse af Tammy Bean et al., at uledsagede mindreårige flygtninge oplever signifikant flere psykiske problematikker såsom internaliseringsproblemer, traumatiske stressreaktioner og stressfulde livshændelser end de børn og unge, som kommer med deres familier. Derudover har denne gruppe signifikant højere risiko for at udvikle psykopatologi (Bean et al., 2007).

Forskning vedr. uledsagede mindreårige flygtnings tilværelse i Danmark

Som tidligere nævnt, er det begrænset hvor meget forskning, der omhandler uledsagede mindreårige flygtnings tilværelse i Danmark. Nedenfor præsenteres tre undersøgelser, som vi vurderer, er relevante for vores speciale. De tre undersøgelser rummer mange aspekter af de unges hverdagsliv, og vi er ved vores gennemgang blevet opmærksomme på særligt tre temaer: *sprog og uddannelse, bolig samt psykiske problemer*. Temaerne er alle beskrevet i rapporterne fra Ankestyrelsen (2010), Børnerådet (2015) og Integrationsnet (2011). Vi har valgt at præsentere hvert tema ud fra én af de tre rapporter.

Ankestyrelsen foretog i 2010 en undersøgelse på vegne af Integrationsministeriet om kommunernes modtagelse og indsats over for uledsagede mindreårige asylansøgere og uledsagede mindreårige kvoteflygtninge. Undersøgelsen er baseret på kvalitative interview med otte kommuner og otte unge, der var uledsagede mindreårige, da de kom til kommunerne. Undersøgelsen viser bl.a., at de uledsagede mindreårige flygtninge er meget motiverede for at lære dansk, og at det helst skal gå hurtigt. Dette hænger sammen med, at de unge gerne vil have en uddannelse og et arbejde, så de på sigt kan klare og forsørge sig selv. De unge udtrykker frustration over, at det er svært at lære dansk og pga. egne sprogfærdigheder besværliggøres deres kontakt og interaktion med etniske danskere (Ankestyrelsen, 2010).

Børnerådet udgav i 2015 en publikation vedr. unge uledsagede flygtninge. Publikation er baseret på gruppemøder med en ekspertgruppe bestående af seks uledsagede flygtninge med opholdstilladelse. Formålet var ved hjælp af de unges stemmer at give et indblik i deres oplevelse af asylsystemet i Danmark. Publikationen viser, at de unges boligsituation optager dem meget, og at de gerne vil boligplaceres i større byer og gerne i nærheden af København.

Dette med begrundelsen at der her er flere muligheder ift. at skabe relationer og flere uddannelses- og jobmuligheder. Hvordan de unge bor og med hvem, er ligeledes noget, der optager de unge. De unge er meget optagede af at blive en del af det danske samfund og vil gerne etablere en så dansk tilværelse som muligt, men de unge udtrykker ligeledes, at de har brug for støtte og tryghed, når de ikke har deres familie tæt på, hvilket de kan opnå ved at bo sammen med andre uledsagede flygtninge eller landsmænd. I den forbindelse oplever de unge, at det er svært at komme i kontakt med danskere, da deres primære netværk består af professionelle, frivillige og andre flygtninge (Børnerådet, 2015).

Integrationsnet under Dansk Flygtningehjælp har i 2011 lavet en trivselsundersøgelse med 12 unge uledsagede flygtninge i alderen 16-21 år, der boede i egen bolig eller bofællesskaber. Formålet var at undersøge de barrierer og udfordringer, der er ift. at understøtte de unges trivsel, integration og læringsproces om det danske samfund. Undersøgelsen viser bl.a., at mange unge pga. tidligere traumatiske oplevelser og nuværende problematikker oplever søvnbesvær, mareridt, flashbacks og angst, og de unge føler sig ofte alene med disse tanker og deler dem ikke med andre (Integrationsnet, 2011).

Forskning vedr. uledsagede mindreårige flygtnings integration

I dette afsnit præsenteres den forskning, som omhandler integration af uledsagede mindreårige flygtninge. Vi har i vores udvælgelse haft fokus på undersøgelser, som inddrager de uledsagede mindreåriges eget perspektiv.

I undersøgelsen, *Hvordan går det dem? - En undersøgelse af unge uledsagede flygtnings perspektiver på integrationen*, fra 2005 af Jan Bartnik klargøres de unges syn på, oplevelser af og erfaringer med integration. Undersøgelsen konkluderer, at integrationen er relativt vellykket; de unge har lært dansk - nogen bedre end andre, halvdelen af de unge er i et skole- og uddannelsesforløb eller forsørger sig selv, og mange har knyttet relationer til voksne danskere. Af undersøgelsen beskrives det samtidig, at der er en række barrierer for de unges integration. Disse er bl.a., at de unge ikke føler sig accepteret af majoritetsbefolkningen og ikke oplever, at de får anerkendelse for deres integrationsbestræbelser. De unge oplever derudover følelser som ensomhed og savn, oplevelsen af manglende politisk støtte, negativ omtale i medierne og hverdagsracisme (Bartnik, 2005).

I Red Barnets rapport fra 2010, *Det sværeste var at være ensom... Udfordringer for*

uledsagede flygtningebørn i Danmark, afdækkes udfordringer ift. integration af uledsagede flygtningebørn. Rapporten omhandler anbringelse af uledsagede flygtninge i alle former for døgn- og botilbud. Rapporten er et resultat af 'desk study' og 36 interview med uledsagede flygtningebørn, værger og relevante myndigheder. I rapporten er der blandt de professionelle bred enighed om, at det som udgangspunkt ikke er godt for uledsagede at bo alene. Det er de professionelles opfattelse, at børnene på bostederne har mulighed for at opbygge et godt sammenhold og kammeratskaber, som ofte fortsætter, også når de flytter fra børnehuset/bocentret. De professionelle nævner også, at de støtter børnene i at tage kontakt til etniske fællesskaber eller til fx en menighed, der ligner den, børnene måske er vokset op med. Afslutningsvis er der rimelig enighed om, at det ikke er en fordel, at børnene kun bor sammen med børn fra samme oprindelsesland, da det kan skabe nogle integrationsbarrierer. Dog mener de, at det er en fordel, når der er unge med samme nationalitet, som er placeret i samme by, kommune eller region, da de på denne måde har mulighed for et netværk i lokalområdet. Red Barnet mener opsamlende, at fællesskabet er afgørende for børnenes trivsel og udvikling og for deres følelse af at blive inkluderet i det danske samfund, og det bør derfor støttes på alle fronter (Red Barnet, 2010).

Maria Hessles ph.d fra 2009, *Ensamkommande men inte ensamma - Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktningbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*, undersøger uledsagede mindreårige flygtninges livsvilkår 10 år efter deres ankomst til Sverige. Undersøgelsen finder, at en stor del af de uledsagede mindreårige flygtninge fik permanent opholdstilladelse og fortsat bor i Sverige. De unge fortæller, at tilpasningen til deres nye tilværelse i Sverige har været præget af både udfordringer og muligheder. En stor del af de unge oplever at etablere et tværnationalt netværk, som ser ud til at have været afgørende for deres integration og socialisering i Sverige (Hessle, 2007).

I Ketil Eides doktorafhandling fra 2005 sammenlignes uledsagede mindreårige flygtninge, som er flygtet til Norge gennem århundreder. Eide fremhæver, at Anne Hushagen (1997) påpeger, at den strenge praksis på familiesammenføringsområdet virker integrationshæmmende. Hushagen hævder, at denne praksis på mange måder er i modstrid med FN-konventionen, og at konsekvenserne for børnene er store ift. deres tilpasningsevne og mentale sundhed (Eide, 2005).

Vores bidrag til feltet

Den ovenstående forskning har bidraget til at skabe en indføring i et komplekst felt og givet et nuanceret billede af hvilke faktorer, der kan påvirke og bidrage til uledsagede mindreårige flygtnings integration i Danmark. Som det er fremgået, findes der forskning omkring de uledsagede mindreårige flygtnings flugt, psykiske tilstand, situation i asylfasen, tilværelse i Danmark og perspektiver på integration, men der eksisterer begrænset viden om de unges tilværelse med døgninstitutionen som kontekst. Vi mener derfor, at der er behov for en øget viden om hvilke forhold på en døgninstitution, der kan bidrage til de unges integration. Vores undersøgelse kan i den forbindelse, grundet undersøgelsens størrelse, opfattes som et ydmygt bidrag til at afdække uledsagede mindreårige flygtnings tilværelse og integration. Uanset størrelsen af undersøgelsen betragter vi dog vores bidrag som yderst relevant, da størstedelen af uledsagede mindreårige flygtninge bliver anbragt på døgninstitutioner, bofællesskaber og andre bosteder - et felt, hvor der er behov for mere viden.

3.2 Juridiske rammer

I dette afsnit vil vi præsentere den lovgivning, som uledsagede mindreårige flygtninge er omfattet af, fra de træder ind over Danmarks grænser, til de anbringes på døgninstitution. Lovgivningen inddrages pga. en antagelse om, at den påvirker de unges tilværelse og i nogen grad sætter rammerne for, hvordan personalet på døgninstitutionerne kan arbejde. Kendskab til lovgivningen er derfor medvirkende til at give en forståelse for de unges situation og integrationsmuligheder i det danske samfund.

De danske juridiske rammer er underlagt internationale konventioner, hvilket er præsenteret i indledningen.

3.2.1 Ankomst til Danmark

Uledsagede mindreårige flygtninge skal søge asyl på lige fod med alle andre flygtninge og skal derfor opfylde de samme betingelser for asyl som en voksen flygtning. Opholdstilladelse kan enten gives efter Udlændingelovens § 7, hvis udlændingen er omfattet af FN's Flygtningekonventionen. Vurderes asylgrundlaget at være begrundet i flugt grundet politiske årsager eller personlig forfølgelse, gives der beskyttelsesstatus efter § 7, stk. 2 i Udlændingeloven. Endeligt kan der søges midlertidig beskyttelsesstatus efter § 7, stk. 3 i Udlændingeloven.

Hvis den unge får afslag på asyl efter ovenstående bestemmelser eller hvis det vurderes, at den unge ikke er moden nok til at gennemgå en asylsagsbehandling efter § 7 i Udlændingeloven, kan deres sag behandles efter § 9c, stk. 3 i Udlændingeloven. Ved ophold efter denne paragraf vurderes, om den unge vil være stillet i en reel nødsituation eller uden familiemæssigt netværk, hvis han/hun tilbagesendes. Vurderingen omkring opholdstilladelse bliver også påvirket af barnets helbred og eventuelle behov for særlig omsorg og af den generelle situation i hjemlandet, fx om der på nuværende tidspunkt er krig i landet. Hvis den unge får opholdstilladelse iht. Udlændingelovens § 9c, stk. 3, vil tilladelsen afhængigt af den unges alder normalt blive givet for 1 år. Herefter skal den unge søge om at få opholdstilladelsen forlænget. Der er i den sammenhæng visse betingelser, der skal opfyldes, for at opholdstilladelsen fortsat kan gælde, og opholdstilladelsen vil altid udløbe, når den unge fylder 18 år og dermed er myndig. Dette betyder, at den unge normalt skal udrejse, medmindre der foreligger særlige omstændigheder (Ny i Danmark, 2017).

Gruppen af uledsagede mindreårige flygtninge bliver anset som en særdeles sårbar gruppe, og der bliver derfor ofte taget særligt hensyn til denne gruppe bl.a. i form af en hurtigere sagsbehandling.

Mens den unges sag om opholdstilladelse står på, opholder den unge sig på et børneasylcenter,³ og også her tages der særlige hensyn bl.a. ved, at asylcentre har specialuddannet personale. De unge går ligeledes i asylskoler, mens de opholder sig på børneasylcentre (Bendixen, 2016).

3.2.2 Ophold i Danmark

Efter Udlændingestyrelsen har afgjort, at den unge kan få opholdstilladelse i Danmark, fraflytter den unge asylcentret. Det er samtidig Udlændingestyrelsen, der vurderer hvilken kommune, den unge skal visiteres til. Udlændingestyrelsen tager hensyn til kommunekvoter, personlige forhold, og om den unge har familiære relationer i Danmark.

Når kommunerne overtager ansvaret for den unge, hører de i praksis under samme lovgivning, Serviceloven, som et dansk barn, der er anbragt udenfor hjemmet (Bendixen, 2016). En anbringelse er aktuel, idet at den unge er mindreårig og ikke har sine forældre i

³ Som led i Finansloven 2017 vil uledsagede mindreårige flygtninge på 17 år blive flyttet fra asylcentre for børn til en række opholdscentre (Ny i Danmark, 2016). De unge i dette speciale har dog alle boet på børneasylcentre.

landet. Den pågældende kommune skal dog for at kunne give den unge den nødvendige støtte og iværksættelse af hjælpeforanstaltninger, og for at den unges ressourcer og udfordringer beskrives, lave en børnefaglig undersøgelse jf. § 50 i Serviceloven. Den børnefaglige undersøgelse er med til at klarlægge; adfærd og udvikling, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsforhold, venskaber og andre relevante forhold.

Anbringelsen sker efter § 52, stk. 3, nr. 7 i Serviceloven. I forbindelse med at finde et anbringelsessted til den unge skal kommunen bl.a. vælge et anbringelsessted, som kan imødekomme barnets eller den unges behov bedst muligt jf. § 68b stk. 2 i Serviceloven. Det er desuden praksis, at den unge inddrages i beslutningen vedr. boform, og den unge bliver som oftest anbragt i en bolig, botilbud, plejefamilie eller på døgninstitution (Børnerådet, 2015).

Samtidig får den unge tilbudt et integrationsprogram jf. Integrationsloven § 16 stk. 7. Et integrationsprogram er fastsat til at vare 3 år, fra det tidspunkt ansvaret overgives til kommunen jf. Integrationsloven § 16 stk. 6.

Når den unge fylder 18 år, skal den pågældende kommune tilbyde hjælp i form af efterværn dvs. at fortsætte noget af støtten, hvis det vurderes at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed jf. § 76 i Serviceloven.

Døgninstitution

En døgninstitution er en institution, hvor de unge har deres hjem døgnet rundt hele året. I vores speciale dækker døgninstitution over et anbringelsessted for børn og unge jf. § 66 i Serviceloven. Formålet med at anbringe de unge på en døgninstitution, er *'at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende'* jf. § 46 i Serviceloven.

MFI

Den unge får, når hun/han flytter til den pågældende kommune, anvist en frivillig midlertidig forældremyndighedsindehaver fra Røde Kors. Denne får midlertidig forældremyndighed over den mindreårige, og værgeren får derfor ansvaret for at støtte op om og tilgodese, at den unges behov og ønsker bliver tilfredsstillet og indfriet i videst muligt omfang (Bendixen, 2016). Dette hører lovgivningsmæssigt under Forældreansvarsloven § 28.

Familiesammenføring

Efter at den unge har fået opholdstilladelse og er visiteret til den pågældende kommune, kan den unge, såfremt den unge ønsker det, og opholdstilladelsen muliggør det, søge om familiesammenføring.

Den unges forældre har mulighed for opholdstilladelse i Danmark efter reglerne om familiesammenføring. Opholdstilladelsen er tidsbegrænset, men med mulighed for forlængelse (Ny i Danmark, 2017). Den unges forældre hører til gruppen af *øvrige familiemedlemmer*. Denne gruppe kan søge familiesammenføring med en herboende person, herunder den uledsagede mindreårige flygtning, jf. Udlændingeloven § 9 c, stk. 1. Der gives kun opholdstilladelse, hvis der er særlige grunde, herunder et hensyn til familiens enhed. Der kan derfor kun gives familiesammenføring til øvrige familiemedlemmer, hvis et afslag ville være i strid med Danmarks internationale forpligtelser fx Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 8 om retten til familieliv. Beskyttelsen af familielivet i artikel 8 tager udgangspunkt i den almindelige traditionelle europæiske kernefamilie, hvilket vil sige far, mor og mindreårige børn. Danmark vil kun i særlige tilfælde tillade familiesammenføring mellem fx forældre og voksne børn. Dette betyder, at det bliver mere kompliceret for de unges forældre at få tilladelse til familiesammenføring, når de unge fylder 18 år.

Hvis den unge har midlertidig beskyttelsesstatus efter Udlændingelovens § 7, stk. 3, er det normalt ikke muligt at opnå familiesammenføring, hvis den unges opholdstilladelse ikke er forlænget efter de første 3 års ophold. Der kan dog som følge af Danmarks internationale forpligtelser være særlige situationer, hvor hensynet til familiens enhed vejer tungere, og hvor et afslag på familiesammenføring kan være særligt indgribende allerede indenfor de første 3 år (Ny i Danmark, 2017).

Kapitel 4 - Videnskabsteori

I dette kapitel præsenterer vi specialets videnskabsteoretiske udgangspunkt. Nærværende speciale positionerer sig indenfor den hermeneutiske videnskabsteori, der åbner op for fortolkning af empiri. Med vores problemformulering ønsker vi at forstå og fortolke, hvordan en anbringelse på døgninstitution kan medvirke til, at uledsagede mindreårige flygtninge integreres i det danske samfund. Der redegøres i nærværende afsnit for det hermeneutiske perspektiv, og hvordan dette gør sig gældende i vores problemformulering og metodiske tilgang.

4.1 Videnskabsteoretiske udgangspunkt

I nærværende speciale anvendes Martin Heideggers og Hans-George Gadammers filosofiske hermeneutik som videnskabsteoretisk udgangspunkt. Den filosofiske hermeneutik omhandler den menneskelige væren og hvordan, individers historicitet bliver indlejret i tidslige og rumlige sammenhænge (Juul, 2012b:121). Med en filosofisk hermeneutisk tilgang er vi som undersøgere interesseret i at fortolke og forstå de fænomener, vores empiriske materiale frembringer, og undersøge disse fænomener i den kontekst, de naturligt optræder i. I nærværende speciale er vi interesserede i at fortolke vores informanternes egne forståelser af deres arbejde og tilværelse på døgninstitutionen mhp. at finde dybere meningsindhold end det umiddelbart indlysende (Juul, 2012b:128).

I forbindelse med vores empiriindsamling har vi været til stede på begge institutioner, og vores tilstedeværelse kan dermed have påvirket det felt, som vi ønsker at forstå. Her har vi været bevidste om og reflekteret over, hvordan vores tilstedeværelse og spørgsmål kan have påvirket vores informanternes adfærd og udtalelser, hvilket vi har gjort eksplicit i vores metodiske- og etiske overvejelser i kapitlet om *Specialets empiriske grundlag og metode*. Dette er ligeledes en måde hvorpå, den filosofiske hermeneutik afspejler sig i vores tilgang, da Heidegger mener, at man som fortolker ikke står uden for eller over for den verden, som man ønsker at fortolke, men at man netop er en del af den verden, man fortolker (Juul, 2012b:121).

Vi har gennem størstedelen af specialet haft en filosofisk hermeneutisk tilgang, men i selve interviewsituationen har vi ligeledes været inspireret af fænomenologien. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at vi i interviewsituationen har haft en induktiv tilgang, hvor vi har påtaget os

en nysgerrig og ydmyg rolle, hvor vores informanter er eksperter på egne erfaringsverdener, og hvor det er informanten, 'der ved bedst' (Juul, 2012a:100). Vi har som undersøgere således forsøgt at være åbne og sætte parentes om vores forforståelse og teoretiske viden mhp. at få en dybere forståelse af de unges og personalets oplevelser og sociale samhandlen. Ikke mindst kommer det til udtryk i vores analyse, hvor vi er eksplicite om, hvilket fortolkningsniveau vi befinder os på mhp. at være tro mod informanternes udtalelser og fremstille dem i ufortolket form (Juul, 2012a:104).

4.2 Den hermeneutiske cirkel

Vores hermeneutiske tilgang afspejler sig særligt i vores fortolkningsproces af vores empiriske materiale. Den hermeneutiske cirkel er et centralt begreb i hermeneutikken og refererer til, når der i fortolkningsprocessen opstår en vekselvirkning i at forstå helheden og de enkelte fænomener i det empiriske materiale. Vores fortolkningsproces kan således forstås ud fra den hermeneutiske cirkel, ved at det har været nødvendigt at danne os en forståelse for helheden, for at vi kan beskæftige os med de enkelte dele, for derefter at se delene i et større perspektiv, for derigennem at få en bedre forståelse af den enkelte del. Det har fx været vigtigt for os, at vi ikke kun har haft fokus på specifikke udtalelser, men også at se hele det empiriske materiale i en større sammenhæng. Dette har givet en vekselvirkning mellem den enkelte del - *citatet* og mellem helheden - *konteksten*.

Det, at vi har været filosofisk hermeneutiske, har betydet, at vi som undersøgere og fortolkere har været en fast bestanddel i den hermeneutiske cirkel og har været bevidste om, at vi har været en del af den verden, vi har udforsket (Juul, 2012b:111).

4.3 Forforståelse og fordomme

Den filosofiske hermeneutik har fokus på forforståelser og fordomme i forståelsesprocessen, og Gadamer mener, at man som undersøger uundgåeligt har fordomme, og at disse fordomme kan være yderst produktive for erkendelsen (Juul, 2012b:122). Vores forforståelser har været en del af vores arbejdsproces og har til dels påvirket vores analyser. Forforståelserne har ikke nødvendigvis påvirket vores undersøgelse i en negativ retning, da vi har forsøgt at være eksplicite om dem, hvilket vil blive beskrevet i nedenstående afsnit, hvor vores forforståelser vil blive opridset, samt hvordan disse forforståelser kan have påvirket specialets udformning.

Vores forforståelser om feltet stammer fra medierne, vores undervisning på kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, vores undersøgelse af feltet samt vores generelle antagelser om livet for uledsagede mindreårige flygtninge i Danmark. Derudover har et af specialets medlemmer arbejdet i myndighedsrollen med anbringelse af børn og unge herunder anbringelse af uledsagede mindreårige flygtninge.

Vores forforståelser omhandlede bl.a., at uledsagede mindreårige flygtninge er en sårbar målgruppe pga. de voldsomme oplevelser, de kan have været udsat for i hjemlandet og på rejsen hertil. Samtidig havde vi en formodning om, at de er stærke individer, da de har taget rejsen til Danmark alene. Derudover havde vi en formodning om, at det muligvis kan være problematisk for de unge at bo på en institution med udelukkende andre uledsagede mindreårige flygtninge, da dette muligvis vil gøre det sværere for de unge at få nye netværk og møde andre danske unge og blive integreret i det danske samfund. Dette afspejler en anden forforståelse, nemlig det, at vi så det som noget positivt for uledsagede mindreårige flygtninge, hvis de får mulighed for at få danske bekendtskaber. På baggrund af vores forskningsvandring vedr. målgruppen havde vi derudover også en forforståelse om, at mange uledsagede mindreårige flygtninge er ambitiøse og motiverede for at lære dansk, få en uddannelse og et arbejde, men at det ofte kan være svært på grund af andre problematikker såsom; sprogbarrierer, psykisk helbred samt uvished om deres situation.

Vores forforståelser har påvirket vores valg af emne, tilgang til feltet, indledende research og til dels, hvordan vi har udviklet vores interviewguides, og på den måde har vores forforståelser påvirket specialets udformning. Vi har dog i forståelsesprocessen været åbne over for det, der har vist sig i vores empiriindsamling, og været villige til at lade os belære af nye erfaringer (Juul, 2012b:125). Vores forståelsesproces kan ses som en horisontsammensmeltning, hvor at vores forskellige horisonter og forståelser har indgået 'i en samtale' og derigennem har forandret sig. Med andre ord er vores fordomme og nye erfaringer fra det undersøgte felt blevet bragt sammen og har givet os mere viden.

4.4 Samspil mellem empiri og teori

Vi har i nærværende speciale været reflekterede omkring, hvordan og hvorvidt vi skulle udforme og starte vores analytiske arbejdsproces *induktivt* eller *deduktivt*. Vi har i den forbindelse både arbejdet *induktivt* og *deduktivt*. *Deduktivt* da vi har taget udgangspunkt i en

teoretisk forståelse om hvad integration er, hvorefter denne teoretiske forståelse har påvirket vores interviewguide, og *induktivt* ved at vi har generaliseret os frem til nye kategorier og mønstre ud fra vores empiri (Pedersen, 2006:151). Kombinationen af disse to tilgange har gjort, at vores arbejdsproces har fået en *abduktiv* karakter, i og med at vi først efter empiriindsamlingen har valgt relevant teori ift., hvad bedst belyste de mønstre og temaer, vi nåede frem til i kodningsprocessen. Selvom vi på forhånd havde en teoretisk forståelse af begrebet integration, så er de teoretiske perspektiver, som er blevet brugt i analysen udvalgt ved bearbejdning og systematiske analyser af den indsamlede empiri (Pedersen, 2006:151).

Kapitel 5 - Specialets empiriske grundlag og metode

I dette kapitel argumenteres for vores metodiske valg og fravalg samt redegøres for specialets empiriske grundlag. Kapitlet har til formål at tydeliggøre og begrunde de metodiske valg, vi har truffet, for dermed at skabe gennemsigtighed i specialet. Nedenfor præsenteres vores metodiske overvejelser ifm. udvælgelse og rekruttering af informanter. Efterfølgende præsenteres de to døgninstitutioner, som vi har valgt at tage udgangspunkt i samt en skematisk præsentation af vores informanter. Dernæst vil der blive redegjort for den kvalitative metode, der har været anvendt i specialet, samt hvilke tanker, der ligger bag netop disse valg. Efterfølgende præsenteres vores valg vedr. forberedelse og udførelse af interview. Ydermere redegøres for vores etiske overvejelser forinden og efter empiriindsamlingen. Afslutningsvis uddybes, hvordan vi har arbejdet med den indhentede empiri i form af meningskategorisering og kodning.

5.1 Kvalitativ tilgang til undersøgelsesfeltet

Som det fremgår af specialets problemformulering og arbejdsspørgsmål, har vi været interesseret i at undersøge de unges og personalets personlige oplevelser, hvilket har medført, at vi har valgt en kvalitativ tilgang til feltet. Vi har i alt foretaget 15 interview; otte interview med uledsagede mindreårige flygtninge samt syv interview med personalet på to døgninstitutioner.

Formålet med at inddrage både de unge og personalet har været, at vi har vurderet, at de kan bidrage med viden om de unges integration, men på forskellige niveauer. Vi har valgt at inddrage personalets perspektiv, da vi mener, at personalet kan bidrage med viden om de unges integrationsproces. Vores forventning er således, at personalet kan bidrage med viden på makro- og mesoniveau ift. de unges muligheder for integration.

Vi har valgt at inddrage de unges perspektiv, da vi mener, at dette kan bidrage til at give indsigt i de unges individuelle oplevelser af tilværelsen på døgninstitution. Vi ønsker at inddrage de unges perspektiv, da vi anser de unge for at være eksperter på deres eget liv og dermed kan bidrage med viden på mikroniveau.

5.2 Rekruttering af døgninstitutioner

Alle døgninstitutioner er registreret på Socialstyrelsens portal, Tilbudsportalen⁴, og vi valgte derfor ved opstarten af specialet at skrive en e-mail (se bilag 1) til alle de døgninstitutioner, hvor vi havde en formodning om, at de kunne have uledsagede mindreårige flygtninge anbragt, svarende til 73 institutioner. Denne formodning beroede på den beskrivelse institutionerne havde af deres tilbud på hjemmesiden. I denne e-mail tilkendegav vi, at vi skulle til at påbegynde speciale på kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, og at vi ønskede at fordybe os i emnet vedr. anbringelse af uledsagede mindreårige flygtninge på døgninstitutioner. Vi ønskede derfor en tilkendegivelse af, om den pågældende institution havde eller havde haft uledsagede mindreårige flygtninge anbragt på deres institution, og om de ønskede at indgå i et samarbejde omkring vores speciale.

Otte institutioner gav udtryk for, at de var interesserede i et evt. samarbejde, og at de havde eller havde haft uledsagede mindreårige flygtninge anbragt. Vi udarbejdede derfor en foreløbig projektbeskrivelse, som vi tilsendte de otte institutioner (se bilag 4). Af de otte institutioner var fire institutioner herefter fortsat interesserede i et samarbejde, hvoraf tre af institutionerne på undersøgelsestidspunkt havde uledsagede mindreårige flygtninge anbragt. Vi valgte på grund af tilgængelighed, beliggenhed og vores økonomiske situation to ud af de tre institutioner til at danne ramme om vores dataindsamling. Derudover var de to udvalgte institutioner to meget forskellige institutioner ift. størrelse, beliggenhed og kønsfordeling, hvilket vi formodede kunne give et nuanceret billede af feltet.

Vi fortsatte korrespondancen med de to institutioner og aftalte, at vi skulle komme på forbesøg på begge institutioner i medio marts. Formålet med forbesøgene var at møde hinanden, forventningsafstemme ift. samarbejdet, at vi kunne se institutionerne an og kort møde nogle af de unge mhp. at danne os et foreløbigt indtryk og aftale en plan for vores dataindsamling. Ved begge forbesøg aftalte vi, hvornår dataindsamlingen skulle finde sted og en detaljeret plan herom. Dataindsamlingen fandt derefter sted ultimo marts og primo april 2017.

⁴ Jf. § 14 i Serviceloven skal Social- og indenrigsministeren samle og formidle oplysninger om kommunale, regionale og private tilbud omfattet af § 4 i lov om socialtilsyn og om kommunale, regionale og private tilbud efter denne lovs §§ 32, 36, 103 og 104 i en landsdækkende oversigt (Tilbudsportalen)

5.3 Præsentation af døgninstitutioner

Nedenfor præsenteres de to døgninstitutioner, som i specialet omtales *Spurven* og *Lærken*.

Spurven

Spurven er en kommunal døgninstitution i en mindre by med under 5000 indbyggere. Byen er beliggende i et landområde med lignende mindre byer omkring sig, og der er 30 minutters kørsel til en større by. Spurven blev etableret i marts 2016 og har på undersøgelsestidspunktet eksisteret i 1 år. Institutionens målgruppe er uledsagede mindreårige flygtningepiger. Den har kapacitet til fem og har på tidspunktet for dataindsamlingen fem piger anbragt. Institutionen har en afdelingsleder og fem fastansatte pædagoger. Derudover benytter institutionen sig jævnligt af faste vikarer. Der er to pædagoger på arbejde hver dag og en om natten.

Lærken

Lærken er en underafdeling af en større kommunal døgninstitution. Lærken er blevet etableret som følge af en større tilgang af uledsagede mindreårige flygtninge i kommunen, hvorfor man har valgt at oprette et separat tilbud for denne målgruppe. Forinden etableringen blev uledsagede mindreårige flygtninge anbragt på Solsorten sammen med danske anbragte børn og unge. Lærken er beliggende i en af de fem største danske byer. Den blev etableret i januar 2016 og har på undersøgelsestidspunktet eksisteret i 1 år og 3 mdr. Institutionens målgruppe er uledsagede mindreårige flygtningedrenge- og piger. Den har kapacitet til 15 og har på tidspunktet for dataindsamlingen 15 unge anbragt, heraf 13 drenge og to piger. Der er ansat en socialrådgiver og ni pædagoger, og institutionen benytter sig derudover af faste vikarer. Der er to pædagoger på arbejde hver dag og en om natten.

5.4 Rekruttering af informanter

I følgende afsnit præsenteres vores rekruttering af informanter samt kritiske refleksioner forbundet med denne proces. Vores rekrutteringstilgang har været forskellig på de to institutioner. Vi havde grundet ressourcer i form af tid, økonomi og geografi vurderet, at vi ønskede at interviewe fire unge og tre pædagoger samt afdelingsleder/socialrådgiver på hver institution.

Spurven

I forbindelse med rekrutteringen af vores informanter på Spurven var vores kontaktperson

meget fleksibel og stillede samtlige unge og personale til rådighed, såfremt informanterne selv ønskede at deltage i undersøgelsen. Vores valg af informanter har været situationsbetinget forstået således, at vi har interviewet alle de unge samt det personale, der var til stede på institutionen på dagene for dataindsamlingen, hvilket resulterede i, at vi interviewede fire ud af fem piger, tre ud af fem pædagoger og afdelingslederen. Vi har således interviewet en forholdsvis stor andel af de unge og personalet på Spurven.

Lærken

I forbindelse med rekrutteringen af vores informanter på Lærken vidste vi på forhånd, at det var en større institution end Spurven, og vi ønskede derfor ikke at interviewe alle de unge og ansatte på institutionen. Vi tilkendegav over for vores kontaktperson, at vi ønskede at interviewe fire unge og fire medarbejdere. Kontaktpersonen udvalgte på baggrund af dette fire unge og to pædagoger ud fra en vurdering af, hvem der ønskede at deltage i undersøgelsen. Vi har på Lærken interviewet fire ud af 15 uledsagede mindreårige flygtninge, to ud af ni pædagoger og socialrådgiveren ansat i en rolle som daglig leder. Alle de interviewede unge var drenge.

Vores valg af informanter på Lærken har ligeledes været situationsbetinget, forstået således at det har været vores kontaktperson på institutionen, som har udvalgt de unge, som hun vurderede ville være gode for os at snakke med. Denne tilgang kan være problematisk, da vi ikke kender kontaktpersonens be væggrunde for udvælgelsen. Kontaktpersonen kan have valgt de informanter, som har noget på hjertet og positive oplevelser med institutionen mhp. at fremstille institutionen i et godt lys. Dette kan medføre, at perspektiver fra nogle af de mest sårbare unge ikke medregnes, ligesom at nogle af de kritiske perspektiver ikke vil komme frem, hvilket kan resultere i en mindre nuanceret fremstilling af de unges perspektiver. Samtidig har det også været en betingelse for et vellykket interview, at den unge og personalet har haft lyst til at snakke med os.

5.5 Præsentation af informanterne

I det følgende vil vi skematisk præsentere informanterne i vores speciale. Af den skematiske fremstilling af medarbejderne på døgninstitutionerne fremgår navn, alder, uddannelse, tid på institutionen og erfaring med målgruppen. Med 'erfaring med målgruppen' menes erfaring med uledsagede mindreårige flygtninge og på døgninstitution. Af den skematiske fremstilling

af de unge fremgår oplysninger om navn, alder, nationalitet, tid i Danmark og tid på døgninstitutionerne. Oplysningerne i skemaet er angivet så præcist som muligt ud fra de informationer, vi tilegnede os under empiriindsamlingen. Som tidligere nævnt, indsamlede vi vores datamateriale i marts og april måned 2017, og de anførte tidsmålinger i skemaerne er anført ud fra dette. De unge og personalets navne er anonymiserede.

Tabel 1 - Personale på Spurven

Navn og stilling	Alder	Uddannelse	Tid på Spurven	Erfaring med målgruppen
Mina Afdelingsleder Vores kontaktperson	29 år	Pædagog Er ved at tage en leder udd.	1 år	Har tidligere arbejdet med integration i andet regi
Louise Pædagog	25 år	Pædagog	1 år	Ingen
Marie Pædagog	46 år	Pædagog	11 måneder	Ingen
Johanne Pædagog	54 år	Pædagog	1 år	Ingen

Tabel 2 - Personale på Lærken⁵

Navn og stilling	Alder	Uddannelse	Tid på Lærken	Erfaring med målgruppen
Lone Daglig leder Vores kontaktperson	34 år	Socialrådgiver	1 år	Har tidligere arbejdet på flere forskellige døgninstitutioner for etnisk danske unge
Brian Pædagog	42 år	Pædagog Stud.cand.pæd.	6 år (både som vikar og som pædagog)	Har tidligere arbejdet på en døgninstitution for etnisk danske unge
Ole Pædagog	62 år	Pædagog	1 år	Har tidligere arbejdet med uledsagede flygtninge i andet regi

Tabel 3 - De uledsagede mindreårige flygtninge på Spurven

Navn	Alder	Hjemland	Tid i Danmark	Tid på Spurven
Zara	17 år	Eritrea	1 år og 3 måneder	4 måneder
Tania	17 år	Afghanistan	3 måneder og 10 dage	3 uger
Tara	17 år	Syrien	1 år og 2-3 måneder	6-7 måneder
Amina	17 år	Eritrea	1 år og 4 måneder	1 år

⁵ Brians tid på Lærken overstiger Lærkens levetid, hvilket skyldes, at Brian har arbejdet på Solsorten, inden den separate afdeling, Lærken, for uledsagede mindreårige flygtninge blev oprettet.

Tabel 4 - De uledsagede mindreårige flygtninge på Lærken⁶

Navn	Alder	Hjemland	Tid i Danmark	Tid på Lærken
Ali (med tolk)	15 år	Syrien	1 år og 5 måneder	11 måneder
Daniel	17 år	Syrien	1 år og 7 måneder	1 år og 4 måneder
Yusuf	18 år	Syrien	1 år og 10 måneder	1 år og 2 måneder
Aron (med tolk)	18 år	Eritrea	2 år og 1 måned	1 år og 2 måneder

Som det fremgår af tabel 3 og 4, er der væsentlig forskel på, hvor længe de unge har boet i Danmark. På Spurven har pigerne i gennemsnit været i Danmark i 1 år, hvorimod drengene på Lærken i gennemsnit har været i Danmark i 1 år og 8 mdr. Dette kan have indflydelse på de unges erfaringsniveau, sprogkompetencer samt deres oplevelser af det at være anbragt på døgninstitution.

5.6 Valg af metode

For at besvare specialets problemformulering har vi, som tidligere nævnt, valgt at anvende en kvalitativ tilgang. Dette valg udspringer af vores ønske om at få indblik i personalets oplevelser og erfaringer med målgruppen og de unges oplevelse af tilværelsen.

5.6.1 Det semistrukturerede interview

Vi har valgt at benytte semistrukturerede interview, hvilket giver mulighed for en fleksibilitet, da rækkefølgen i interviewets gang på forhånd kun er delvist struktureret. Vi kan som undersøgere udforske de hovedtemaer, vi på forhånd ønsker at belyse, og samtidig følge personalets og de unges fortælling samt stille opfølgende og afklarende spørgsmål (Thagaard, 2010:87-88). I interviewet med de unge erfarede vi, at de havde svært ved at fortælle, hvis ikke de fik nogle konkrete spørgsmål at forholde sig til, hvorfor vi vurderede, at den semistrukturerede tilgang var mere hensigtsmæssig end mere åbne interviewformer.

5.7 Interviewguide

Vi præsenterer her de overvejelser, som vi gjorde os ved udarbejdelsen af vores interviewguides til personalet og de unge.

⁶ Daniels tid på Lærken overstiger Lærkens levetid, hvilket skyldes, at Daniel har været anbragt på Solsorten, inden den separate afdeling, Lærken, for uledsagede mindreårige flygtninge blev oprettet.

De semistrukturerede interview er blevet udført vha. interviewguides. Vi har benyttet os af hhv. en interviewguide til personalet og en til de unge. Alle interview blev påbegyndt med at oplyse om formålet med interviewet samt en kort præsentation af os. Dernæst fulgte en række spørgsmål til informanterne af faktuel karakter, bl.a. baggrundsoplysninger. Formålet med indledningsvist at stille faktuelle spørgsmål var dels at vi ønskede at få denne faktuelle viden, men dels også en konkret vurdering af at faktuelle spørgsmål er en oplagt mulighed for at få samtalen stille og roligt i gang. Det er forholdsvis lette spørgsmål, der får informanterne til at bløde op og blive trygge ved interviewsituationen (Thagaard, 2010:97).

Vi har i udformningen af vores spørgsmål i interviewguiden til de unge taget hensyn til deres alder, modenhed samt deres sprogkompetencer. Efter de første interview med de unge erfarede vi, at nogle af spørgsmålene var formuleret på et niveau, som de havde svært ved at forstå. Derfor gennemgik vi efter hvert interview med de unge vores interviewguide og omstrukturerede eller ændrede sproget og ordlyden af spørgsmålene for at styrke kvaliteten af vores spørgsmål til det næste interview. Spørgsmålet "*Hvilke fag bliver I undervist i?*" omformulerede vi fx til "*Hvad lærer I om i skolen?*". Selvom vi lavede denne tilpasning af spørgsmålene efter hvert interview, var det en løbende proces under interviewene at tilpasse vores sproglige formuleringer til de unge. Ligeledes oplevede vi, at det nogle gange var nødvendigt at stille mere konkrete spørgsmål fx "*Lærer I også matematik i skolen?*". Dette resulterede i, at de konkrete spørgsmål til tider blev af ledende karakter. Vi bestræbte os dog på at stille så neutrale spørgsmål som muligt, da ledende spørgsmål kan forårsage upålidelighed og give vildledende informationer, da unge kan let lade sig lede af voksnes spørgsmål (Kvale & Brinkmann, 2009:166).

Vi har i udarbejdelsen af vores interviewguides med personalet stillet mere åbne spørgsmål, der har opfordret til en høj grad af refleksion over de udvalgte temaer og personalets praksis. Dette har vi valgt, da vi formodede, at personalet qua deres alder, uddannelsesbaggrund og muligheden for at formulere sig på deres modersmål havde mulighed for at forholde sig mere reflekteret til vores spørgsmål. Vi har ligeledes lavet enkelte ændringer i ordlyden af spørgsmålene til personalet, fx fandt vi, at personalet i praksis ikke bruger ordet 'anbringelse' om de unges placering på en døgninstitution, hvorfor vi ændrede dette til 'ophold'.

Vi har i vores interviewguides til de unge og personalet været bevidste om, at de spørgsmål vi stillede var med til at konstruere bestemte svar (Thagaard, 2010:101). I praksis er dette

uundgåeligt, men vi har været opmærksomme på, at det kan påvirke validiteten af den indhentede empiri, hvilket vi bl.a. har været bevidste om ifm. udvælgelse af citater.

Begge interviewguides er at finde som bilag 2 og 3. Nedenfor præsenteres de temaer, som har dannet grundlag for vores interviewguides.

5.7.1 Tematiseringer i interviewguides

Vi er i specialiets indledende fase blevet opmærksomme og nysgerrige på integration af uledsagede mindreårige flygtninge på døgninstitution. Vi har gennem research og vores forskningsvandring fundet en række relevante temaer ift. vores problemformulering, som vi valgte at strukturere vores interview ud fra.

I forbindelse med valg af temaer til vores interviewguides har vi således taget udgangspunkt i integrationsbegrebet og forsøgt at udfolde dette til mere konkrete spørgsmål. Vi har ønsket at inddrage andre uledsagede mindreårige flygtnings perspektiver ift. at identificere hvilke temaer, de oplever som relevante for integrationen, hvilket vi har gjort med udgangspunkt i forskning på området jf. *Forskningsvandring*. Eksempelvis har vi gennem undersøgelsen, *Hvordan går det dem? - En undersøgelse af unge uledsagede flygtnings perspektiver på integrationen*, fået indblik i, at de unge i denne rapport oplever skole, uddannelse og sociale relationer som væsentlige for integrationen, samtidig med at nogle af de unge oplever ensomhed, savn og hverdagsracisme som problematisk for integrationen (Bartnik, 2005).

Ligeledes har vi været inspireret af de fagprofessionelles perspektiver i forskningen, hvilket har bidraget til at give os et indblik i hvilke temaer, der fylder i praksis med nærværende målgruppe, hvilket vi ligeledes har gjort med udgangspunkt i forskning på området jf. *Forskningsvandring*. Eksempelvis har vi gennem rapporten, *Ankestyrelsens undersøgelse af Uledsagede mindreårige flygtninge - modtagelse og indsats i kommunerne*, fået indblik i nogle af de udfordringer som fagpersoner oplever i arbejdet med de unge, herunder at fagpersonerne oplever, at de unge er dårligt forberedt på den tilværelse, som venter dem, samt at de unge har urealistiske høje forventninger til boligplacering og uddannelse (Ankestyrelsen, 2010).

Derudover er vi i vores udvælgelse af temaer gået forholdsvis induktivt til værks og spurgt ind til de temaer, som vi var nysgerrige på og gerne ville vide mere om.

Ud fra ovenstående kom vi frem til følgende temaer, som vi ønskede at få uddybet i vores interview med de unge og personalet.

Tabel 5 - Temaer til interviewguides

Temaer for interview med personalet	Temaer for interview med de unge
<ul style="list-style-type: none"> • Institutionen • Skole • Isolation, netværk og fællesskab • Sprog/kommunikation • Religion og kultur • Fritid • Privatliv • Sundhed • Økonomi • Racisme/diskrimination • Medier/politik • Fremtid • Institutionen/det pædagogiske arbejde • Samarbejde med kommunen 	<ul style="list-style-type: none"> • Institutionen • Skole • Isolation, netværk og fællesskab • Sprog/kommunikation • Religion og kultur • Fritid • Privatliv • Sundhed • Økonomi • Racisme/diskrimination • Medier/politik • Fremtid • Tilhørsforhold • Inddragelse • anbefalinger

Interviewguiden er blot en vejledning til, hvilke konkrete temaer vi ønskede, at samtalen skulle omhandle. Som tidligere nævnt, giver den semistrukturerede interviewform mulighed for, at informanterne selv kan bringe relevante temaer op i interviewsituationen. I interviewene med de unge, fulgte vi interviewguiden mindre stringent, da vi ønskede at skabe en uformel og behagelig stemning, hvorfor vi i nogle tilfælde lagde interviewguiden fra os og havde en mere uformel samtale. Som det fremgår af tabel 5, er der en mindre forskel i de udvalgte temaer, da vi så interviewene med personalet som en mulighed for at give os indblik i de institutionelle rammer og det pædagogiske arbejde, ligesom at vi har vurderet, at de unge bedst kan svare på, hvorvidt de oplever at blive inddraget i beslutninger og har en oplevelse af tilhørsforhold.

5.8 Interviewsituationen

En almindelig udfordring i en interviewsituation er at skabe en atmosfære, der er tryk og indbyder til fortrolighed. Denne fortrolighed kan dog være en smule ensidig, da det kun er informanten, der åbner op og er fortrolig med interviewerens (Thagaard, 2010:96). Vi har derfor foretaget en række valg ift. at skabe et uformelt forum for vores informanter, hvilket vil fremgå af dette afsnit.

Alle interview blev afholdt på de respektive institutioner, da vi havde en forhåbning om, at dette ville give både personalet og de unge en følelse af, at de var i trygge omgivelser. Inden interviewene sikrede vi os, at informanterne kendte til formålet med specialet. Derudover gjorde vi informanterne opmærksomme på, at deres svar forblev anonyme, da deres svar kunne være udtryk for personlige holdninger. De etiske overvejelser ifm. dette uddybes i *Informeret samtykke*.

Interviewene med de unge

Vi har været særligt opmærksomme på at skabe trygge og uformelle rammer ved vores interview med de unge, da vi ved, at denne målgruppe kan være særligt sårbar og kan være præget af manglende tillid til andre mennesker jf. *Forskningsvandring*.

Da vi skulle interviewe de unge, spurgte vi ind til, om de havde lyst til, at det skulle foregå på deres værelse eller et andet sted, hvorfor vores interview er foregået i forskellige omgivelser. Vi erfarede, at de interview, der blev afholdt på de unges egne værelser, er de interview, hvor de unge har virket mest afslappet og trygge, fremfor de interview, der er blevet afholdt i mødelokaler e.l.

Vi har valgt, at alle interview med de unge er blevet udført af én person. Dette for at skabe ro og tryghed, ved at den unge kun skulle forholde sig til én person. Det var vores oplevelse, at dette i nogle interview havde en stor betydning, da nogle af de unge var mindre snaksaglige, når vi var flere samlet fx til aftensmad. Ligeledes er det vores opfattelse, at dette var medvirkende til, at vi for nogle af de unges vedkommende fik en mere åben og følelsesladet fortælling. Eksempelvis oplevede vi gennem observationer ifm. vores besøg, at en af informanterne havde en kæk attitude, når der var andre tilstede, som han ikke havde i interviewsituationen.

Vi oplevede i interviewene med de unge, at de var overraskede over, at nogen interesserede sig for deres hverdag, samt at størstedelen af de unge var meget åbne og ønskede at besvare vores spørgsmål. Inden interviewene var vi i tvivl om, om det ville skabe ubehag for de unge at snakke om deres familier, men det viste sig, at de unge gerne ville fortælle om deres familier, og at savnet af familierne fyldte meget i interviewene.

Interviewene med personalet

I forbindelse med vores interview med personalet har vi ligeledes været opmærksomme på at skabe en tryk og behagelig interviewsituation. Vi vurderede dog, at personalet i højere grad var i stand til at forholde sig til flere interviewere, hvorfor vi bestræbte os på at være to interviewere til stede, da vi så dette som fordelagtigt ift. at følge vores interviewguide og for at sikre, at vi nåede omkring temaerne i denne.

Vi oplevede i interviewene med personalet, at de som udgangspunkt var meget åbne og gerne ville fortælle om deres oplevelser med de unge. Samtidig oplevede vi, at de på nogle punkter var betænkelige med at sige noget om integration, hvilket vi i interviewsituationen forstod som en påpasselighed for at sige noget, der kunne lyde som om, at de havde en assimilatorisk integrationsforståelse. Eksempelvis var der flere, der fortalte, at det ville være godt, hvis de unge fik danske bekendtskaber, hvorefter de bortforklarede eller undskyldte.

5.8.1 Tilstedeværelse i feltet i forbindelse med empiriindsamling

I forbindelse med vores interview har vi på begge institutioner haft mulighed for at være til stede i uformelle sammenhænge. Dette har givet mulighed for ustrukturerede observationer, hvor vi bl.a. kunne lære de unge bedre at kende, da vi fik lov til at deltage i forskellige sociale aktiviteter såsom aftensmad, gruppemøde og uformelle samtaler på institutionen (Kristiansen & Krogstrup, 2015:54). Vi har ikke lavet et observationsstudie med en observationsguide, men har fysisk været til stede på begge institutioner og taget feltnotater under vores besøg. Formålet med at være på institutionerne var først og fremmest at gøre de unge trygge ved vores tilstedeværelse og give dem en fornemmelse af, at vi ville dem noget godt. Det valgte vi at gøre, da vi vurderede, at denne målgruppe grundet deres flygtningesituation muligvis ikke har så høj tillid til andre mennesker.

Endvidere havde vores tilstedeværelse til formål at gøre os klogere på de unges unikke sociale situation og bruge den viden, vi fik fra observationerne, til at kvalificere vores kvalitative interview (Kristiansen & Krogstrup, 2015:55). Gennem vores observationer har vi gjort os erfaringer, som bl.a. har haft betydning for, hvordan vi har valgt at udføre vores interview. På Spurven gjorde vi os fx den observation, at pigerne under vores besøg snakkede meget i telefon. Denne observation gjorde, at vi i interviewsituationen var opmærksomme på at spørge ind til dette, da vi snakkede om de unges netværk. Derudover fik én af os mulighed

for at gå en tur med en af de unge på Spurven, hvor der var mulighed for at snakke med den unge om andre ting, end hvad der var i vores temabaserede interviewguide.

I praksis viste det sig at have stor betydning, at de unge fik mulighed for at 'se os an' inden interviewet, da de ved første møde virkede meget tilbageholdende, men allerede efter lidt tid åbnede sig mere op.

5.8.2 Magtforhold i interviewsituationen

Vi har i interviewsituationen været opmærksomme på, at vores interview med de unge såvel som med personalet ikke har været en fuldstændig fri og åben dialog mellem ligestillede individer (Kvale & Brinkmann, 2009:51). Interviewene har haft et undersøgelsesperspektiv, og vi har på forhånd defineret formålet med interviewet og udarbejdet en interviewguide, hvilket betyder, at der har været et asymmetrisk magtforhold mellem vores informanter og os som interviewere.

I interviewsituationen med de unge har magtrelationen været eksplicit på grund af forskellige sprogkompetencer, da vi har interviewet størstedelen af de unge på dansk, hvilket er vores modersmål, men ikke de unges. Derudover har vi som undersøgere efter interviewene haft mulighed for at fortolke de udtalelser, vores informanter har givet, hvilket igen giver en asymmetrisk magtbalance (Kvale & Brinkmann, 2009:51).

Vi har dog i interviewsituationen forsøgt at reducere den asymmetriske magtrelation, ved at vi som undersøgere har forsøgt at samarbejde omkring interviewet med vores informanter ved fx at give de unge plads til at styre dagsordenen under interviewet og fortælle, hvad de havde på hjertet (Kvale & Brinkmann, 2009:52).

5.8.3 Kønspektiv

Vi har ligeledes haft overvejelser vedr. interviewsituationen og det faktum, at vi som interviewere er kvinder. Vi har diskuteret, om vores køn spillede en rolle, hvilken rolle det havde, og om det har haft indvirkning på, hvorvidt de unge ønskede at tale med os og åbne op overfor os. I interviewsituationerne med pigerne var det vores oplevelse, at vores køn var en fordel, da vi vurderede, at det ikke havde været muligt på samme måde, at skabe et trygt, hjemligt og afslappet miljø ved vores tilstedeværelse og under interviewsituationerne, hvis vi havde været mænd. Da vi kun har været kvindelige interviewere, har det ikke været muligt

for os at vurdere, hvorvidt køn spillede en rolle i vores interview med drengene. Vi er således opmærksomme på, at køn kan spille en rolle i interviewsituationen, men vi har ikke ønsket at anlægge et kønsperspektiv i specialet, hvilket empirien heller ikke giver anledning til.

5.9 Interview med mennesker med anden kulturel baggrund end en selv

Når man interviewer personer fra andre lande og kulturelle baggrunde, og som har deres bedste sproglige kompetencer på sprog, undersøgeren ikke selv taler, er det vigtigt at være opmærksom på, hvordan dette kan påvirke undersøgelsesprocessen. I interviewsituationen har vi været opmærksomme på, at interviewet kan fremstå som 'et møde mellem fremmedartede kulturer'. I en sådan tværkulturel situation er det afgørende at tage højde for forskelle i brugen af både verbale og nonverbale tilkendegivelser, og som interviewer var vi således nødt til på forhånd at tilegne os læring om flere kulturer for på denne måde at forebygge muligheder for misforståelser i interviewsituationen (Kvale & Brinkmann, 2009:164). Gennem forberedende korrespondance og formøde med vores kontaktpersoner på institutionerne blev vi oplyst om, at de unge på begge institutioner kom fra hhv. Eritrea, Syrien og Afghanistan. Da vi fx havde begrænset viden om situationen i Eritrea og landets kultur, religion og sprog, var det nødvendigt, at vi satte os ind i dette på forhånd, hvilket indebar, at vi bl.a. læste en introduktion om Eritrea og Eritreiske flygtninge (Dansk Flygtningehjælp, 2015).

5.9.1 Sprogets betydning for empiriindsamling og transskription

I fem ud af de otte interview vi har haft med de unge, har interviewene primært foregået på dansk, men med lidt engelsk til at supplere forståelse og pointer. Herudover er to interview foretaget med tolk, mens det sidste interview med en ung primært foregik på engelsk, hvor den unge supplerede med de danske ord, hun kunne.

Som tidligere nævnt, har vi undervejs måtte revurdere vores interviewguides grundet de unges danskkompetencer. Vi er bevidste om, at vi kunne have fået et andet udbytte af interviewene, såfremt at vi som interviewere havde kendskab til de unges sprog og dermed kunne kommunikere mere fyldestgørende. Dette har uden tvivl skabt nogle problematikker i selve interviewsituationen, hvor samtalen i nogle tilfælde har været mindre flydende. Det er dog et bevidst valg, at vi ikke har haft tolk med til alle interview, hvilket uddybes i nedenstående afsnit *Tolk*.

Grundet sprogbarrieren i interviewsituationen har vi været opmærksomme på, at der muligvis har været uklarhed omkring nogle af vores interviewspørgsmål. Dette kan have påvirket, hvordan de unge har forstået spørgsmålene, hvilket kan påvirke validiteten af vores empiri. Da vi fx spurgte en af de unge, hvad hans yndlingsfag i skolen er, svarer han: *“Jeg tænker, jeg vil læse mekaniker.”* Det er dog vores oplevelse, at de unge langt hen af vejen forstod vores spørgsmål, og hvis de ikke gjorde, gav de udtryk for dette. Det vil dog altid være en mulig konsekvens i alle interview, at informanter kan tolke budskabet anderledes, end interviewerens har haft til hensigt. Vi har derfor under transskriberingen af alle interview været kritiske og opmærksomme på, om der har været uklarhed ift. de stillede spørgsmål og de givne svar. Dette kommer til udtryk ved, at vi i de enkelte tilfælde, hvor vi fik indtryk af, at de unge misforstod vores spørgsmål, fravalgte disse citater.

5.9.2 Tolk

Som tidligere nævnt, benyttede vi tolke ved to interview med de unge. Dette gjorde vi, da vores kontaktperson på Lærken vurderede, at dette var nødvendigt grundet de unges danskkompetencer. Vi valgte derfor at bruge tolk med det formål, at tolken kunne formidle vores og de unges budskaber tydeligt, hvorfor tolken indgik i interviewet som en tredjepart. Vores kontaktperson på Spurven udtrykte derimod, at det ikke var nødvendigt at bruge tolk, og at det ikke ville gavne interviewene, da en tolks tilstedeværelse ville påvirke interviewet og dermed mindske de unges lyst til at fortælle.

Inden interviewene havde vi skrevet en e-mail til det tolkebureau, som Lærken anvender, hvor vi kort forklarede, at vi skulle bruge en arabisk- og tigrinsk talende tolk, hvem de skulle tolke for, og at interviewene ville vare ca. én time. Da tolkene mødte op til interviewet, havde vi mulighed for en kort forventningsafstemning, inden interviewet gik i gang. Her fortalte vi igen tolkene, hvor længe interviewet ca. ville vare, samt at de skulle oversætte for unge beboere på institutionen. Det havde muligvis været hensigtsmæssigt at have holdt en forsamtale med tolkene inden interviewet, da dette ville have givet os mulighed for at introducere tolkene for formålet med interviewene og sikre, at tolkene på forhånd ville være fortrolige med rammerne omkring interviewet. Derudover ville en sådan forsamtale kunne give os viden om, hvorvidt de unge havde kendskab til de anvendte tolke (Galal & Galal, 1999:71). Dette var dog ikke muligt i vores tilfælde, da vi af økonomiske årsager kun havde tolkene til rådighed i én time, hvorfor vi valgte at prioritere interviewene højere end en forsamtale med tolken.

Under interviewene var vi opmærksomme på specifikke forhold, der gør sig gældende ved et interview med tolk. Dette for at forsøge at skabe en neutral og tillidsfuld interviewsituation. Under interviewene var det vigtigt for os, at informanterne følte, at vi talte til dem og ikke til tolken, hvorfor vi stillede spørgsmål til informanten "*hvordan har du det?*" og ikke "*spørg ham om, hvordan han har det*". Vi valgte derudover i interviewene at tale i korte og præcise sætninger, for at tolken kunne formidle budskabet så præcist som muligt. I interviewene var det derudover også hovedsageligt den interviewede, vi havde øjenkontakt med og ikke tolken (Galal & Galal, 1999:77).

Vi oplevede i praksis to forskellige tolke. I interviewet med Ali og den arabiske tolk var det interviewers oplevelse, at tolken i høj grad forholdt sig objektiv under interviewet, men idet at tolken var til stede, var det interviewers opfattelse, at det stadig påvirkede samtalen, ved at det gjorde den mere formel (Galal & Galal, 1999:23). I interviewet med Aron og den tigrinske tolk erfarede intervieweren bl.a., at tolkens oversættelse ofte var kortere end informantens svar, ligesom tolk og informant nogle gange snakkede indbyrdes, uden at dette blev direkte oversat til interviewer. Dette har påvirket kvaliteten af dette interview, hvilket vi har været opmærksomme på ved inddragelsen af interviewet i analysen. En udfordring, når man arbejder med tolk, er altså, at man ikke kan være garanteret, at spørgsmålene bliver oversat korrekt, ligesom man ikke kan være sikker på at få en nøjagtig oversættelse af informantens svar.

Ovenstående eksempler viser nogle af dilemmaerne ved at arbejde med tolk, da man på den ene side ønsker, at informanten forstår spørgsmålene korrekt og får mulighed for at ytre sig på sit modersmål, men at man samtidig ikke kan være sikker på, hvordan samtalen mellem informant og tolk udfolder sig.

5.10 Ethiske overvejelser

I dette afsnit præsenteres nogle af de etiske overvejelser, vi har gjort os ifm. vores tilgang til det empiriske felt. Som undersøger er det vigtigt, at man er opmærksom på, hvordan ens interaktion med feltet påvirker det felt, man gerne vil undersøge (Thagaard, 2010:24-25). Disse overvejelser er ikke mindst vigtige, når man arbejder med en særligt sårbar gruppe som denne.

Ifølge Thagaard er det vigtigt at have fokus på følgende tre emner ifm. ens etiske ansvar ved kvalitative undersøgelser: *Informeret samtykke, fortrolighed og konsekvenser af at deltage i undersøgelser* (Thagaard, 2010:25-29). I det følgende præsenteres vores overvejelser ifm. disse tre etiske principper.

5.10.1 Informeret samtykke

Informeret samtykke har til formål at sikre informantens råderet over eget liv, herunder retten til at have kontrol over den information, man giver om sig selv til andre (Thagaard, 2010:25). Vi har inden vores besøg på institutionerne udarbejdet en projektbeskrivelse med information om os, projektets formål samt hvilke temaer, det kunne forventes, at vi ville spørge ind til under vores interview. Denne projektbeskrivelse sendte vi til vores kontaktpersoner på institutionerne mhp., at de kunne viderebringe informationen, mundtligt og/eller skriftligt, til potentielle informanter, således at disse kunne tage stilling til, om de ville deltage i undersøgelsen (se bilag 4). Udover denne projektbeskrivelse har vi udarbejdet en samtykkeerklæring ift. informanternes rettigheder ifm. undersøgelsen (se bilag 5 & 6). Grundet de unges danske sprogkompetencer har de modtaget denne information mundtligt inden interviewet.

Vi har ifm. indhentning af samtykke også gjort os overvejelser om, hvorvidt vi skulle indhente samtykke fra til de unges værger ift. de unges deltagelse i undersøgelsen. Ph.d. Birgitte Schjær Jensen har ifm. sin afhandling om inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde undersøgt hvilke juridiske aspekter, der skal tages højde for, når man interviewer børn og unge i udsatte positioner. Efter rådgivning med Datatilsynet og to juridiske eksperter, Nina Von Hielmcrone, lektor ved Juridisk Institut på Aalborg Universitet, og Kirsten Ketcher, professor ved Juridisk Fakultet ved Københavns Universitet, konkluderer hun, at der ikke findes noget entydigt svar på, hvorvidt forældremyndighedsindehaveren bør informeres eller tilkendegive samtykke til barnets deltagelse i undersøgelser (Jensen, 2014:116-117). Jensen argumenterer for ikke at indhente samtykke fra forældremyndighedsindehaver for unge over 15 år, da denne gruppe jf. lovgivning på området vurderes til at være i stand til selv at tage stilling til og træffe beslutninger i eget liv (Jensen, 2014:110). Denne vurdering af unge som kompetente aktører i eget liv stemmer godt overens med vores tilgang til feltet, da vi som tidligere nævnt, anser de unge for at være eksperter på eget liv. Dog har det været et krav fra Lærken, at vi indhentede informeret samtykke fra værgerne for de unge, som er under 18 år, hvorfor vi har valgt at gøre dette af

respekt for institutionens praksis. Kontaktpersonen på Lærken stod for indhentning af samtykke, og vi oplevede ikke nogle problemer i den forbindelse.

5.10.2 Fortrolighed

I forhold til vores etiske overvejelser ifm. indsamling af empiri har det ligeledes været vigtigt for os at følge princippet om fortrolighed (Thagaard, 2010:26). Vi har anonymiseret samtlige informanter og de to institutioner ved, at vi har givet dem andre navne mhp. at sikre vores informanternes fortrolighed. Derudover har vi valgt at udelade og/eller sløre andre oplysninger, vi fik adgang til gennem interviewene, som enten kan føre til genkendelse af informanten eller andre personer, således at disse ikke vil kunne genkendes i specialet. Da der på landsplan kun findes et begrænset antal døgninstitutioner, som har uledsagede mindreårige flygtninge som deres målgruppe, har det ligeledes været nødvendigt at sløre institutionernes eksakte placering.

Samtidig har vores ønske om at opretholde vores informanternes fortrolighed stillet os i et dilemma ift. vores fremstilling af informanterne (Thagaard, 2010:26), og vi har erfaret, at det kan være vanskeligt at sikre informanternes fulde fortrolighed. Vi har gjort os umage med at sløre informanterne og institutionerne for den brede offentlighed, men der er en risiko for, at personer, der kender feltet, samt institutionernes ansatte vil kunne genkende de specifikke informanter.

En anden vigtig faktor ift. behandlingen af informanternes fortrolighed er, at andre personer ikke får indblik i det fortrolige materiale (Thagaard, 2010:27). I denne sammenhæng opbevarer vi vores lydoptagelser af interviewene fortroligt. Herudover har vi allerede ifm. transskription af interviewene givet vores informanter dæknavne og sløret andre informationer, som kunne føre til genkendelse af personer, ligesom disse filer også opbevares fortroligt.

5.10.3 Konsekvenser af at deltage i en undersøgelse

Det er vigtigt, at man ifm. kontakten til informanter er opmærksom på, hvilke konsekvenser undersøgelsen kan få for dem (Thagaard, 2010:28). Dette har vi særligt været opmærksomme på ifm. vores tilgang til de unge, da denne gruppe, som tidligere nævnt, kan anses som en særligt sårbar gruppe. Det har derfor været vigtigt for os, at vores interview med de unge ikke forårsagede yderligere psykisk skade eller belastning af de unge.

Vi har gennem vores interview forsøgt at stille spørgsmål på en måde, der har beskyttet vores informanternes integritet, hvor vi tager hensyn til informantens vurderinger, motiver og selvrespekt, ligesom vi har undgået at spørge for meget ind til smertefulde emner, som kan vække ubehagelige tanker og minder hos informanterne. Mange uledsagede mindreårige flygtninge har gennem deres rejse til Danmark og i asylprocessen været i forhørssituationer, hvor de er blevet spurgt ind til deres handlinger, intentioner med deres rejse, og hvad de har ønsket at opnå ved flugten. Vi har således været opmærksomme på, at de spørgsmål, vi stillede, ikke skulle have karakter af en forhørssituation med politiet eller Udlændingestyrelsen. Vores spørgsmål har derfor haft uformel karakter såsom "*Hvad får du tiden til at gå med i weekenden?*". Vi har i denne forbindelse også været opmærksomme på at respektere de unges grænser, så de ikke er blevet forledt til at videregive information om dem selv, som de kunne komme til at fortryde senere.

Samtidig kan det også være værd at overveje hvilke gavnlige konsekvenser, informanten kan drage af sin deltagelse i undersøgelsen, da der gerne skal herske en gensidighed i relationen mellem undersøger og informant (Thagaard, 2010:28). I forhold til interviewene med de unge er hensigten, at undersøgelsen skal bidrage til at give dem en stemme.

I forhold til vore interview med personalet håber vi, at vores interview kan bidrage til, at informanterne gennem vores spørgsmål reflekterer over og får større indsigt i egen praksis.

5.11 Databearbejdning

I dette afsnit præsenterer vi, hvordan vi har arbejdet med dataindsamlingen. Vi vil beskrive, hvordan vi har transskriberet vores interview, og hvordan vi har kodet materialet.

5.11.1 Transskription af interview

Alle planlagte interview er blevet optaget digitalt med informanternes informerede samtykke. Dette gav os mulighed for at være til stede i rummet med vores informanter uden at skulle koncentrere os om at tage notater. Derudover har der været uformelle samtaler i løbet af vores feltarbejde på institutionerne, som ikke er blevet optaget digitalt. Vi har derfor været opmærksomme på at tage grundige feltnotater løbende, således at denne viden og information ikke gik tabt.

Vi har valgt at transskribere alle vores interview, bl.a. fordi det ville give os et stort overblik ift. vores efterfølgende kodning af den indhentede empiri samt give os et helhedsorienteret indtryk af den samlede empiri. Det overblik, transskriptionen har givet os over materialet, giver os mulighed for at omforme de mange informationer til et materiale, det er muligt at analysere efterfølgende (Kvale & Brinkmann, 2009:202). Da vi til nogle af interviewene har valgt kun at være én interviewer tilstede, har transskriberingen dermed også givet alle i specialegruppen mulighed for at få et indblik i empirien, også selvom man ikke selv har gennemført interviewet.

Vi er bevidste om, at transskriptioner er fortolkninger, og vi erkender, at vores transskriptioner har en socialt konstrueret karakter. Vi er opmærksomme på, at der i 'oversættelsen' fra tale til skrift går informationer tabt, da det fx ikke er muligt at nedskrive toneleje og øvrigt kropssprog (Kvale & Brinkmann, 2009:199-200). Da vores interview ikke skal bruges til en analyse med fokus på sproget er gentagende sproglige 'øh' etc. udeladt for at forenkle læsningen. Vi har ved brug af citater delvist omformuleret fra talesprog til skriftsprog, for at sproget derved bliver mere flydende og yder informanterne retfærdighed ift. deres intellektuelle fremtræden (Kvale & Brinkmann, 2009:209).

5.11.2 Meningskategorisering og kodning

Vi har valgt at bearbejde vores empiri ved hjælp af Thagaards *temacentrerede metodiske tilgang* og *personcentrerede metodiske tilgang*. Da vi i vores speciale ønsker at opnå en helhedsforståelse af empirien, som er elementær i kvalitativ forskning, vurderer vi, at det er vigtigt at kombinere den *temacentrerede tilgang* med den *personcentrerede tilgang*. Tilgangene har forskellige fremgangsmåder ift. fortolkning af empiri, og de er derfor gavnlige til at supplere hinanden (Thagaard, 2010:171).

Konkret betød det, at vi gennemlæste de transskriberede interview flere gange. I de første gennemlæsninger af vores datamateriale havde vi fokus på at skabe en fornemmelse af helheden i vores informanternes fortællinger. I de efterfølgende gennemlæsninger af vores datamateriale rettede vi vores opmærksomhed mod at inddele datamaterialet i kategorier, hvilket kaldes meningskategorisering. Disse kategorier repræsenterer temaer, der er centrale i vores empiri. Efterfølgende har vi knyttet begreber til disse kategorier, ved at vi har identificeret mønstre og tendenser i det empiriske materiale. Denne proces kaldes kodning.

Kodningsprocessen er et samspil mellem tendenser i empirien og vores forforståelse. Den forforståelse, vi er gået til projektet med, har været styrende ift. den måde hvorpå, vi har organiseret empirien, ved at vi fx har kodet interviewene på baggrund af nogle af de temaer som fremgik af vores interviewguides. Samtidig har undersøgelsen af vores empiri bidraget til, at vi har opnået ny forståelse af meningsindholdet i empirien. Kodningen vil knytte sig til vores teoretiske viden samt til de temaer, som vores informanter selv har bragt i spil. Temaudvælgelsen har været en abduktiv proces, hvor både empiri og forforståelse har fået lov til at præge udvælgelsen af temaer. Efter kodningsprocessen har vi sammenkædet relevant teori til vores kategoriseringer (Thagaard, 2010:135-142). Vi har valgt seks temaer, som vi har fundet gennemgående i vores empiriske materiale.

De tre temaer, der udsprang af vores kodning af interview med personalet, er:

- Selvstændiggørelse
- Netværk
- Introduktion til kultur, normer og værdier

De tre temaer, der udsprang af vores kodning af interview med de unge, er:

- Motivation og kompetencer
- Ventetid og uvished
- Isolation

Analyserne i specialet er således struktureret ud fra disse seks temaer.

Kapitel 6 - Analyse

I dette kapitel præsenteres indledningsvist vores analysestrategi mhp. at give et overblik over analysens struktur. Efterfølgende vil den genererede empiri blive analyseret i to analyser.

6.1 Analysestrategi

I analyserne har vi valgt at gøre brug af Steinar Kvale og Svend Brinkmanns fortolkningskontekster som analysestrategi. Dette gøres ved at analysere ud fra konteksterne; *selvforståelse*, *kritisk commonsense forståelse* og *teoretisk forståelse* (Kvale & Brinkmann, 2009:237). På den måde har det været muligt for os at fortolke og analysere vores empiri på tre forskellige niveauer.

Ved *selvforståelse* som fortolkningskontekst er der fokus på informanternes selvforståelse gennem brug af citater. Når vi anvender *kritisk commonsense forståelse* som fortolkningsredskab, sætter vi udtalelserne i en større forståelsesramme, hvor informanternes udsagn bliver sat i en kontekst, der bl.a. rummer almen viden og vores fortolkning af, hvad informanterne siger. Afslutningsvist anvender vi den tredje fortolkningskontekst, *teoretisk forståelse*, hvor vi anlægger et teoretisk perspektiv på fortolkningen af udtalelserne. Hermed rækker vi ud over informanternes *selvforståelse* og vores *kritiske commonsense* forståelse (Kvale & Brinkmann, 2009:237-239).

Analysen er opdelt i to analyser, som tilsammen ønsker at besvare vores problemformulering: *Hvordan kan en anbringelse på døgninstitution medvirke til uledsagede mindreårige flygtnings integration i det danske samfund?*

Med første analyse ønsker vi at besvare første arbejdsspørgsmål; *Hvad forstår personalet på døgninstitutionerne ved integration, og hvordan arbejder de med dette?* Denne analyse besvares ud fra personalets egen oplevelse af deres pædagogiske arbejde med integration af de unge samt personalets perspektiver på de unges situation. I analyse 1 vil vi benytte os af Kvale og Brinkmanns tre fortolkningskontekster, hvor vi kombinerer de tre kontekster i de forskellige afsnit. For at forstå personalets udtalelser på et teoretisk niveau har vi valgt at inddrage tankefigurer og begreber af Jennifer Propp, Debora M. Ortega & Forest NewHeart, Pierre Bourdieu og Anders Ejrnæs.

Med den anden analyse ønsker vi at besvare arbejdsspørgsmål 2; *Hvordan oplever uledsagede mindreårige flygtninge anbragt på døgninstitution deres tilværelse?* Denne analyse tager udgangspunkt i de unges egne udtalelser og giver således et førstepersonsperspektiv på de unges tilværelse. Analyse 2 er opdelt således, at vi indledningsvist analyserer hvert af de udvalgte temaer ud fra *selyforståelse* og *kritisk commonsense forståelse*. Dette gøres ved at tage udgangspunkt i de unges egne udsagn kombineret med, at vi inddrager vores commonsense fortolkning af de unges udtalelser. Vi har valgt at lade disse fortolkningsniveauer stå for sig, da vi ønsker at være tro mod de unges udtalelser ved at fremstille disse i deres 'rene form'. Efterfølgende anvender vi ved hvert tema en *teoretisk forståelse* for at opnå en dybere forståelse af de unges udsagn, da dette kan give os mulighed for forstå, hvordan de unge oplever sig integreret i det danske samfund. Her anvender vi tankefigurer og begreber af bl.a. Kathrine Vitus & Signe Smith, Erving Goffman, Axel Honneth samt Mariane Hedegaard, Søren Frost & Inger Larsen.

Afslutningsvist vil begge analyser blive analyseret i et særskilt afsnit ud fra Tove Skutnabb-Kangas' begrebsapparat om *integration*.

6.2 Analyse 1 - Arbejdet med uledsagede mindreårige flygtninge

I nærværende analyse vil vi besvare vores første arbejdsspørgsmål: *Hvad forstår personalet på døgninstitutionerne ved integration, og hvordan arbejder de med dette?*

6.2.1 Mål og forståelse af arbejdet

Ifølge Spurvens afdelingsleder og Lærkens daglige leder, institutionernes hjemmesider og interne arbejdsplaner er målet, at de uledsagede mindreårige flygtninge, anbragt på institutionerne, skal blive integrerede i det danske samfund.

Spurven skriver bl.a. på deres hjemmeside, at deres overordnede mål omhandler, at de piger, de modtager, skal integreres i det danske samfund, at de skal kunne klare sig i egen bolig, at de skal kunne agere i det danske skolesystem, samt at de skal lære om danske værdier og normer.

Lærken beskriver i et internt arbejdsplan, at deres kerneopgaver i arbejdet med de unge er at støtte den unge til at mestre eget liv herunder at forberede den unge til livet i egen bolig, støtte den unge i sine danskundskaber og i sin generelle skolegang, støtte og lære den unge det danske demokrati, kultur, normer og værdier og forståelse af tværkulturel sameksistens.

Målet om, at de unge skal integreres i det danske samfund, træder ligeledes frem i vores interview med personalet på institutionerne. Personalet på Spurven fortæller, at de arbejder med følgende mål:

“Integration. Altså mål nr. 1 er, at de skal føle sig godt tilpas her. Det er mit første mål, det der med at de skal have et trygt sted her. Derefter er det selvfølgelig integration. Sørge for at vi kan få nogle gode sunde borgere ud i det danske samfund.” (Mina)

“Målet er at få dem så godt videre som overhovedet muligt. Målet er at få dem integreret og give dem mulighed for at have et godt liv i Danmark. Det er både lige fra det helt basale til at kunne dansk og til at få et socialt netværk udover flygtninge.”
(Louise)

På Lærken udtrykker personalet ligeledes, at målet med de unges anbringelse er:

“Jamen, målet er jo egentlig at få dem integrerede i det danske samfund og få dem godt i gang med skole, få en uddannelse på sigt. Men der er jo lang vej.” (Ole)

“Målet det er jo selvstændiggørelse. Det er jo, at de kan komme ud, når de bliver 18 år, og tage vare på sig selv.” (Lone)

Som det fremgår af personalets fortællinger, er det forskelligt, hvad de forstår ved begrebet integration. Personalet er alle enige om, at målet er integration, og vi ser, at personalets forskellige opfattelser af integration stemmer overens med en *pluralistisk integrationsforståelse* (Pedersen & Skutnabb-Kangas, 1983:16). Personalet ønsker dermed at integrere de unge, men arbejder forskelligt med målet - *integration*. Dette kan hænge sammen med de handleplaner, som institutionerne modtager fra de respektive kommuner, hvor institutionerne har til huse. Ifølge personalet indeholder disse handleplaner ofte udefinerbare vendinger, som at den unge skal ‘opnå integration’ og upræcise punkter og mål, som personalet sammen med den unge skal arbejde med. Den daglige leder på Lærken, Lone, fortæller bl.a., at handleplanerne ofte er *“floffy”*. Dette uddybes i nedenstående citat:

“(…) fordi nogle gange står der, den unge skal ‘integreres i det danske samfund’ Hvordan fanden gør man lige det?” (Lone)

I forlængelse af dette fortæller Lone, at de forsøger at gøre målene i handleplanerne fra socialrådgiveren i kommunen mere konkrete, arbejdsvenlige og opstille mål, som både personalet og de unge kan arbejde med. Lone fortæller om dette i nedenstående citat:

“(…) Det skal være helt konkret. Her har vi øvet os i, Abdel vil fx gerne lære at lave noget mere mad, så har vi aftalt, at han skal lære at lave to nye retter til næste statusmøde, altså det er sådan helt konkret, bum, det er det, vi arbejder hen imod.” (Lone)

På baggrund af ovenstående citat og vores interview med personalet udleder vi, at institutionerne og personalet sætter lighedstegn mellem begrebet integration og

selvstændiggørelse og derved omsætter begrebet integration til selvstændiggørelse af de unge, da dette kan indeholde mål, man konkret kan arbejde med. En del af en *pluralistisk integrationsforståelse* omhandler bl.a. også, at borgere med minoritetsbaggrund skal have mulighed for at tilegne sig viden for at blive i stand til at klare sig på lige fod med majoritetsborgere (Pedersen & Skutnabb-Kangas, 1983:16).

Vi vil i nærværende analyse tage afsæt i tre udvalgte temaer, som er udsprunget af vores kodning jf. afsnit om *databearbejdning*. Disse temaer er; *selvstændiggørelse*, *netværk* samt *introduktion til kultur, normer og værdier*. Temaerne skal bidrage til at belyse, hvordan personalet arbejder med integration af de unge.

6.2.2 Selvstændiggørelse

I ovenstående afsnit præsenteres det, hvordan personalet på institutionerne forstår formålet med anbringelsen og arbejdet med integration. Men det bliver samtidigt tydeligt for os, at personalet på de to institutioner har forskellige tilgange til at nå målet om selvstændiggørelse. Dette vil blive udfoldet i nærværende afsnit.

I en videns og erfaringsopsamling vedr. efterværn for tidligere anbragte unge af Anne-Kirstine Mølholt, Sofie Stage, Jan Hyld Pejtersen og Pia Thomsen fra 2012, udgivet af SFI, peger forskerne på, at der i det sociale arbejde med efterværn findes to grundlæggende tilgange i arbejdet med anbragte unge (Mølholt et al., 2012). Opsamlingen omhandler efterværn, men vi finder det brugbart at inddrage de to tilgange *independence* og *interdependence* og skelnen herimellem af de tre amerikanske forskere Jennifer Propp, Debora Ortega og Forest NewHeart for at forstå og belyse de to institutioners syn på arbejdet med selvstændiggørelse og de unges overgang til voksenlivet, når de skal fraflytte institutionerne ved det fyldte 18. år (Mølholt et al., 2012:104).

Independence-tilgangen dækker over en forståelse af at gøre den unge selvstændig og fri fra de sociale hjælpesystemer den dag anbringelsen ophører. *Interdependence-tilgangen* dækker, ligesom *independence-tilgangen* over en forståelse af at gøre den unge klar til at stå på egne ben, men dette skal gøres gradvis, og den unge vil samtidig have brug for støtte efter anbringelsens afslutning. Ved den førstnævnte tilgang er der fokus på *hårde kompetencer* såsom at være i gang med uddannelse, i beskæftigelse og have styr på økonomien, hvor der i *interdependence-tilgangen* er fokus på både de *hårde kompetencer* såvel som *bløde*

kompetencer såsom trivsel, selvværd, ensomhed, kommunikation og netværk (Mølholt et al., 2012:104-105).

Independence

Vi ser, at både Spurven og Lærken arbejder med en *independence-tilgang*, hvor de arbejder med konkrete selvstændiggørelses mål. Adspurgt til, hvordan og hvad personalet på Spurven forbereder de unge på, inden de skal forlade institutionen, svarer Marie:

“Jamen, det synes jeg egentlig, vi gør med det samme, nærmest fra de kommer ind af døren ved at lære dem at stå på egne ben. Netop det der med at stå op og tage afsted hver dag, få lavet lektierne.” (Marie)

Brian, som er pædagog på Lærken, svarer ligeledes:

“For vores kerneopgave er at gøre dem klar til egen bolig, når de bliver 18 år.”
(Brian)

I *independence-tilgangen* vurderes de unges succes og mulighed for at kunne have et selvstændigt liv fx ud fra, om de er i gang med en uddannelse (Mølholt et al., 2012:105). Dette er ligeledes et punkt, der i høj grad er i fokus på institutionerne. Der er dog i første omgang fokus på, at de unge skal lære det danske sprog. Dette fortæller Marie og Lone om i nedenstående citater:

“Vi snakker rigtig meget dansk. Og det er også derfor, at vi går meget op i, at de kommer til aftensmaden, og at de kommer til husmøderne, for det er der, hvor vi er samlet og får snakket på tværs.” (Marie)

“Vi insisterer på at tale dansk. Vi har en, der er meget usikker og ikke har lyst til at tale det. Han inddrager de andre unge hele tiden og får dem til at oversætte for ham, og det har vi aftalt med de andre unge, at det må de ikke mere nu.” (Lone)

Institutionerne har samtidig fokus på, at de unge skal møde op hver dag i sprogskole for at lære det danske sprog og på længere sigt få sig en uddannelse. Personalet på Lærken udtrykker, at deres kerneopgaver er at hjælpe og støtte de unge i skole og uddannelse. Brian

fortæller bl.a.:

“Skolegang, at de kommer i gang med noget af det.” (Brian)

På Lærken er personalet ligeledes opmærksomme på et andet aspekt af, hvorfor det er vigtigt, at de unge kommer i skole. Lone fortæller:

Lone: *“(…) men når de bliver 18 år, så bliver de altså trukket i ydelse, hvis de ikke kommer i skole, så det er ris til egen røv, hvis de ikke får det lært.”*

Interviewer: *“Siger I det til dem?”*

Lone: *“Ja det gør vi altså. Så det ikke kommer bag på dem, for det er hårde betingelser.”*

Lone fortæller i ovenstående citat, at personalet på Lærken udover at forklare, hvorfor det er vigtigt at gå i skole ift. læring og uddannelse, også lærer de unge, hvordan det danske system fungerer og konsekvenserne af ikke at overholde de opstillede love og regler. Lone fortæller i nedenstående citat, at dette bl.a. kan omhandle Udlændingestyrelsen:

“Også at forklare dem, fordi det er jo simpelthen så indviklet for dem med Udlændingestyrelsen, og ‘hvorfor får vi ikke svar på det ene og det andet’, så vi kommer jo ind på det helt naturligt i form af de spørgsmål, de har, fordi de har jo selvfølgelig spørgsmål til, hvordan det hænger sammen.” (Lone)

Det er dog Lones oplevelse, at de unge ikke når at opnå denne viden, mens de er på institutionen og hun fortæller i forlængelse af dette, at de unge *“bliver lige overraskede hver gang alligevel.”*

I *independence-tilgangen* er det ligeledes et mål, at den unge skal opnå stabile boligforhold og kunne klare sig selv i boligen med alt, hvad dette indebærer fx at betale regninger og holde boligen pæn og ren. Det ses, at personalet på begge institutioner har fokus på dette mål, hvilket Lone bl.a. udtrykker i nedenstående citat:

“Almindelig daglig levevis, det er rengøring, madlavning, hygiejne, budget, alle sådan nogle ting. Det har vi jo, lige fra de flytter ind, og det er jo mhp., at de kan klare sig selv og passe egen lejlighed.” (Lone)

De unge skal også lære at tage initiativ og begå sig på egen hånd, og personalet prøver at træne de unge i dette. Denne træning ses bl.a., hvis den unge er syg og må blive hjemme fra skole, hvilket Ole fortæller om i nedenstående i citat.

“De ældste, som vi ved kan kommunikere, der siger vi, at hvis de er syge, så må I selv ringe til skolen og melde jer syge. Det er igen det der med lære dem så meget som muligt, inden de kommer ud herfra, så man ikke gør det hele for dem.” (Ole)

Mina fortæller ligeledes, at de træner de unge i at kunne begå sig på egen hånd.

“(…) gå til lægen selv, tandlæge, altså alt. Bank, snakke med bankdamen, snakke med kassedamen.” (Mina)

At lære de unge at begå sig på egen hånd kan dog til tider være udfordrende, da personalet også gerne vil hjælpe de unge. Personalet er bevidste om, at det er en svær balancegang, og personalet møder dagligt denne problemstilling. Dette fortæller Lone om i nedenstående citat:

“Hvis de kommer og stiller mig et spørgsmål, så skal jeg jo også være god til at sige ‘tror du egentlig selv, du kunne finde en løsning på det, eller skal jeg bare servere den for dig’. Fordi den skal vi hele tiden huske, den øver vi os meget på, fordi man kan nemt bare komme til at servere den og sige ‘Nå så ringer jeg lige til lægen for dig’ i stedet for at sidde ved siden af, og så prøver du selv (…).” (Lone)

Problemstillingen kommer fx til udtryk i nogle af de daglige rutiner på institutionerne såsom at vække de unge om morgenen og sørge for, at de kommer i skole.

“Vi har jo snakket om det her med at gå op og vække dem. Men det er jo også noget, de skal lære at gøre selv lige om lidt, når de flytter hjemmefra. Men jeg synes, at det er rigtig svært at lade være med ikke at vække dem.” (Marie)

“(...) Komme ud af døren og vække dem, gør vi jo også. Det er ikke alle pædagoger, der går en runde hver morgen, men nogle afventer også lige og ser, hvor mange der egentlig kommer op af sig selv. Det er igen det der hjælp til selvhjælp. Fordi det nytter jo ikke noget, hvis vi render og banker på hver morgen. Det har de jo ikke, når de kommer ud i egen lejlighed (...).” (Lone)

Det ses i ovenstående citater, at Marie og Lone er bevidste om denne svære balancegang, og at de samtidig ser det som vigtigt, at de har øje på opgaven - det at tillære de unge evnerne til at stå op om morgenen og komme i skole.

Af ovenstående fremstilling ser vi, at begge institutioner arbejder ud fra en *independence-tilgang*, hvilket vi sidestiller med begrebet selvstændiggørelse. Denne tilgang kan skyldes den korte tid, de unge er på institutionerne. Pigerne har i gennemsnit været på institutionen Spurven i 6 mdr., mens drengene i gennemsnit har været på institutionen Lærken i 1 år og 2 mdr. De fleste af de unge fylder 18 år inden for det næste år, hvilket gør, at de ikke har længe igen på institutionerne. Den korte tid gør, at personalet er begrænsede ift., hvad det er muligt at nå at arbejde med.

På trods af de håndgribelige opstillede mål i *independence-tilgangen* udtrykker Marie, at det stadig kan være svært for pigerne på Spurven at nå disse mål på grund af for kort tid, hvilket ses i nedenstående citat:

“Men jeg tror, det har lidt at gøre med, hvor lang tid vi har til at hjælpe dem på vej til at lade dem forstå det, for det tager lang tid om at forstå afhængig af, hvilke lande de kommer fra. Nej, egentlig uanset hvad land de kommer fra, men det kan være svært at indstille sig på den danske mentalitet. Hvordan er reglerne herhjemme? Hvorfor skal jeg gå i skole, når jeg ikke gider? Der er sådan flere ting, og det tager virkelig lang tid. Hvis du så kun har dem et halvt år. Det når du simpelthen ikke.” (Marie)

På Lærken er det Oles oplevelse, at de unge ved endt anbringelse besidder de *hårde kompetencer*, men at de psykisk ikke er klar til voksenlivet, hvilket ses nedenstående citat:

Interviewer: *“Er de efter din opfattelse klar til at stå på egne ben, når de flytter herfra?”*

Ole: “Nej.”

Interviewer: “Hvordan ikke?”

Ole: “Nej, men jeg tror, det er det med, at de er usikre på, om de føler sig ensomme.”

Interviewer: “Det er især det, der fylder?”

Ole: “Ja, det tror jeg.”

Interviewer: “Det er ikke så meget de praktiske ting?”

Ole: “Nej, der synes jeg, de sagtens kan klare sig. Selvom de er nogle svin nogle gange, så når de kommer ud selv, så har man sine egne ting.”

I ovenstående citat giver Ole udtryk for, at de unge ved fraflytning lever op til succeskriterierne for målene i *independence-tilgangen*, da de unge på mange punkter har opnået de praktiske færdigheder ift. at kunne klare sig selv. Samtidig udtrykker Ole, at han samtidig ikke vurderer, at de unge er i stand til at klare sig selv, da de mangler en del af de *bløde kompetencer*. Således bevæger Ole sig i retning af en *interdependence* forståelse af de unges situation.

Af vores interview med personalet på Spurven ses der elementer af en *interdependence-tilgang* i arbejdet med de unge, på trods af tidsperspektivet i de unges anbringelse. Dette vil blive belyst i nedenstående afsnit.

Interdependence

I *interdependence-tilgangen* er *bløde kompetencer* såsom trivsel, kommunikation, selvværd, netværk og relationer i fokus i arbejdet med anbragte unge (Mølholt et al., 2012:105). Forskellen mellem de to tilgange sker ud fra vores tolkning af, om institutionerne tager hensyn til og arbejder med disse *bløde kompetencer* og støtte efter endt anbringelse. Dette ses i denne tilgang som nødvendigt for, at de unge kan indgå i en voksen tilværelse, når de fylder 18 år, og påtage sig det ansvar, der er forbundet hermed ift. uddannelse, arbejde, økonomi etc.

Trivsel

Af vores interview med personalet på institutionerne træder det særligt frem, at personalet på Spurven lægger vægt på, at de unge skal føle sig trygge og godt tilpas på institutionen samt i deres tilværelse. Som det fremgår af et tidligere citat af Mina, ser hun tryghed som en

forudsætning for, at man overhovedet kan arbejde med integration. Johanne på Spurven udtrykker i forlængelse af dette:

“Men der er bare så meget andet, der kommer før det, og det synes vi, vi sådan har fundet ud af det sidste år, at selve integrationsarbejdet er altså en noget mindre procentdel af vores arbejde, end vi havde troet, det var.” (Johanne)

Johanne fortæller i ovenstående citat, at personalet, i det år som Spurven har eksisteret, har erfaret, at deres arbejde ikke kun består i at arbejde med de unge ift. integration. Vi udleder, at personalet har erfaret, at de er nødt til at arbejde med kompetencerne i *interdependence-tilgangen* herunder pigernes trivsel, tryghed og følelser, før det er muligt for pigerne at skabe udbytte af personalets arbejde med integration. Dette udtrykker Marie ligeledes i nedenstående citat:

“Mange af dem ved ikke, hvad følelser er, og de ved heller ikke, hvis de har ondt i maven, tror de nærmest de skal dø, de forstår ikke de der ting, der sker i kroppen, og når man har menstruation, så kan man intet. Så skal man ligge i sin seng og sådan. Det forstår de ikke. De er ikke vant til at skulle forholde sig til den slags.” (Marie)

Marie fortæller i ovenstående citat, at hun oplever, at pigerne på Spurven ikke ved, hvad følelser er, og hvordan de håndterer disse. Personalet arbejder derfor i høj grad med at lære pigerne at genkende følelser og sætte ord på disse. Marie fortæller, at personalet bl.a. forsøger at få pigerne til at tale om, hvordan de har det, ud fra ‘smileys’, som er noget genkendeligt for pigerne. I nedenstående citat fortæller Marie om, hvordan personalet bruger smiley-kort i arbejdet:

“Så det tager vi tit op, og det er der, hvor vi har vores smileys. (...) Så plejer jeg altid at spørge: ‘Nå, piger, hvad er I i dag?’ Og så op og pege og vi snakker om hvorfor. Det giver en god dialog i hvert fald.” (Marie)

I dette citat giver Marie udtryk for, at personalet forsøger at arbejde med *bløde kompetencer* og forsøger at give de unge mulighed for at fortælle om og sætte ord på deres følelser.

Psykisk helbred

På begge institutioner oplever personalet, at de unge har psykiske problemer, og at de unges trivsel er påvirket af dette. Den daglige leder på Lærken fortæller i nedenstående citat, hvad de unges psykiske problemer omhandler:

“Jamen, det er jo PTSD symptomer det meste af det. Som vi i hvert fald får fortalt hos de specialister, vi nu kommer til. Det er med til ikke at kunne sove om natten, tankemylder, ondt i maven. Alle de der ting. Flashback til nogle grimme historier (...).” (Lone)

At de unge lider af PTSD, oplever de ligeledes på Spurven:

“(...) PTSD, det er i hvert fald noget, mange af dem har (...).” (Mina)

Det er forskelligt, hvordan der tages hånd om de unges psykiske problemer i de kommuner, hvor Spurven og Lærken er placeret. I kommunen, hvor Spurven har til huse, screener kommunen de uledsagede mindreårige flygtninge ved deres ankomst. Der vurderes altså, om de unge har psykiske problematikker og brug for psykologisk hjælp. Alle uledsagede mindreårige flygtninge får tildelt tre psykologtimer til at starte med og herefter vurderes det, om den unge har problemer af en sådan karakter, at det er nødvendigt med et længere forløb.

I kommunen, hvor Lærken er placeret, er det ikke kutyme at screene de unge ved deres ankomst til kommunen. De uledsagede mindreårige flygtninge bliver anbragt på institutionen, og hvis personalet bliver bevidste om, at den unge har psykiske problematikker, så igangsættes der et forløb til at afhjælpe disse.

At man på Spurven og fra kommunens side arbejder med de unges psykiske helbred, må antages at kunne påvirke de unges trivsel i en positiv retning på længere sigt og derved sikre, at de unge er psykisk rustet til at gennemgå overgangen til voksenlivet (Mølholt et al., 2012:105).

Støtte efter endt anbringelse

Interdependence-tilgangen dækker ligeledes over forståelsen af, at den unge vil have brug for støtte efter anbringelsens afslutning. Institutionerne udtrykker, at de har erfaret, at de unge

sjældent tildeles efterværn, men personalet fra begge institutioner fortæller, at de unge ofte for en periode får tildelt en støtte- og kontaktperson, når de flytter fra institutionen.

At de unge vil kunne have brug for støtte efter anbringelsens afslutning, imødekommes derimod af institutionerne. På Lærken har de en torsdagscafe, hvor de unge kan komme til socialt samvær, men også få praktisk hjælp, hvis de har brug for det. Ole fortæller om dette i nedenstående citat:

Ole: *“(...) de er altid velkomne til at komme på besøg, og det gør de også rigtig mange af dem. Så er der den der torsdagscafe, hvor det er officielt muligt for dem at komme. Vi holder det gerne med noget the, kaffe og kage.”*

Interviewer: *“Socialt samvær?”*

Ole: *“Ja. Men der ser vi så også. Der havde vi et eksempel her for nylig, hvor han kommer og viser, at han har fået en eller anden besked på e-boksen, og den havde han jo ikke lige haft åben, og så ligger den der. Og det kan jo være noget rigtig betydningsfuldt. Der gik vi så ind og hjalp ham. Han havde så haft det der halve år med en kontaktperson, og det var lige slut for et par mdr. siden, og så står han så der.”*

Som det ligeledes fremgår af ovenstående citat fra Ole, så er de unge velkomne til at komme på besøg på institutionerne, når de har lyst, hvilket de også benytter sig af. Dette er ligeledes tilfældet på Spurven, hvilket Louise beskriver i nedenstående citat:

“Nogen gange kommer de på besøg, det er meget hyggeligt. Så kommer de lige ned og siger ‘hej’ og kommer ned for at snakke med nogle piger, og så får man lige en hyggelig samtale.” (Louise)

Af vores interview med personalet på de to institutioner fremgår det, at personalet på Spurven i højere grad arbejder med *interdependence-tilgangen* ift. Lærken. Denne forskel i tilgang kan skyldes, at de to institutioner er forskellige ift. størrelse, antal unge og antal personale, der er ansat. På begge institutioner er der i dag- og aften timerne i gennemsnit to personer på arbejde og en på rådighedsvagt i nattetimerne. Personalet på Lærken er altså to personer på arbejde til 15 unge, hvor de på Spurven er to personer på arbejde til fem unge. Spurven har derfor flere

ressourcer i form af medarbejdere til rådighed, hvilket kan påvirke, hvad der er muligt for personalet at arbejde med.

Vi belyser i ovenstående afsnit, at grunden til, at begge institutioner har fokus på *independence-tilgangen* og de *hårde kompetencer*, kan skyldes, at *interdependence-tilgangen* og *bløde kompetencer* er mindre håndgribelige og sværere at måle (Mølholt et al., 2012:105). Samtidig belyser vi, at Spurven i højere grad medtænker vigtigheden af, at de unge besidder *bløde kompetencer* for at kunne klare overgangen til voksenlivet.

To temaer, som personalet fremhæver som særlig vigtige for integrationen, er de unges sociale netværk og de unges forståelse for dansk kultur, normer og værdier, som nedenfor vil blive belyst. Begge eksempler inddrager elementer af *interdependence-tilgangen*.

6.2.3 Netværk

Personalet fortæller, at de i høj grad har fokus på de unges netværk, og hvordan personalet kan bidrage til at forbedre de unges adgang til sociale netværk. Som tidligere nævnt, kan netværk ses som en af de *bløde kompetencer*, som pædagerne arbejder med, da netværket kan have indflydelse på de unges trivsel, selvværd og ensomhed. Personalet fortæller, at mange af de unge har et begrænset netværk, og at deres primære netværk består af andre unge fra institutionen, sprogskolen og asylcentre. En del af personalet udtrykker, at dette er et område, som de oplever kan være særligt udfordrende at arbejde med, da personalet oplever, at de unge i høj grad søger det, der er trygt for dem såsom andre unge på institutionen og andre unge med samme baggrund. Personalet fortæller også, at de unge samtidig giver udtryk for, at de ønsker sig et større netværk.

Netværkets betydning for integration

Personalet giver udtryk for, at de ser netværk som et vigtigt element i de unges tilværelse, og flere af dem giver udtryk for, at de ser netværket som vigtig ift. de unges muligheder for integration. Eksempelvis fortæller Lone i nedenstående citat, at et større netværk bl.a. kan hjælpe de unge til at komme ud fra institutionen:

“Det ville gavne dem at komme mere ud herfra. Jeg kan se, de unge, som har en værge, som kommer mere på besøg, og som tager dem mere med ud til deres egen

familie, altså de ved også mere om Storkeby, de ved, hvor tingene er. De udvikler sig mere sprogligt.” (Lone)

I ovenstående citat, giver Lone udtryk for, at de unges værger kan være en vigtig ressource i de unges netværk, da de kan introducere dem til det omkringliggende samfund. Ligeledes giver pædagogen Ole udtryk for, at han mener, at det ville være godt for integrationen, hvis de unge fik et større netværk og kom mere ud fra institutionen.

“Jeg tror da også, det ville hjælpe meget på integrationen. Fordi det er jo nemt at befinde sig i de der. Det er ligesom en osteklokke herinde, så det er jo lidt vigtigt, at man kommer ud over det.” (Ole)

Pædagogen Brian fortæller, at han ser en stor ressource i, at de unge også møder andre unge mennesker:

“Der møder man unge mennesker. Så ung-til-ung-læring. Og 80 % af de ansatte på McDonald’s er jo studerende. Så de kan jo informere rigtig meget, og meget mere end vi kan. Vi kan godt informere dem, men vi er nok mere den der voksen, der bare kommer og fortæller dem igen, hvad det er. Men hvordan fungerer systemet? Hvad med SU? Hvilke muligheder er der?” (Brian)

Det fremgår af ovenstående citat, at Brian ser kontakten til andre unge som gavnlig, da denne ‘ung-til-ung-læring’ er en måde, hvor de unge på mere uformel vis præsenteres for det danske system, og de muligheder de har.

En del af personalet udtrykker også, at de mener, at det er vigtigt, at de unge får dannet yderligere netværk, som de kan trække på, når de skal flytte fra institutionen, hvilket Marie giver udtryk for i nedenstående citat.

Interviewer: *“Tænker du, at pigerne ville have gavn af at have et større netværk?”*

Marie: *“Ja.”*

Interviewer: *“Og hvordan? I forhold til?”*

Marie: *“Jamen, det er netop ift., når de ikke har os mere. Jeg tænker bare sådan lidt voksen-netværk.”*

Som det fremgår af ovenstående citat, ønsker Marie, at de unge får et bredere netværk, så de unge får nogle ressourcer, de kan trække på ift. at kunne klare sig selv, når de fylder 18 år. At personalet vurderer, at de unge kunne have gavn af et større netværk, kan forstås ud fra et teoretisk perspektiv. I denne sammenhæng finder vi det relevant at inddrage den franske professor i sociologi og antropologi Pierre Bourdieus begreb om *social kapital*. Bourdieu taler om, at individer besidder fire former for kapital, som kan bidrage til at opnå adgang til indflydelse og magt: *økonomisk, kulturel, social og symbolsk kapital* (Bourdieu, 1986:243). Begrebet *social kapital* refererer ifølge Bourdieu til summen af de faktiske og potentielle ressourcer, som et individ er i besiddelse af qua deres netværk og forbindelser. Sådanne netværk eller sociale grupper giver deres medlemmer mulighed for at profitere af gruppens kollektive kapital (Bourdieu, 1986:248-249).

Når personalet udtaler, at de vurderer, at de unge ville have godt af et større netværk, ser vi det som et udtryk for, at personalet vurderer, at det ville være gavnligt for de unge at få øget deres *social kapital*, da dette ville styrke de unges muligheder for indflydelse og magt over egen situation. *Social kapital* kan således forstås som en ressource, som gør det muligt for individet at opnå sit mål (Ejrnæs, 2008:60).

De unge har qua deres flugt oplevet et tab af *social kapital*, da de ikke længere kan drage samme nytte af deres netværk i hjemlandet, som de tidligere har kunnet. De unge har således begrænsede ressourcer i form af *social kapital*, da de endnu ikke har opnået så mange sociale relationer i deres nye tilværelse i Danmark. Ligeledes oplever de unge at skulle agere i en tilværelse med en anden kultur og nogle andre sociale koder, som de også skal lære at kende og forstå. Dette beskriver Marie i nedenstående citat.

“Også de der koder, sociale koder, er også indimellem svært for hende. Der er mange ting, hun skal forholde sig til. Og så også at skulle til at ud og få venner, for hun vil det gerne, hun er enorm ensom i perioder. Det er ikke fordi, hun ikke vil. Men det er svært.” (Marie)

Det er svært for de unge at danne et nyt netværk, da de skal lære at forstå de nye sociale koder og strukturer, der er nødvendige for at danne relationer i et samfund som det danske.

Når personalet arbejder med at øge de unges netværk, er det mhp. at øge de unges *social capital* ved at give de unge nogle ressourcer, som de kan trække på, når de fraflytter institutionen. For at opnå en høj grad af *social capital*, må man investere i sociale relationer og bruge den nødvendige tid og energi på at pleje og vedligeholde dem (Bourdieu, 1986:249). Personalet oplever det derfor som problematisk, når de unge ikke selv opsøger eller måske ligefrem fravælger relevante ressourcer i deres netværk, som Ole forklarer i nedenstående citat:

“Der er en af de to drenge, der stod herude (red. vi mødte to drenge fra Eritrea inden interviewet), han har en rigtig god værge-familie, og de vil ham rigtig gerne, og i starten var han meget ude ved dem, med til at spise og lave mad, og de tog ham med på ture. Han er så også en af dem, der er sproglig dårlig, men han fravælger dem lidt, hvor de så siger, ‘det skal han selv bestemme’. Det er selvfølgelig rigtig nok, at der ikke kommer noget ud af at presse ham til noget, han ikke har lyst til.” (Ole)

Da vi spørger Ole, om de unge er motiverede for at skabe et netværk og få nye venner, svarer han, at han oplever, at de fleste af de unge er motiverede, men at der også er en del af de unge, som ikke selv opsøger eller fravælger det. Lone beskriver ligeledes, at mange af de unge er tilbøjelige til at søge det, der er trygt.

“Jeg tror, de er meget tilbøjelige til at søge det, der er trygt, og det, de kender. Men jeg tror også, det er svært for dem at gå ud og simpelthen snakke med nogen. Hvor skal man snakke med dem henne, hvis man ikke spiller fodbold eller et eller andet? Skal man bare gå hen og snakke med nogen tilfældigt henne i shopping centret? Altså, det tror jeg ikke, de gør.” (Lone)

At flere af de unge har tilbøjelighed til at søge det, der er trygt, er der flere af personalet, der giver udtryk for. Flere af dem giver ligeledes udtryk for, at de oplever, at de unge i høj grad opsøger personer med samme baggrund som dem selv.

Landsmænd som primær netværk

Personalet oplever, at de unge søger sammen med landsmænd. Dette kommer bl.a. til udtryk i nedenstående citater.

“(…) selvom vi prøver at lave noget på tværs af religioner og kulturer og sådan noget, så søger de tit hinanden, dem de kender. Og det er der ikke noget at sige til.”

(Johanne)

“Der er selvfølgelig noget klikedannelse ift., hvor de kommer fra. Men jeg synes egentlig, de er søde og rare overfor hinanden.” (Lone)

Louise fortæller ligeledes, at de unge tit finder sammen med landsmænd, og at hun tror, det ville være gavnligt for de unge, at få nogle danske eller andre relationer.

Louise: “Jeg oplever lidt ofte, at hvis man fx er fra et land, så finder man tit sammen med dem, som også er fra det samme land, som måske taler det samme sprog og har den samme kultur. Det ville gavne rigtig meget, hvis de også fik nogen. Det kommer til at lyde så forkert, men også fik nogle danske relationer, det behøves ikke nødvendigvis at være dansk, det kan også være noget andet, men fik nogen relationer udenfor deres egen kultur og sprog.”

Interviewer: “Hvad tror du, det kunne gøre ved dem, hvis de fik de relationer?”

Louise: “Jeg tror måske, de ville blive integreret bedre i Danmark, og det tænker jeg, fordi det jo også rigtig ofte er den vej igennem, at de lærer sådan noget som værdier og normer i Danmark. Hvordan det virker med at gå til læge, og hvordan skolesystemet virker.”

At de unge særligt søger hinanden og landsfæller på institutionen, oplever personalet delvist som problematisk, men samtidig også som naturligt, hvilket også kommer til udtryk i nedenstående citater.

“Også det der med at de har den samme historie, og de er her jo af de samme årsager, så det gør også, at de har et stærkere bånd sammen. Fordi de har den forståelse for hinanden.” (Mina)

“Jeg tror, de bedre kan forholde sig til hinanden. De har jo været udsat for nogle af de samme ting og kan måske bedre tale om det.” (Lone)

I ovenstående citat giver Mina og Lone udtryk for, at de oplever det som meget naturligt, at de unge søger sammen med andre unge med samme baggrund, hvor de oplever en gensidig forståelse. Det kan således også ses som et udtryk for, at de unge gennem kontakten med landsfæller oplever en *kollektiv social identitet*, som kan bidrage til at opfylde behovet for kontinuitet og socialt tilhørsforhold (Skytte, 2016:124).

Når personalet samtidig beskriver dette som problematisk, kan det igen skyldes deres bekymring for de unges muligheder for indflydelse på egen situation i fremtiden. Ifølge Bourdieu er omfanget af ens *sociale kapital* ikke nødvendigvis afhængig af kvaliteten af de sociale relationer, man besidder. Den er også i høj grad afhængig af, hvor mange relationer man har, samt værdien af de kapitaler, som ens sociale relationer besidder (Bourdieu, 1986:249). For at man for alvor kan drage nytte af ens sociale relationer og dermed være i besiddelse af en høj grad af *social kapital*, kræver det altså, at ens sociale relationer består af individer med høj social status, hvilket ikke umiddelbart vil være tilfældet, hvis størstedelen af de unges sociale relationer består af relationer til andre unge på institutionen. Dette kan være problematisk, da de unges lave *sociale kapital* kan have alvorlige konsekvenser for deres fremtidige karriere og muligheder på arbejdsmarkedet.

Ifølge Ph.d og lektor, Anders Ejrnæs, kan etniske minoriteters sociale netværk bidrage til at forklare, hvorfor borgere med etnisk minoritetsbaggrund kan have sværere ved at opnå en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet (Ejrnæs, 2015:349). Dette forklarer Ejrnæs ud fra, at der er sket ændring i arbejdsorganisationerne, hvorfor det nu ikke længere er nok at være i besiddelse af en høj grad af human kapital, forstået som de erfaringer og kvalifikationer som individer oparbejder gennem uddannelse og erhvervs erfaring. Den øgede sociale interaktion i arbejdsorganisationerne stiller højere krav til individers sociale og kulturelle kompetencer, samtidig med at netværk og sociale relationer spiller en større rolle for individers beskæftigelses- og mobilitetsmuligheder på arbejdsmarkedet (Ejrnæs, 2008:51-58). De unges jobmuligheder og mobilitet på arbejdsmarkedet er således afhængige af, hvilke typer af netværk, de unge er en del af. Ejrnæs henviser i denne forbindelse til den amerikanske sociolog Mark Granovetter, som taler om, at individer kan indgå i forskellige sociale netværk, som kan bestå af *stærke* og *svage bånd*. *Stærke bånd* refererer til den sociale kontakt med den tætte familie og venner, mens *svage bånd* henviser til relationer som er præget af mindre hyppig kontakt, men som til gengæld spredes til flere mennesker (Ejrnæs, 2008:61).

Set ud fra personalets udsagn befinder mange af de unge sig i en situation, hvor de er i besiddelse af stærke bånd til andre unge med samme baggrund, men hvor de stort set ikke er i besiddelse af svage bånd til personer, som er bevæger sig i andre cirkler, end de unge selv befinder sig i. Udfordringen ved, at de unge ikke er besiddelse af svage bånd, er, at denne type relationer er langt mere effektive ift. at få et job, da denne type relationer kan bidrage til at skabe bro mellem forskellige sociale netværk. Granovetter understreger således nødvendigheden af også at have svage bånd, hvis man ønsker at integreres i det bredere fællesskab (Ejrnæs, 2008:62-63). Den amerikanske politolog og professor Robert David Putnam taler ligeledes i denne forbindelse om *afgrænset* og *brobyggende social kapital*, hvor *afgrænset social kapital* er tætte bånd mellem individer som ligner hinanden, og *brobyggende social kapital* er svage bånd mellem mennesker, der er forskellige fra hinanden ift. status, etnicitet, køn og klasse. Putnam understreger vigtigheden af en social kapital, der kan bidrage til at bygge bro mellem forskellige statusgrupper i samfundet (Ejrnæs, 2008:64-65).

En af pædagogerne fortæller, at hun oplever, at det, at de unge bor på en institution med andre med samme baggrund, kan gøre det sværere for de unge at danne sig et netværk uden for institutionen:

Marie: “(...) De holder hinanden op på deres normer og deres sprog og bekræfter hinanden i at det også er træls. Så den barriere tænker jeg godt, der kan være ved at bo her. Jeg kunne godt se sådan et hus her, hvor vi var blandet danske og udlændinge. Det kunne jeg godt.”

Interviewer: “Ja. Det tænker du, der kunne være nogle fordele i?”

Marie: “Ja, det tror jeg kunne være rigtig rigtig godt for integrationen og for at få et større netværk. Især fordi de jo er uledsagede, når de bliver 18 år, vupti, så sidder du der helt alene.”

Omvendt er der andre, der giver udtryk for, at de oplever det som positivt, at de unge har socialt samvær på institutionen, da dette også kan være med til at give dem tryghed.

“Jeg tror mere, jeg ser det som et plus. Altså fordi vores piger vil jo ikke bo selv, det er de ikke gamle nok til i Danmark. Fordi de er kommet herop uden forældre. Jeg tænker, det gør noget socialt, at de her.” (Louise)

De unges begrænsede omfang af svage sociale relationer kan have alvorlige konsekvenser for deres fremtidige liv. Hvis de unge ikke formår at opnå en stabil tilknytning på arbejdsmarkedet kan det føre til arbejdsmarkedsmarginalisering, hvilket ifølge Ejrnæs kan føre til marginalisering på en række andre områder såsom indkomstmæssig, politisk eller social marginalisering (Ejrnæs, 2015:315). Det er ikke nødvendigvis nok, at de unge lærer sproget og tager sig en uddannelse, da de unges økonomiske og kulturelle udbytte af deres uddannelsesmæssige kvalifikationer afhænger af deres *social kapital*.

Som det fremgår af ovenstående afsnit, er det tydeligt, at personalet i høj grad er opmærksomme på de unges netværk, og at personalet mener, at de unge ville have gavn af et større netværk med en høj grad af *social kapital*, da de unge i deres forløb efter anbringelsen fortsat ville have nogle vigtige ressourcer at trække på. I nedenstående afsnit, vil vi komme ind på, hvordan personalet konkret arbejder med at fremme de unges netværk.

Arbejdet med de unges netværk

Vi har i vores interview med personalet spurgt til, hvad de på institutionen gør for at fremme de unges netværk. Som det fremgår ovenfor, påpeger personalet vigtigheden i, at de unge får oparbejdet en *social kapital* og nogle ressourcer, de kan trække på. Samtidig finder vi, at dette er et område, som personalet oplever, er udfordrende at arbejde med - særligt at få de unge i kontakt med danske unge.

Da vi spørger pædagogerne Brian og Ole, hvordan de på institutionen arbejder med at fremme de unges netværk, svarer de:

“Praktik, idræt, skole. Det er vel sådan, de primære tre.” (Brian)

“Vi forsøger at få dem i praktik og sådan noget. Det er jo lidt i samarbejde med skolen. Forsøger at få dem ud i noget.” (Ole)

Personalet fortæller, at de opfordrer og motiverer de unge til at skabe et netværk gennem forskellige sociale arenaer såsom praktik, idræt og skole. Et praktikforløb kan således være et eksempel på, at personalet arbejder med at øge de unges sociale relationer til personer med en højere grad af *social kapital*.

Ligeledes fortæller Lone, at de gerne vil have de unge til at deltage i sportsklubber og foreningsliv, da dette kan være en god indgang til et dansk netværk.

“Vi vil jo så frygteligt gerne have dem ud i foreningsliv, få dem ud og spille fodbold, eller hvad som helst. Det kan jo være alt. Men det er ikke dem alle, der er interesserede, og det er måske også fordi, det er grænseoverskridende.” (Lone)

Udover at personalet ønsker at motivere de unge til deltagelse i foreningslivet, forsøger de også på andre måder at inkludere de unge i samfundet. På Spurven har man fx taget de unge med i den lokale klub, som Louise fortæller i nedenstående citat.

“Og ellers så har vi været et par gange oppe i sådan noget klub på skolen, hvor de også har mulighed for at møde en masse andre, som går i en almindelig klasse, og som oftest kommer fra nærmiljøet.” (Louise)

Derudover har man også på Spurven tilmeldt sig et lokalt projekt, som hedder Ungenetværket, som går ud på, at de unge bliver matchet med en gruppe jævnaldrende, hvilket Marie fortæller om i nedenstående citat:

“Vores ene pige er bl.a. kommet i en gruppe med danskere. De er 2 udlændinge og 3 danskere i den gruppe. Som så kan mødes en gang imellem og er på Facebook sammen og sådan noget. Og så har en af de andre piger ikke fået nogen endnu, for de hænger ikke på træerne, de der unge mennesker, der har lyst.” (Marie)

Lærken har ligeledes arbejdet på at finde en måde, hvorpå man kunne benytte sig af nogle af civilsamfundets ressourcer. Lone udtrykker i nedenstående citat, at det ville være positivt at finde andre danske unge, som frivilligt har lyst til at engagere sig.

“Jamen, jeg tænker nogle andre unge mennesker, som har lyst til at være sammen med dem, hvor det bliver mere et venskab, i stedet for at det bliver hende, der bliver ansat af kommunen.” (Lone)

Derudover udtrykker personalet, at de oplever de unges værger som en stor ressource, hvor de unge kan søge social støtte - også efter de er fyldt 18 år.

“Ja, de har jo også værger. Der er ikke krav til værger, udover at du skal skrive under for den unge. Der er ikke krav til, at du faktisk skal tage dig af den unge. Men det gør de fleste af dem, vi har her. Og det er så fedt at se, fordi de bliver inviteret hjem til et dansk hjem og familie og sådan noget.” (Marie)

“Så er der nogle af dem, der er heldige, ved at deres værge hænger ved, efter de er fyldt 18 år, selvom de ikke har nogen forpligtelse. Men det, tænker jeg da helt sikkert, er en fordel.” (Lone)

Som det fremgår af ovenstående afsnit, gør personalet altså en del for at motivere og aktivere de unge og introducere dem for forskellige arenaer, hvor de unge kan skabe et netværk. Alligevel oplever personalet det som udfordrende at hjælpe de unge til at skabe et netværk, hvilket kommer til udtryk i nedenstående citater:

“Vi prøver jo at få dem ud til danskere, men det gør man ikke bare lige sådan.” (Marie)

“Det er en af de ting, jeg faktisk synes, der er en stor udfordring, det er at få dem til at få noget netværk udenfor, fordi det bliver hurtigt trygt at være her, og man får et eller andet nærmiljø, det bliver helt familieagtigt. Så det, synes jeg, er en stor udfordring.” (Lone)

Personalet oplever altså en stor udfordring med at få de unge ud blandt andre unge. Dette beskriver personalet dog ikke nødvendigvis som uvilje, men nærmere som et udtryk for utryghed, og at de unge har mange andre ting, de skal rumme.

“Men jeg har da indtryk af, i hvert fald en af pigerne gerne vil noget, og så alligevel ikke. Og det er lidt utrygt, tror jeg. Fordi jeg tænker ikke, at hun selv gør en hel masse aktivt. Og jeg har prøvet, og jeg har prøvet, og så nogle gange lykkes det. Yes. Så kom der lige en aftale ind der.” (Marie)

“Ja, de har temmelig meget, de skal rumme, kan man sige. Så ikke nødvendigvis uvilje, men der er ikke særlig mange af dem, der arbejder på det. Hvad jeg sådan

observerer.” (Lone)

Et gennemgående træk for personalets fortællinger om arbejdet med at motivere de unge til at skabe sig et netværk er, at personalet oplever dette som særligt udfordrende. Personalet introducerer de unge for en række forskellige arenaer, hvor de unge kan møde nye mennesker og få nye venner, men dette har en begrænset effekt, hvis ikke de unge har overskud til eller ikke ved, hvordan de skal komme i kontakt med dem. Det er således ikke nok at introducere de unge for det fysiske rum, hvor de kan møde nye mennesker. Personalet er også nødt til at arbejde med at øge de unges sociale kompetencer, så de unge får mod på og lyst til at tage kontakten.

Netværk er altså som tidligere nævnt et eksempel på en af de *bløde kompetencer*, som er mindre håndgribelige at arbejde med, da det ikke er nok at introducere de unge til forskellige fællesskaber, men at man også er nødt til at gå ind og arbejde med de unges sociale kompetencer. Som Propp, Ortega og NewHeart skriver: *“Teaching a youth to balance a checkbook is more straightforward than teaching a youth to make connections with their community”* (Mølholt et al., 2012:106).

6.2.4 Introduktion til kultur, normer og værdier

Personalet på begge institutioner beskriver, at de på forskellig vis søger at introducere de unge for dansk kultur, normer og værdier med det formål at styrke de unges forståelse for det danske samfund og dermed styrke integrationen af de unge. Derudover er det flere af personalets oplevelser, at det bliver nemmere for de unge at klare sig, når de flytter fra institutionen som 18-årige, hvis de kender til det danske samfund.

Som tidligere nævnt, er størstedelen af personalet kritiske overfor, om det er muligt at integrere de unge i samfundet, når de kun bor på institutionen i forholdsvis kort tid. Flere af pædagogerne beskriver i denne henseende, at de oplever det som problematisk at forberede de unge på, hvad de kommer til at møde i det danske samfund, hvilket Johanne bl.a. beskriver i nedenstående citat:

“Hvis der også er plads og rum til det, så får vi lært dem om færdselsreglerne, vi får lært dem om kvindernes ligeberettigelse, vi får lært dem om demokratiske processer, og hvis vi lige kan lære dem lidt om, at når der er valg så kan man stemme som dansk

statsborger, og at man har stemmeret (...). Jeg synes bare, jeg desværre har set, at den sidste jeg sendte afsted, da hun blev 18 år, altså der var hun slet ikke.” (Johanne)

De unge kommer til Danmark med en unik *kulturel kapital*, som de har opnået fra deres hjemland, og er derfor vant til at agere på bestemte måder i forskellige situationer. Når de unge ankommer til Danmark, bliver denne kapital påvirket, idet at der eksisterer andre og modstridende værdier i det danske samfund, som de unge skal forholde sig til og agere ud fra. Personalet på begge institutioner er opmærksomme på, at de unge har forskellige baggrunde og dermed forskellig *kulturel kapital*, som påvirker deres måde at agere på i forskellige arenaer. Dette beskriver Johanne bl.a. i nedenstående citat.

Interviewer: *“Så man kan sige, at husmøderne bliver brugt til sådan nogle lavpraktiske demokratiske processer, dansk indføring i hvordan man taler om tingene, som de måske ikke er vant til derhjemme fra?”*

Johanne: *“Ja, fordi det er de slet ikke vant til.”*

Interviewer: *“Vi taler om tingene?”*

Johanne: *“‘Hvordan har du det’ - det er der sgu da aldrig nogen, der har spurgt dem om før. Der er gang i bålet, og geden er bundet, fint. Så godt, så må du godt gå i skole - hvis du har en skole at gå i.”*

Bourdieu's begreb om *kulturel kapital* kan være relevant til at forstå, hvilke forudsætninger de unge har for at blive integreret i det danske samfund, og hvilken rolle kultur, normer og værdier spiller i denne integrationsproces. *Kulturel kapital* kan forstås som den uddannelses- og opdragelsesmæssige baggrund, de unge har opnået fra deres hjemland, og som bliver videreudviklet gennem hele deres liv. *Kulturel kapital* eksisterer i tre former: *Kropslig, objektiveret og institutionaliseret* (Bourdieu, 1986:242). *Den kropslige form* er specielt relevant i denne sammenhæng, da den *kulturelle kapital* i denne form er en del af de unges *habitus*. Begrebet *habitus* refererer til en række socialiserede og iboende strukturer i individet, som er med til at strukturere individets opfattelser og handlinger (Bourdieu & Wacquant, 1996: 106-107,118). *Den kropslige form* kan forstås som at have sans for bestemte værdier samt gode evner til at udtrykke sig kropsligt, mentalt og socialt. Overførelsen af den *kropslige kulturelle kapital* til et individ foregår især i familien og er knyttet til manerer, sprogbrug og politiske holdninger. Det, at de unge er i Danmark uden deres familier, gør, at personalet på institutionen i nogle situationer kan agere som et slags familiemedlem og

dermed kan være med til at styrke de unges *kulturelle kapital* i en dansk kontekst. Dette beskriver flere af pædagogerne, at de prøver på at gøre ved at lære de unge om den danske kultur, værdier og normer.

“Jeg synes vi har nogle gode snakke ind imellem omkring kultur og om opdragelse, alt muligt. Der kommer mange gode diskussioner.” (Ole)

Begge institutioner forsøger at lære de unge om værdier, som personalet tillægger stor værdi i det danske samfund, såsom demokrati og kvinders rettigheder. Såfremt, at det lykkedes personalet at lære de unge om disse kulturelle værdier, kan denne viden ifølge Bourdieu være med til at styrke de unges *kulturelle kapital*, hvilket senere hen kan være nyttigt i forskellige systemer såsom uddannelsessystemet (Bourdieu,1986:244). Ejrnæs beskriver ligeledes hvordan, at individer kan have en *landespecifik kapital*, som individet har opnået i sit hjemland, men som kun er produktiv i sit eget hjemland, og derfor ikke kan bruges i fx en dansk kontekst. Dette betyder, at hvis man har en *landespecifik kapital*, så bliver man nødt til at tilpasse sig eller assimilere sig til værtslandets kontekst, før at man kan drage nytte af sin kapital (Ejrnæs, 2015:352). Dette kan også ses i sammenhæng med de unges forståelse af sociale koder i det danske samfund, som er blevet nævnt tidligere i afsnittet om *netværk*, hvor det beskrives som svært for de unge at forstå de sociale koder. Det er en vanskelig opgave for personalet at styrke de unges *kulturelle kapital* i en dansk kontekst, da de unge ifølge personalet ikke er i en situation, hvor de oplever, at de forstår, hvordan det danske samfund fungerer.

Uddannelse spiller en vigtig rolle i det danske samfund og kan i *institutionaliseret form* styrke *kulturel kapital* i form af bl.a. eksamensbeviser og akademiske titler. Personalet er opmærksomme på, at skolegang er en vigtig del af at være integreret i det danske samfund.

“Jeg tror især skolegangen. Det er rigtig svært at forklare dem, hvor vigtigt det er. Vigtigheden af det.” (Marie)

I alle ovenstående citater har personalet en intention om at lære de unge omkring danske normer og værdier, og vi ser i flere af udtalelserne, at personalet har en dialogisk tilgang, når de skal lære de unge om de danske normer og værdier. Marie fortæller bl.a., at de forsøger at

lære pigerne på Spurven omkring demokrati ved selv at indføre demokrati på deres husmøder, hvilket ses i nedenstående citat:

“Jeg tror, de snakker meget om det i skolen, men vi snakker også om demokrati. Det er bl.a., derfor vi har husmøder, har vi prøvet at forklare dem. ‘Du må også gerne sige det på andre tidspunkter, men det er her, du kan sige, at du synes, at hun er træls, og at det bare ikke er ok, det du gør’ (...). Men ja, det er i hvert fald også en måde at lære om demokrati på. Alle har noget at skulle have sagt, hvis de vil.” (Marie)

Selvom personalet forsøger at introducere demokrati på institutionen ved hjælp af husmøder, så er der en unik kultur på en døgninstitution, hvor der uundgåeligt er andre rammer og regler end i et almindeligt hjem, hvilket vil blive uddybet yderligere i specialets diskussion.

Ifølge personalet kan de unge ikke forstå og fortolke de samfundsmæssige strukturer i Danmark og har derved svært ved at forstå de sociale koder, hvilket betyder at deres *landespecifikke kapital* i Danmark er lav. Personalet forsøger alle at styrke de unges *kulturelle kapital* i en dansk kontekst ved at lære de unge om danske normer og værdier, men grundet den korte tid de unge opholder sig på institutionerne, mener personalet ikke, det er muligt at give de unge en solid indføring i dansk kultur inden anbringelsens ophør.

6.2.5 Delkonklusion

Vi udleder på baggrund af ovenstående analyse, at personalet på mange områder sidestiller begrebet integration med selvstændiggørelse, samt at personalet i høj grad har fokus på at lære de unge praktiske færdigheder til at kunne klare sig selv i hverdagen. Belyst med begreberne *independence* og *interdependence* finder vi, at personalet på begge institutioner arbejder ud fra en *independence-tilgang*, da personalet ikke forventer, at de unge får tildelt efterværn, hvorfor det er nødvendigt, at de unge er i stand til at kunne klare sig selv, den dag de fylder 18 år. Derfor har personalet især fokus på at lære de unge *hårde kompetencer* såsom rengøring, madlavning, at gå til læge, økonomisk forståelse, stå op om morgenen, skole og uddannelse.

Begge institutioner vurderer, at en *interdependence-tilgang* ville være gavnlig for de unge, da personalet også i høj grad ønsker at styrke og støtte de unges *bløde kompetencer* såsom netværk, sociale kompetencer, trivsel, tryghed og psykisk velvære. Men grundet den korte tid

er det nogle andre kompetencer, der er fokus på. Vi finder samtidig, at personalet på Spurven i højere grad end på Lærken har fokus på nogle af de *bløde kompetencer* såsom at skabe tryghed.

Vi udleder af interviewene, at personalet oplever, at de unges *sociale og kulturelle kapital* spiller en væsentlig rolle i arbejdet med integrationen af de unge. Personalet arbejder på at øge de unges *sociale kapital* ved at introducere de unge for forskellige sociale arenaer, hvor de unge har mulighed for at skabe et netværk. Dette lykkes kun i begrænset omfang, da mange af de unge enten fravælger eller ikke selv opsøger at skabe relationer, hvilket kan skyldes at de unge ikke ved, hvordan de skal tage kontakten til andre unge samt trygheden ved at have relationer til personer med samme baggrund. At de unge kun har stærke bånd til andre unge med samme baggrund og kun bevæger sig i disse cirkler, kan påvirke de unges mulighed for at blive inkluderet på arbejdsmarkedet, hvor det er vigtigt at opnå relationer som kan skabe bro mellem forskellige sociale netværk.

Derudover ses der, at personalet er opmærksomme på, at de unge kommer til Danmark med forskellige *kulturelle kapitaler* og med et andet normset og værdier og dermed en *landespecifik kapital*, som ikke er overførbare i en dansk kontekst. Personalet forsøger at styrke denne kapital ved at informere de unge om dansk kultur, normer og værdier. Personalet oplever dog barrierer i denne henseende, da de ikke mener, de har tid til at forberede de unge på det liv, de møder, når de skal flytte fra institutionen.

Det kan ud fra ovenstående analyse udledes, at personalet kan være med til at starte integrationsprocessen, men personalet er af den opfattelse, at de ikke har mulighed for at arbejde tilstrækkeligt med processen, da de unge er på institutionerne for kort tid.

Ovenstående analyse har bidraget til at give et indblik i personalets arbejde med integration af uledsagede mindreårige flygtninge på døgninstitution. Specialets analysestrategi har bidraget til at vi kunne identificere nogle af de problematikker, som personalet beskriver på empirisk niveau, som vi har fået en dybere forståelse af gennem vores *kritiske commonsense* og *teoretiske forståelse*. Eksempelvis har det teoretiske niveau bidraget til at belyse vigtigheden af, at de unge får opbygget et differentieret netværk.

6.3 Analyse 2 - De uledsagede mindreårige flygtnings tilværelse

Denne analyse ønsker at besvare vores andet arbejdsspørgsmål: *Hvordan oplever uledsagede mindreårige flygtninge, anbragt på døgninstitution, deres tilværelse?*

Vi vil i denne analyse belyse de unges oplevelser af tilværelsen ud fra de unges egne perspektiver mhp. at give en større forståelse af de unges integration i Danmark. Analysen tager afsæt i tre udvalgte temaer, som er udsprunget af vores kodning jf. *afsnit om databearbejdning*. Temaerne er; *motivation og kompetencer*, *ventetid og uvished* samt *isolation*. Vi vil analysere hvert af de tre temaer ud fra Kvale og Brinkmanns definition af *selvforståelse* og *kritisk commonsense* i selvstændige afsnit og efterfølgende inddrage *teoretisk forståelse* ved hvert tema.

6.3.1 Motivation og kompetencer

Skole og sprog er vigtige elementer i de unges hverdag, og de fleste af de unge er glade for og motiverede for at gå i skole. Samtidig er de unge meget motiverede for at lære dansk, hvilket ofte sidestilles med det at gå i skole. Vi formoder, at dette kan skyldes, at mange af de unge går i sprogskole, hvorfor danskundervisningen fylder meget i skolen. Derudover ser vi, at skolen er et konkret område, hvor de unge oplever, at de kan få udviklet deres kompetencer og blive gode til noget.

Kompetencer i skolen

Vi forstår skole og uddannelse som områder, som er vigtige at være kompetente på i Danmark såvel som i nogle af de unges oprindelseslande. Det at tage en uddannelse, ser vi således som en måde at sende et signal til familien og omverdenen om, at de unge klarer sig godt.

Nogle af de unge giver udtryk for, at de oplever skolen som 'lettere' end i hjemlandet, og at de gerne vil have flere fag, da de ikke oplever, at niveauet i skolen afspejler deres reelle skolefaglige kompetencer, hvilket både Yusuf og Amina beskriver i nedenstående citater.

“Altså den danske skole, det er bare, jeg ved det ikke. Du er ikke presset. Vi laver ikke lektier. I Syrien er der hele tiden lektier. Jeg kan godt lide lektier.” (Yusuf)

“(...) Ja, jeg savner. For det var meget godt det history and science. Det var meget meget svært. Det findes ikke på den danske skole. Der er kun engelsk og matematik.”

(Amina)

Vi ser således, at de unge oplever et tab af deres skolemæssige kompetencer, som gør det svært for dem at udfolde deres viden og kunnen. Andre af de unge giver dog udtryk for, at de kan bruge nogle af de ting, de har lært i skolen i hjemlandet, og at de synes, at der bliver sat pris på deres kompetencer.

Det ses i nedenstående citater, at det at få en uddannelse og at gå i sprogskole spiller en betydelig rolle i de unges liv, og størstedelen af de unge udtrykker, at de er meget motiverede for at gå i skole og for at lære dansk, da de ser dette som en nødvendighed for at bo i Danmark.

Interviewer: *“Har du lyst til at lære dansk?”*

Aron via tolk: *“Ja.”*

Interviewer: *“Hvordan kan det være?”*

Aron via tolk: *“Fordi jeg er her, jeg bor her.”*

Interviewer: *“Hvorfor vil du gerne lære dansk?”*

Zara: *“Fordi jeg bor i Danmark.”*

Tania har ikke gået i skole i sit hjemland, og hun fortæller, at hun i Danmark tager i skole, selvom hun er syg, hvilket giver os et indtryk af, at hun er meget motiveret for at gå i skole.

Tania: *“(...) I no go to school. I come to Denmark and I go.”*

Interviewer: *“So in Denmark is first time in school?”*

Tania: *“Yeah.”*

Interviewer: *“And you like?”*

Tania: *“Ja, I like! You know. I am sick, but I go, because I like.”*

Dertil udtrykker de unge, at de oplever opbakning fra personalet på institutionerne ift. at gå i skole, da personalet ifølge de unge hjælper dem med lektier, hvilket kan give de unge mulighed for at få støtte og hjælp til at styrke deres motivation for at lære det danske sprog og

øge de unges kompetencer. Dette beskriver Aron og Zara ligeledes i nedenstående citat.

Interviewer: *“Hvad hjælper personalet dig med i dagligdagen?”*

Aron via tolk: *“Lektier, de laver lektier.”*

“Hvis vi ikke forstår lektierne, så hjælper de os.” (Zara, om pædagogerne på Spurven)

De unges høje motivation for at gå i skole og tage en uddannelse kan skyldes, at der ifølge de unge ikke er særlig meget fokus på at gå skole i asylcentret, hvorfor de unge virker meget ivrige efter at gå i skole, når de bliver anbragt på institutionen. Dette giver et par af de unge udtryk for i citaterne nedenfor. Tara har bl.a. været på asylcenter i otte mdr., og ud af dem gik hun kun i skole i to af månederne.

“(...) Jeg tror kun, jeg gik to mdr. i skole i asylcentret. Efter jeg kom her, jeg går i skole.” (Tara)

“Jeg tror, de har problemer med skolen og sådan noget. Der er ingen, der fokuserer på skolen i asylcentret. Og man venter i rigtig lang tid på at få svar, og nogen gange det bliver for længe at gå, og så bliver man ked af det og sådan noget.” (Yusuf)

Sprog som kompetence

Alle de unge har på forskellig vis fokus på det danske sprog og hvordan, det påvirker deres hverdag. Flere af de unge påpeger, at det er svært at snakke med de andre unge på institutionen på dansk, og at dette kan påvirke deres mulighed for at have en dybdegående samtale med de andre unge. De beskriver også, at de har haft svært ved at lære dansk, og at det kan være svært at føre en samtale på dansk. De kan godt forstå, hvad der bliver sagt til dem på dansk, men det er svært at svare.

“For når du snakker, jeg forstår, og når du snakker, så svarer jeg lidt. Jeg forstår, jeg snakker kun lidt. Ikke meget.” (Amina, om at snakke dansk)

Interviewer: *“Hvad var det sværeste ved, dengang du skulle flytte herind (red. Lærken)?”*

Aron via tolk: *“Kun sproget, ellers ikke. Det er kun sproget.”*

Flere af de unge giver udtryk for, at de oplever tryghed i at kunne snakke med deres landsmænd på deres modersmål.

“Selvfølgelig, fordi at vi ikke forstår så meget dansk. Så er det godt at kunne tale med folk fra Eritrea. Fordi det er lidt svært for mig at tale dansk med andre mennesker. Men hvis menneskene ikke forstår tigrinsk, så snakker jeg selvfølgelig dansk.” (Zara)

“Jeg har også venner fra mit land, og så snakker vi hele tiden samme sprog, og så har vi glemt dansk bagefter.” (Tara)

Ydermere er Tania opmærksom på, at det påvirker hendes læring af det danske sprog, hvis hun snakker for meget på sit modersmål, hvorfor hun beder andre om at snakke dansk til hende.

“Yeah one girl, så hun snakker Daari, but I don’t like, you know? Because now I am in Denmark. I like the Danish. So I say ‘please’, you don’t snakker Daari, you snakker Danish.” (Tania)

“Ja. I talk danish. But she say, ‘Ahh Tania I talk you don’t understand, so I talk Daari’. I say okay, you talk.” (Tania)

Tania fortæller, at hun ikke ønsker at tale daari, men vi udleder af ovenstående citat, at hun af og til kommer til at snakke daari, da det oftest er den nemmeste måde at håndtere situationen på.

Yusuf fortæller, at han har haft meget let ved at lære det danske sprog.

“Det kommer af sig selv for mig, jeg ved ikke, hvordan jeg har lært det. Du skal bare snakke med danskere og kigge på fjernsyn.” (Yusuf)

I interviewene udtrykker de fleste af de unge, at de er tilfredse med og glade for personalet på institutionerne. Flere af de unge oplever samtidig, at kommunikationen med personalet på institutionen er god. De beskriver, at de kan have problemer med at sige, hvad de vil på dansk, men at det alligevel lykkedes at få budskabet frem vha. en blanding af forskellige

sprog og nonverbal kommunikation. Derudover fortæller de unge også, at det har styrket deres danske sprogkompetencer at snakke med personalet på dansk.

“Personalet er gode, de hjælper mig. Også først da jeg kom her til Spurven, forstod jeg ikke noget dansk, og jeg kunne ikke snakke det.” (Tara)

Aron fortæller derimod, at han bliver lidt stresset, når personalet ikke forstår, hvad han siger.

Interviewer: *“Du siger, at nogle gange så har personalet lidt svært ved at forstå, hvad du siger. Hvordan påvirker det dig, er det noget, der gør dig ked af det eller?”*

Aron via tolk: *“Jeg bliver en lille smule stresset af det. (...) jeg bliver ikke sur.”*

Vi udleder fra ovenstående citater, at de fleste unge oplever udfordringer med at lære det danske sprog, men de er samtidig klar over, hvad der skal til for at forbedre deres sprogkompetencer. De unge er i den forbindelse motiverede og ivrige for at dygtiggøre sig.

Fritidsjob som kompetence

Yusuf tilbringer meget af sin fritid væk fra institutionen, både fordi han spiller på et fodboldhold tre gange om ugen, men også fordi han som den eneste af de unge har et fritidsjob. Flere af de andre unge giver udtryk for, at de godt kunne tænke sig et fritidsjob og er interesserede i at få et arbejde på et tidspunkt. Da Yusuf fortæller om sit fritidsjob, udtrykker han, at det er rart at være på arbejde og ikke blive betragtet som flygtning.

Yusuf: *“Ja, det kan jeg godt lide. Fordi jeg føler mig ikke som en flygtning der. Bare almindelig mandsarbejder.”*

Interviewer: *“Okay. Og hvad betyder det, at man kan gøre det?”*

Yusuf: *“Det betyder alt. At man bare gør sit job, og de andre snakker med mig, som om at jeg er en dansker. De kender mig ikke som en flygtning og sådan noget.”*

Interviewer: *“Hvad betyder det for dig, at folk snakker til dig?”*

Yusuf: *“Det betyder rigtig meget for mig, jeg bliver rigtig glad. Jeg bliver rigtig glad, når jeg går til arbejde om morgenen.”*

Yusuf udtrykker, at han er glad for at have et fritidsjob, og vi antager, at han gennem fritidsjobbet oplever at blive anerkendt for sine kompetencer, og at arbejdet giver et

betydningsfuldt indhold i hans liv.

Teoretisk blik på motivation og kompetencer

Flere af de unge giver i ovenstående afsnit udtryk for, at de oplever sprogbarrierer, men størstedelen er meget motiverede for at lære dansk, og flere af dem tager også ansvar for egen læring. De fleste er bevidste om, at dansk er en nødvendighed for, at fremtiden i Danmark skal lykkes. Som tidligere nævnt, fortæller Tania fx, at hun ikke ønsker at snakke på sit modersmål, da hun prioriterer at lære det danske sprog. Derudover fortæller Yusuf også om nogle af de ting, han selv har gjort for at lære at tale dansk såsom at se dansk tv og snakke med danskere. Tania og Yusufs udtalelser giver et indtryk af, at de er meget selvstændige, og på nogle punkter tager de selv kontrol over de parametre i deres liv, hvor det er muligt for dem. De unge vurderer i den forstand deres egne kompetencer og er opmærksomme på, at sproget er vigtigt at være kompetent på.

At være kompetent indenfor fx en sportsgren, kan også have en positiv effekt for de unges selvværd (Gjærum, 2000:78). De fleste af de unge fortæller, at de dyrker en form for sport. Særligt Yusuf fortæller, at fodbold betyder rigtig meget for ham, og at det fylder meget i hans liv. Yusuf gik til fodbold i hjemlandet, og han kan nu bruge nogle af sine fodboldmæssige kompetencer på sit nuværende hold. At være en del af et fællesskab og at andre opfatter ham som værende dygtig til fodbold, kan opleves som en værdsættelse af hans indsats på holdet fra både træner og holdkammerater, og dermed kan Yusuf opleve social feedback for hans kompetencer. Denne værdsættelse og sociale feedback kan være med til at styrke Yusufs selvbillede og selvværdsfølelse (Gjærum, 2000:48).

En anden måde, hvorved man kan føle at kunne noget og være til nytte, er gennem et arbejde. Som det fremgår af ovenstående afsnit, er det kun én af de unge, der har et fritidsjob, men flere af de unge har et ønske om at få et. Yusuf fortæller, at hans fritidsjob har stor betydning for ham, og at det gør ham glad at komme på arbejde. Yusuf påpeger, at han oplever det som positivt, at han på sin arbejdsplads bliver anset som en almindelig medarbejder på lige fod med alle andre "*For di jeg føler mig ikke som en flygtning der*". På arbejdspladsen bliver han vurderet på baggrund af sine kompetencer og ikke ud fra hans status som flygtning. Vi udleder af dette citat, at Yusuf i andre arenaer oplever at blive kategoriseret som 'flygtning', og at denne kategori tilskrives nogle for Yusuf negative egenskaber (Goffman, 2014:83).

Yusuf giver udtryk for, at han ikke ønsker at blive betragtet som flygtning, og at han godt kan lide at være i sociale sammenhænge, hvor andre ikke ser ham som flygtning. Dette kan ifølge den canadiske sociolog, Erving Goffman, skabe uoverensstemmelse mellem Yusuf's tilsyneladende sociale identitet og hans faktiske sociale identitet (Goffman, 2014:84). På grund af stigmaet ved at være flygtning, har det betydning for Yusuf, at det, at han er flygtning, er irrelevant, når han er i en arbejdssituation, da han her kan agere med de andre kollegaer på normal vis. Dette kan forstås som, at det omkringliggende samfund ikke ser Yusuf som flygtning i en arbejdssituation og dermed ikke som potentielt miskrediteret (Goffman, 2014:46,83). Ifølge Goffman, kan man som potentielt miskrediteret, hvor stigmaet ikke umiddelbart er synligt, selv afgøre, om man ønsker, at stigmaet skal holdes hemmeligt eller ej, hvilket Goffman omtaler som at *passere* (Goffman, 2014:113-114). Synligheden af stigmaet er derfor af afgørende karakter, og når et individs stigma er synligt, bliver stigmaet bekendt, i samme øjeblik individet kommer i kontakt med andre (Goffman, 2014:89). Yusuf's etniske baggrund er et synligt stigma, da han ikke kan skjule sin hudfarve, hår eller øjne, men det, at han er flygtning, er ikke et synligt stigma, hvorfor Yusuf selv kan afgøre, om han vil holde sin status som flygtning hemmelig, hvilket kan ses som, at Yusuf *passerer*. Det er ikke nødvendigvis negativt at *passere*, da dette er med til at give en følelse af normalitet, at få værdsat sine kompetencer og at passe ind i et fællesskab.

Yusuf er en af de unge, som har oplevet racistiske kommentarer på gaden, hvilket også er et eksempel på en oplevelse, hvor Yusuf reelt har haft en følelse af at være stigmatiseret og dermed miskrediteret i samfundet. Yusuf fortæller i den forbindelse, at han ignorerer de racistiske udtalelser, men at udtalelserne stadig påvirker ham, så han bliver ked af det.

Yusuf: *“Ja jeg vil ikke i konflikt. Han bestemmer selv, hvad han synes om mig, og jeg er ligeglad, hvad han synes om mig.”*

Interviewer: *“Okay, hvad får det dig til at føle, hvis der er nogen, der siger noget?”*

Yusuf: *“Jeg føler mig lidt ked af det, fordi jeg har ikke gjort noget forkert.”*

Yusuf fortæller, at han ikke har gjort noget forkert, og bliver derfor ked af det. Når Yusuf oplever racisme, kan det også give ham en følelse af at blive fejlbedømt som et individ, hvor han ikke bliver set og anerkendt for de kompetencer, han reelt har. Det er interessant, at det kun er Yusuf, der har oplevet racistiske kommentarer på gaden og oplever det som værende stigmatiserende at være flygtning. Dette kan skyldes, at Yusuf sprogligt har nemmere ved at

fortælle, hvad han har oplevet. Men det, at han er meget dygtig til dansk, kan også gøre, at han kan forstå, hvis han bliver diskrimineret eller bliver udsat for racisme, hvilket de andre unge ikke nødvendigvis opfatter på grund af deres ringere sproglige kompetencer på dansk. Når man er sprogligt integreret i et samfund, er der en tendens til, at man har større forventninger om at være en del af samfundet. Dette bliver bl.a. påvist af Lise Togeby og Birgit Møller i en undersøgelse af oplevet diskrimination. Et af deres fund var, at dem der havde opholdt sig længst i Danmark og havde den stærkeste og mest langvarige tilknytning til Danmark oplevede mest diskrimination og reagerede mere negativt på forskelsbehandling. Dette pga. sammenstød mellem forventninger og oplevelser. Man føler sig diskrimineret, hvis man bliver behandlet dårligere end dem, man sammenligner sig selv med (Togeby & Møller, 1999:72). Derudover konkluderer Togeby og Møller bl.a., at de grupper af minoriteter, der oplevede meget diskrimination, tilbragte mere tid udenfor deres hjem og var mere deltagende i forskellige begivenheder i samfundet. Disse fund stemmer overens med Yusuf's situation i Danmark. Han deltager aktivt i det danske samfund ved at gå i dansk skole og deltage i foreningslivet via fodbold, hvilket kan være en af grundene til, at han oplever og er opmærksom på racisme og diskrimination. Det, at Yusuf har gode sproglige kompetencer og er interesseret i at være en del af et fællesskab, kan i denne forbindelse gøre, at han føler at blive udsat for mere racisme og diskrimination end de andre unge.

Ovenstående kan også forstås ud fra den tyske professor i socialfilosofi Axel Honneths anerkendelsesteori. Det kan fortolkes som disrespekt, at Yusuf har oplevet at blive betragtet som flygtning i forskellige sammenhænge. Ifølge Yusuf, kan det at være flygtning muligvis betragtes som en nedværdigende kategori, og Yusuf tilskriver det derfor en lavere social status. Når Yusuf i sit fritidsjob føler at blive betragtet som dansk og ikke flygtning, kan det således bidrage til en oplevelse af anerkendelse af at kunne noget og være til nytte (Honneth, 2003:16). I forhold til anerkendelse, er det i denne henseende relevant at inddrage Honneths tredje form for anerkendelse *social værdsættelse*, da denne anerkendelsesform kan give en forståelse af Yusuf's behov for at blive anerkendt på arbejdet. Den *social værdsettelse* sker gennem relationer til grupper, fællesskaber og samfundet, hvor individet bliver anerkendt positivt for sin deltagelse. Når man bliver anerkendt ved *social værdsættelse* kan det medvirke til, at man som individ værdsætter sig selv som medlem af et solidarisk fællesskab (Honneth, 2003:16-17). Vi udleder, at Yusuf i denne sammenhæng stræber efter anerkendelse i form af at blive betragtet som en almindelig dansk kollega på sin arbejdsplads. Såfremt de unge ikke bliver anerkendt for deres kompetencer, kan det ifølge Honneth skade de unges

individuelle handledygtighed. Det, at Yusuf bliver anerkendt for sine kompetencer på sit fritidsjob, kan derfor gøre, at Yusuf føler sig værdsat, og dette styrker hans handledygtighed (Honneth, 2003:17). Både når Yusuf er på arbejde og deltager på sit fodboldhold bliver han del af et andet samfundsmæssigt fællesskab end det fællesskab, han er en del af på Lærken. Dette kan bidrage til, at Yusuf får en følelse af at være medlem af et solidarisk fællesskab og på den måde opnår selvagtelse. Dette solidariske fællesskab rækker dermed udover det fællesskab, han har som flygtning på Lærken og ud i det danske samfund (Honneth, 2003:86).

I foregående afsnit fortæller Amina og Yusuf, at de ikke føler, at de kan udnytte deres kompetencer i skolen, da de ikke bliver undervist på et passende niveau. I dette tilfælde kan man ligeledes forstå Amina og Yusufs behov for anerkendelse af deres skolemæssige kompetencer ud fra Honneths anerkendelsesform *social værdsættelse* (Honneth, 2003:16). Man kan argumentere for, at dette skader Amina og Yusufs handledygtighed, da de ikke kan lave om på systemet eller ændre på følelsen af manglende anerkendelse.

6.3.2 Ventetid og uvished

Vi har ud fra vores empiriske materiale udledt, at ventetid og uvished er to aspekter, de unge oplever i forskellige sammenhænge i deres tilværelse, samt at disse aspekter er nogle, de unge finder problematiske ift. deres tilværelse i Danmark. De to aspekter kommer specielt til udtryk omkring familiesammenføring og de unges planer for fremtiden, hvilket vil blive beskrevet i følgende afsnit.

Familiesammenføring

Mange af de unge giver udtryk for frustration over uvished omkring tilladelse til familiesammenføring og oplevelsen af lang ventetid. Yusuf fortæller i nedenstående citat om sine oplevelser med ventetid.

“Efter at jeg boede i Danmark i 1 år, så kom min lillebror. Så fik han også opholdstilladelse, men det tog 6-7 mdr. for ham, tror jeg, det kan jeg ikke huske. Men efter han kom til Storkeby, så har jeg også søgt familiesammenføring. Efter at have ventet i 1 år og 5 mdr., så har jeg fået svar. Så jeg har fået det faktisk.” (Yusuf)

At få familiesammenføring har haft en stor betydning for Yusuf, og han giver tidligere i

interviewet udtryk for, at det har påvirket hans psykiske situation til det bedre. Størstedelen af de unge har søgt om tilladelse til familiesammenføring og afventer fortsat svar.

Interviewer: *“Har du søgt om familiesammenføring?”*

Daniel: *“Det har jeg.”*

Interviewer: *“Og ved du noget om, hvornår du får svar?”*

Daniel: *“Nej.”*

“Der er gået 8 mdr., og jeg har ikke hørt noget fra dem.” (Ali via tolk, om at søge familiesammenføring)

Uvisheden omkring de unges familier påvirker de unge i høj grad, hvilket bevirker, at de ikke kan fokusere på andet end at få deres familie til Danmark:

Interviewer: *“(…) Ved du hvad der skal ske, når du bliver 18?”*

Tara: *“Nej, jeg ved ikke, hvad der skal ske.”*

Interviewer: *“Har du nogen idé om, hvad du godt kunne tænke dig?”*

Tara: *“Efter jeg bliver 18? Nej. Jeg tænker kun, hvordan kommer min familie her. Det først. Og jeg venter. Hvis familien ikke kommer. Det er meget svært for mig at bo i Danmark alene, ikke sammen med far og mor.”*

Interviewer: *“Din fremtid, hvad du tænker du skal lave? Kommer det an på, om din familie kommer?”*

Tara: *“Efter min familie kommer, hvad jeg tænker jeg skal?”*

Interviewer: *“Ja.”*

Tara: *“Gå i skole bagefter kunne vi sige, passe min skole.”*

Tara ser sig ikke i stand til at passe sin skole, før hendes familie kommer til Danmark. Hun fortæller, at uvisheden omkring familiesammenføring påvirker både hendes præstation i skolen og hendes psykiske tilstand.

I nedenstående citat svarer Daniel ikke direkte på det spørgsmål, vi stiller. Vi udleder af dette, sammenholdt med resten af interviewet med Daniel, at det ikke er fordi, Daniel har misforstået, hvad vi spørger om, men fordi rigtig mange af Daniels tanker kredser om uvisheden vedr. hans familie og ønsket om at få dem til Danmark.

Interviewer: *“Ja. Hvis du skulle sige sådan, det bedste ved at være her på Lærken, hvad er det så?”*

Daniel: *“Så skulle det være min familie, hvis de kom til Danmark.”*

Interviewer: *“Det er det vigtigste for dig?”*

Daniel: *“Ja, det er det vigtigste.”*

Vi udleder af ovenstående citater, at familiesammenføring har stor betydning for de unge, og i mange tilfælde overskygger uvisheden og ventetiden andre aspekter i hverdagen. Uvished og ventetid kan påvirke de unges situation i en sådan grad, at de ikke kan overskue at forholde sig til skole, uddannelse, netværk og fremtid.

Fremtidsperspektiver

Det er meget forskelligt hvor mange og hvilke tanker, de unge har gjort sig om fremtiden. Størstedelen af de unge giver som tidligere beskrevet udtryk for, at de gerne vil tage en uddannelse og få sig et arbejde. En del har også gjort sig tanker om hvilke uddannelser, de kunne tænke sig, og hvad de kunne tænke sig at arbejde med:

“Jeg vil gerne arbejde med blomster.” (Zara)

“Job? Det ved jeg ikke. Men jeg tænker lidt fotograf. Jeg kan godt lide billeder.”
(Tara)

Interviewer: *“Og efter sprogskole i Danmark, hvad skal du så?”*

Amina: *“Jeg skal på VUC.”*

Interviewer: *“Har du nogen ideer om, hvad du vil efter VUC?”*

Amina: *“Efter VUC måske 9.klasse.”*

Det er dog ikke alle, der er bevidste om, hvad de ønsker for fremtiden, og hvad det kræver, for at de kan blive det, de ønsker. Amina har en plan for, hvad hun skal de næste par år, men ved ikke, hvad hun skal bruge det til.

Interviewer: *“Hvad skal du bruge VUC og 9.klasse til?”*

Amina: *“Hmm det ved jeg ikke.”*

To af de unge er dog opmærksomme på, hvad der skal til, for at de kan tage den uddannelse, de drømmer om. Daniel fortæller bl.a. om, hvad der skal til for at blive mekaniker.

“(…) Jeg skal læse 9. eller 10. klasse. Jeg skal have 02 i dansk, 02 i english og 02 i matematik. Og det kan godt lade sig gøre, det kan jeg godt.” (Daniel)

Interviewer: *“Når du så er færdig med 9.klasse?”*

Yusuf: *“Så skal jeg på HTX.”*

Interviewer: *“Hvad vil du gerne på HTX?”*

Yusuf: *“Ingeniør.”*

Det ses i ovenstående citat, at Yusuf har en plan for sin fremtid, og ved hvad han gerne vil. Når vi i interviewene taler om fremtiden med de unge, giver de fleste udtryk for, at de ser en fremtid i Danmark. Yusuf siger bl.a.:

Yusuf: *“(…) Jeg kan godt lide at bo i Storkeby. Jeg tror aldrig jeg skal flytte til en anden by.”*

Interviewer: *“Når dine forældre kommer, så vil I blive i Storkeby?”*

Yusuf: *“Ja, det tror jeg.”*

Interviewer: *“Hvorfor kan du godt lide Storkeby?”*

Yusuf: *“Sådan er det bare, det er bare det, jeg kan godt lide det, jeg kender hele Storkeby.”*

Størstedelen af de unge regner med at blive boende i samme byer, som institutionerne er placeret i. Men Tara drømmer om at flytte til København.

Tara: *“Ja. Og så jeg tænker efter 3 år, fordi jeg kan ikke skifte kommune, jeg skal blive i 3 år. Jeg tænker efter 3 år at flytte til København”*

Interviewer: *“Ja, det kan jeg godt forstå. Kender du nogen, der bor i København?”*

Tara: *“Ja, alle mine venner fra asylcenteret. Alle.”*

Tara fortæller, at hun gerne vil flytte til København, fordi alle hendes venner fra asylcenteret bor i København. Tara er af den opfattelse, at hun først må flytte til en anden kommune om 3 år, da hun ellers ikke kan modtage støtte fra kommunen. Fra et juridisk perspektiv er det på

sin vis korrekt forstået af Tara. Tilflytningskommunen skal godkende ansvaret for integrationsprogrammet, før flytningen kan finde sted jf. § 18 i Integrationsloven. Såfremt Tara flytter uden at få tilflytningen godkendt, kan det få konsekvenser for hendes økonomiske støtte og dermed reelt forhindre hende i at flytte.

Udover, at mange af de unge ønsker at blive boende i de pågældende byer, er det et gennemgående træk hos de unge, at de ikke ved, hvad fremtiden bringer, når de fylder 18 år. De unge er i juridisk forstand børn anbragt efter Serviceloven, men som tidligere nævnt, fortæller personalet på institutionerne, at kommunerne kun i mindre grad benytter sig af efterværn, hvilket betyder, at de unge skal flytte fra institutionen, når de bliver 18 år. Det er der dog ikke særlig mange af de unge, der er bevidste om.

Interviewer: *“So you are gonna move? Flytte fra Spurven?”*

Tania: *“Leaving?”*

Interviewer: *“Yes.”*

Tania: *“I like here. Hun sagde nej. You 18 the next. I cry nej, I am here. Because it is very good. Hun sagde ‘nej’, I don’t know.”*

Interviewer: *“Så når du bliver 18, when you are 18, you live by yourself? Or where?”*

Tania: *“I don’t know where I go. I don’t know. Yeah I don’t know.”*

Interviewer: *“What do you think about moving away? Do you think it is good or bad to not live here?”*

Tania: *“Nej nej I like here. You know, I don’t know where I go. I don’t like. I live here, I like it here. After I am 18 I am leaving here. I like, but I don’t know. Yeah.”*

Ud fra vores samtaler med de unge får vi et indtryk af, at de unge ikke er forberedte på, hvad der skal ske, når de fylder 18 år, og et par af de unge giver også udtryk for, at det ikke er noget, de snakker med pædagogerne om. Tania fortæller, at hun har prøvet at snakke med en af pædagogerne om fremtiden, men at pædagogen udskød samtalen.

Interviewer: *“Have you talked with Janne about moving? Or? When you cannot live here anymore, have you talked?”*

Tania: *“Nej nej, I don’t talk to Janne, I talk to the next personnel. Before I snakker but hun say, ‘nej’, I talk now, but she said ‘nej, talk in 5 months’. I don’t know.”*

Vi udleder af dette, at personalet udskyder denne samtale med Tania, da hun på tidspunktet for vores interview kun har været kort tid på institutionen, og personalet kan derfor vurdere, at hun først og fremmest har brug for at finde sig til rette der. Størstedelen af de unge har dog boet på institutionerne i 6-12 mdr., men oplever fortsat manglende viden om, hvad der skal ske med dem fremadrettet, når de snarligt skal fraflytte institutionerne, hvilket Daniel beskriver i nedenstående citat:

Daniel: *“Jeg fylder 18 år i september.”*

Interviewer: *“Ved du så hvad der så skal ske?”*

Daniel: *“Det ved jeg faktisk ikke.”*

De unges udtalelser giver et indtryk af, at mange af de unge oplever ventetid og uvished ift. familiesammenføring og fremtid. Dette udfoldes med et teoretisk blik i nedenstående afsnit.

Teoretisk blik på ventetid og uvished

Kathrine Vitus påpeger i sine studier af asylansøgere, at mangel på viden om sin fremtid kan fratage de unge mulighed for at eksistere som sociale væsener (Vitus & Nielsen, 2011:107). Når de unge lever i en konstant ventetid, er det en konsekvens af og mangel på kontrol over muligheder for at handle ift. tid. Dette giver de unge i vores interview ligeledes udtryk for, hvilket bliver beskrevet i nedenstående citater, hvor både Amina og Tara giver udtryk for usikkerhed og uvished omkring familiesammenføring.

Interviewer: *“Ved du noget om, hvornår du får svar?”*

Tara: *“Nej, måske efter en måned eller måske et år eller, to dage? Det ved jeg ikke.”*

“Jeg vil gerne have, at de kommer til Danmark. For i Eritrea det er meget svært. Måske de kommer. Jeg ved det ikke. Fordi jeg ikke ved hvordan i Danmark.” (Amina)

Ventetiden resulterer i magtesløshed hos de unge, hvorfor de har svært ved at finde ud af, hvad der skal ske i fremtiden, da de ikke kan fokusere på noget, før deres familie kommer til Danmark. Denne magtesløshed beskrives bl.a. i nedenstående citat.

Interviewer: *“Hvad vil du gerne lave, når du er færdig med skolen?”*

Ali via tolk: *“Hvad kan jeg lave, når min familie ikke er her?”*

(...)

Ali via tolk: *“Jeg kan ikke lave noget faktisk. Jeg vil bare, at min familie kommer her.”*

I afsnittet om familiesammenføring beskriver Daniel og Tara ligeledes usikkerhed vedr. hvornår, deres familie kommer til Danmark. Tara udtrykker, at hun ikke ved, hvad hun skal, når hendes familie ikke er her. Men når de kommer til Danmark, forventer hun, at hun kan passe sin skole. Det bliver her tydeligt, at Tara har et ønske om at passe sin skole, men ser ikke sig selv i stand til at gøre det, før hendes forældre kommer til Danmark. Daniel er ligeledes meget fokuseret på sin familie.

Interviewer: *“Er du glad for at bo i Storkeby?”*

Daniel: *“Ja, men selvfølgelig gad jeg godt være sammen med min familie og alt det. Jeg tænker alt for meget på min familie.”*

Interviewer: *“Du tænker meget på din familie?”*

Daniel: *“Ja. Det synes jeg. Det er svært.”*

Adspurgt, om Daniel er glad for at bo i Storkeby, svarer han, at han tænker alt for meget på sin familie. Dette understreger, hvor meget savnet af familien påvirker Daniels hverdag og situation, og dette citat kombineret med Daniels andre udtalelser omkring familiesammenføring giver et indtryk af, at det er altafgørende for Daniel, at hans familie får familiesammenføring. Dette synes også at gælde for størstedelen af de andre unge, hvis familier har søgt om tilladelse til familiesammenføring.

De unges forhold til fremtiden er kompliceret, da dette både indebærer muligheden for at få belønning - *i form af tilladelse til familiesammenføring* - og nederlag - *at få afslag på familiesammenføring*. Dette komplicerer, hvordan de unge ser sig selv i fremtiden, og at de ikke kan bruge fremtiden som en spejling af hvem og hvad, de er og bliver, før de har fået klarhed omkring familiesammenføring (Vitus & Nielsen, 2011:106). Ifølge Vitus kan denne manglende referenceramme påvirke, hvordan de unge kan drage omsorg for sig selv. Såfremt at de unge lever uden omsorg for deres egen væren og ikke har overblik over deres egen fremtid, kan dette igen øge den førnævnte følelse af magtesløshed (Vitus & Nielsen, 2011:107). Det udledes derfor, at ventetid og uvished om fremtiden kan være med til at skabe

en følelse af magtesløshed i de unges tilværelse. De unge er dermed i en form for undtagelsestilstand ift. familiesammenføring, da flere af de unge ikke ser sig selv i stand til at have fremtidsudsigter, før de har fået svar på tilladelse til familiesammenføring. Vi ser derudover, at integrationsprocessen for de unge bliver standset, da de ikke kan forholde sig til deres egen integration, når de er i en undtagelsestilstand.

6.3.3 Isolation

Et gennemgående tema i alle vores interview med de unge er, at de unge har et begrænset netværk uden for institutionen, ligesom at et par af de unge giver udtryk for, at de keder sig på institutionen, og at de ikke møder nogen eller har noget at lave i byen. Dette giver os et indtryk af, at flere af de unge lever en isoleret tilværelse med begrænset kontakt til familie og venner udenfor institutionen. Nedenfor præsenteres nogle af de faktorer, som vi udleder, har indflydelse på de unges isolerede tilværelse.

Tab af socialt netværk

At de unge har et begrænset netværk i deres nye tilværelse i Danmark, ser vi ikke som overraskende. Fælles for alle de unge er, at de er kommet alene til Danmark uden nærtstående venner eller familie. De unge har altså ifm. flugten oplevet et tab af deres sociale netværk herunder venner, familie, naboer, klassekammerater m.fl. Det er vores opfattelse, at de unge godt kan have haft et stærkt netværk i hjemlandet, men dette kan de ikke på samme måde søge støtte ved i deres nye tilværelse i Danmark. I forhold til deres familie fortæller flere af de unge, at de har begrænset eller ingen kontakt med de familiemedlemmer, som er i deres hjemland. Dette skyldes både, at det er dyrt at ringe til dem, samt at familien i nogle tilfælde ikke har internetforbindelse.

“No, I don’t have number. I come here, and I don’t have mobile and she don’t have mobile. I don’t know now. So now very worried.” (Tania, om sin afdøde mors veninde)

“Det er svært at snakke med dem, når de er i Syrien, da det koster rigtig mange penge.”
(Yusuf)

Ovenstående citater giver os et indtryk af, at de unge oplever det som svært at opretholde en regelmæssig kontakt med deres familie, hvilket medfører en bekymring hos de unge. Dog skal det bemærkes, at der fra et juridisk perspektiv kan være en grund til, at flere af de unge

giver udtryk for, at de ikke har kontakt til deres familie. Dette kan skyldes, at det er en betingelse for at få opholdstilladelse, at de unge ikke har noget familiemæssigt netværk i hjemlandet jf. § 9c, stk. 3, pkt. 1 i Udlændingeloven. De unge kan således være bange for at få inddraget eller nægtet forlængelse af deres midlertidige opholdstilladelse, hvis Udlændingestyrelsen bliver bekendt med, at grundlaget for opholdstilladelsen var ukorrekt eller ikke længere er til stede jf. § 19 pkt. 1 i Udlændingeloven. Vi er af den opfattelse, at det ikke er ualmindeligt at uledsagede mindreårige flygtninge er påpasselige med, hvem de fortæller om kontakten til familien. Det skal dog bemærkes, at der er en af de unge, som fortæller, at vedkommende snakker med sin familie hver dag.

Flere af de unge har endnu ikke nået at opbygge et bredt netværk, da de har haft begrænset tid til at danne nye relationer og lære de nye sociale koder, som det kræver. Pigerne har i gennemsnit været i Danmark i 1 år og på Spurven i 6 mdr., mens drengene i gennemsnit har været i Danmark i 1 år og 9 mdr. og på Lærken i 1 år og 2 mdr.

Ingen bedste venner

De unges begrænsede netværk kommer bl.a. til udtryk, når de unge fortæller, at de ikke har nogen bedste venner. Flere af de unge fortæller, at de ser de andre unge på institutionerne som deres venner, men at de ikke har bedste venner.

Daniel: *“Vi er allesammen venner her. Vi snakker med hinanden om alting.”*

Interviewer: *“Så hvem er dine sådan, bedste venner?”*

Daniel: *“Bedste venner? Det har jeg ikke.”*

“(…) I have friends, but best friend no. (…) I talk with my friend, but best friend no.”

(Tania)

Vi udleder af ovenstående citater, at nogle af de unge har venner på institutionen, som kan bidrage til, at de føler sig som en del af et fællesskab, men at de samtidig ikke har en bedste ven eller nogen nær fortrolig. Dette forklarer Daniel også med, at det kan være svært at opbygge en relation til de andre på institutionen, da de ikke har kendt hinanden særlig længe.

Interviewer: *“Er der nogen af dine venner, der kommer til dig og fortæller, hvis de er kede af det eller sådan?”*

Daniel: *“Nej, det er der ikke.”*

(...)

Daniel: *“Fordi vi kender ikke hinanden. Vi kender kun hinanden i 4-5 mdr.”*

Interviewer: *“Så det er også, fordi du er lidt ny her?”*

Daniel: *“Ja, det er det. Allesammen er nye. Allesammen er kommet efter mig.”*

Vi udleder, at det kan være svært at nå at opbygge stabile og varige relationer på en institution som Lærken, hvor der er meget udskiftning. De unge fraflytter institutionen, når de bliver 18 år, ligesom at der løbende kommer nye unge til.

Begrænset kontakt til netværk fra asylcentre

Løbende udskiftning og sporadiske relationer er ikke noget, der er nyt for de unge. Dette er noget, de unge også i høj grad har oplevet på asylcentrene. Alligevel lykkedes det en stor del af de unge at danne relationer til andre unge og skabe sig et netværk, da de var i asylcentre. Kontakten til denne del af de unges netværk udfordres dog af, at flere af de unges venner er blevet boligplaceret i andre byer og kommuner, hvorfor de unge har et netværk, der er spredt ud over hele Danmark.

“(...) fordi jeg kender nogen fra asylcentret, som også er mine gode venner. De bor i Sønderborg, i København og sådan noget. Så det er lidt forskelligt.” (Yusuf)

Der er tilmed en del fra de unges netværk, som flytter til andre lande, hvis de ikke får opholdstilladelse i Danmark, hvilket kan være en bidragende faktor til at gøre de unges netværk sporadisk og kompliceret.

“No because he and she change. Jakob er positiv, og Sana er ikke positiv (red. Jakob har fået opholdstilladelse, og Sana har ikke fået opholdstilladelse). Because, hun siger hun skal gå til Germany. So I don't know, if she go or no go.” (Tania)

Tara: *“Ja, jeg har venner fra København og Odense”*

Interviewer: *“Er det nogen, du har kontakt med stadigvæk?”*

Tara: *“Ja, men nogen gange vi snakker sammen, fordi nogen flytter til Sweden, og nogen flytter til Tyskland.”*

En anden årsag til, at de unge oplever at have et begrænset netværk, kan således også være, at det kan være svært at vedligeholde kontakten, når man bor langt fra hinanden.

Sprogbarriere

At de unge bruger størstedelen af deres fritid sammen med de andre unge fra institutionerne, kan hænge sammen med deres begrænsede danskkundskaber og manglende dansk netværk. Størstedelen af de unge fortæller, at de har et begrænset dansk netværk, men har et ønske om at møde danske unge.

Interviewer: *“(...) do you have friends who only speak Danish?”*

Tania: *“No I don't have. I would like, but I don't have.”*

“Jeg gad godt, men jeg forstår ikke meget dansk” (Zara, om at få danske venner)

I ovenstående citat gør Zara også opmærksom på, at hun gerne vil have danske venner, men at hun synes, det er svært, når hun ikke er så god til dansk. Således kan sproget også være en barriere for de unges muligheder for at få nye venner. I den forbindelse fortæller Daniel bl.a. også, at han har et ønske om at komme på efterskole, da han mener, at det vil være godt for ham og ville kunne gøre ham bedre til dansk.

Interviewer: *“Men du vil gerne på efterskole?”*

Daniel: *“Det vil jeg gerne.”*

Interviewer: *“Hvad tror du er godt ved efterskolen?”*

Daniel: *“Jeg tror, at det er godt. Det er fordi, alle er danskere så, og jeg bliver bedre, bedre og bedre til dansk.”*

Daniel vil gerne lære dansk og har samtidig også et ønske om at få et dansk netværk og være en del af et dansk fællesskab.

Fysisk isolation

Tara gør opmærksom på, at den fysiske placering af Spurven i en mindre by, hvor der ikke er mange mennesker, gør det vanskeligt for hende at danne nye bekendtskaber og et netværk.

“Du kan ikke hjælpe med noget, fordi vi har ikke venner og familie her. Vi ser ikke

nogle mennesker her i Fugleby - du kan kun se udenfor, der er kun en hund. Der er ikke mange mennesker i Danmark eller her i Fugleby.” (Tara)

Først og fremmest udtrykker Tara frustration over ikke at have sine venner og familie hos sig, men hun udtrykker også frustration over at bo i en lille by, hvor hun ikke ser andre mennesker. Pigerne på Spurven er således ikke kun isoleret i form af deres begrænsede netværk, men er også fysisk isoleret i en lille by, hvor Spurven ligger i yderkanten af byen og primært er omgivet af skov. Ligeledes er pigerne isoleret i skolen, hvor de er placeret i en sprogklasse med andre uledsagede mindreårige unge fra andre institutioner med begrænset kontakt til skolens andre elever. Som det fremgår i ovenstående citat, påvirker det Tara, at hun bor i en lille by, hvor der er ikke bor mange mennesker, og hun drømmer, som tidligere nævnt, om at flytte til København. Andre af de unge udtrykker dog stor tilfredshed med at bo i en lille by, fx fortæller Zara, at hun er glad for at bo i en lille by som Fugleby, da det minder hende om, hvor hun boede i sit hjemland.

Træthed og manglende overskud

Udover at de unge beskriver deres netværk som begrænset, er det også gennemgående for alle interview, at de unge tilbringer meget af deres fritid på institutionen.

Interviewer: *“Hvad med i weekenden, når du ikke er i skole?”*

Amina: *“Når jeg ikke er i skole, jeg laver lektier, og jeg sover og ser andre piger.”*

Når vi spørger ind til, hvad de unge laver i weekenden, får vi ofte svar som ‘jeg sover’, ‘slapper af’ eller ‘laver ingenting’. Dette gælder dog ikke Yusuf, der fortæller, at han bruger en stor del af sin fritid på fodbold og fritidsjob. Det kan være vanskeligt at sige, hvor meget af dette, der er et udtryk for almindelig ‘teenage-adfærd’, og hvor meget det skyldes de unges baggrund som flygtninge.

Adspurgt til deres fysiske og psykiske sundhed udtrykker mange af de unge forskellige problematikker vedr. deres psykiske situation. Flere af de unge udtrykker, at de har problemer med at sove om natten, hvilket Daniel fortæller om i nedenstående citat:

Interviewer: *“Kan du sove om natten?”*

Daniel: *“Jamen, det er et problem.”*

Interviewer: *“Det er et problem?”*

Daniel: *“Det er et problem. Det er det. Jeg har fortalt til pædagogen mange gange, og de vil vist tage mig til psykolog. Men det er fordi, jeg drømmer også.”*

Interviewer: *“Du drømmer meget?”*

Daniel: *“Nogle gange jeg står op om natten.”*

Interviewer: *“Så du har meget mareridt?”*

Daniel: *“Ja.”*

Tania og Zara udtrykker også, at de har svært ved at sove, og at de er bange om natten. Fælles for begge af pigernes udsagn er, at de ikke ved hvorfor, de ikke kan sove om natten.

“Nogle gange er jeg bange. (...) Jeg ved ikke hvorfor. Men hvis jeg er bange om natten, så snakker jeg med personalet.” (Zara)

Tania: *“(...) Night I don't know why, I no sleep. Nighttime no sleep.”*

Interviewer: *“Er du meget træt?”*

Tania: *“Yeah. I don't know why I am sick, I don't know why jeg ikke sleep. Here problem (red. peger på sit hoved).”*

At de unge ikke sover om natten, påvirker i høj grad deres hverdagsliv. Flere af de unge udtrykker, at de oplever træthed og manglende energi, hvilket resulterer i, at de ikke kommer i skole morgenen efter ikke at have sovet og derfor har en del fraværsdage fra skolen. Zara fortæller om dette i nedenstående citat:

“(...) Hvis jeg ikke sover om natten, så kommer jeg ikke i skole.” (Zara)

Derudover udleder vi også af nogle af interviewene, at de unges nuværende situation er for kompliceret til at kunne rumme nye venner.

“For example, tomorrow I go to school and 2 o'clock I am coming home and I go Fitness. Jeg er træt! I am coming home to sleep. Only time I talk, hun sagde 'please come sit here', but jeg er træt. I talk all the time. Danish and Dari you know. I talk mix.” (Tania)

Tania giver her udtryk for, at hun er for træt til at snakke med en af de andre piger, og at det gør hende træt hele tiden at skulle snakke. Vi udleder, at de unges manglende danske sprogkompetencer samt deres psykiske problematikker kan have indflydelse på de unges muligheder for at skabe tætte og trygge relationer.

Udledt af ovenstående afsnit ser vi en tendens til, at mange af de unge lever en forholdsvis isoleret tilværelse med begrænsede fritidsaktiviteter, netværk samt begrænset deltagelse i et bredere socialt fællesskab.

Teoretisk blik på isolation

Som det fremgår af ovenstående afsnit, oplever de unge en grad af isolation både i form af begrænset kontakt til familie og venner samt begrænset adgang til nye netværk. De unges begrænsede netværk medfører, at de unge oplever manglende social støtte i deres liv (Sommerschild, 2000:67). Dette kan gøre det vanskeligt at kapere nogle af de alvorlige tab, som de unge lider under samt at håndtere nogle af de udfordringer, som de står overfor.

Vigtigheden af social støtte og en nær fortrolig

Som tidligere nævnt, fortæller flere af de unge, at de ikke har bedste venner eller nogen nær fortrolig. Yusuf fortæller ligeledes, at han ikke har nogen nær fortrolig at betro sig til, samt at han kun snakker med sig selv om vigtige og fortrolige ting, som det fremgår i nedenstående citat.

Interviewer: *“Hvem snakker du så med?”*

Yusuf: *“Mig selv.”*

Interviewer: *“Dig selv? Er det ikke lidt hårdt?”*

Yusuf: *“Hehe, ja.”*

Interviewer: *“Hvem snakker du med om sådan?”*

Yusuf: *“Ikke nogen.”*

Det, at have mindst én nær fortrolig, har en stor betydning og kan være en vigtig ressource i unges liv. Dette er der flere teoretikere, der påpeger, bl.a. Psykolog, Michael Rutter, som har påvist, at en nær fortrolig er en vigtig beskyttelsesfaktor (Sommerschild, 2000:34). Det kan derfor betragtes som yderst problematisk, når flere af de unge udtrykker, at de ikke har tætte

eller bedste venner, da dette giver anledning til at tro, at de ikke har én nær fortrolig i deres liv på nuværende tidspunkt. Dette er en væsentlig problematik, da det at danne trygge og nære relationer påvirker de unges mulighed for at mestre modstand i livet mere end noget andet (Grøholt, 2000:140). Dette afspejles også i nedenstående citat.

“Ja, første 4-5-6 mdr. var rigtig svært for mig, fordi jeg kender ikke nogen i Danmark.” (Yusuf)

Ligesom de andre unge startede Yusuf sin tilværelse i Danmark uden nogen anden form for social støtte end begrænset telefonisk kontakt til familien i hjemlandet. Yusuf har til forskel fra mange af de andre unge formået at skabe kontakt til og blive venner med danske unge gennem sit fodboldhold.

Interviewer: *“Har du nogen gode venner der fra?”*

Yusuf: *“Ja rigtig gode venner. Dem fra fodbold det er mine kammerater.”*

Interviewer: *“Ok, så I er alligevel en gruppe?”*

Yusuf: *“Ja det er vi vel.”*

Interviewer: *“Ser du dem, når I ikke er til fodbold?”*

Yusuf: *“Ja, nogen gange.”*

Yusuf beskriver dette som meget betydningsfuldt. Udover at Yusuf har dannet relationer til jævnaldrende, er Yusufs bror også kommet til Danmark, hvilket han også beskriver som meget betydningsfuldt.

Interviewer: *“Hvad betyder det for dig at have din lillebror her?”*

Yusuf: *“Det betyder rigtig meget for mig.”*

At Yusuf har fået sin bror til Danmark, og at han har fundet venner på sit fodboldhold, har i høj grad påvirket hans tilværelse i Danmark. Det kan styrke de unge, at de har et netværk, hvor de møder fælles normer og værdier, hvilket kan være med til at give de unges liv en overordnet mening (Sommerschild, 2000:67). Yusuf befinder sig nu i en ny position, da den sociale støtte han oplever fra hans venner og bror forbedrer hans selvfølelse og muligheder for at mestre tilværelsen væsentligt (Grøholt, 2000:141).

Konsekvenser af livet i krig og eksil og dets betydning for at danne sociale relationer

I litteraturen omkring sociale relationers betydning er der i høj grad fokus på relationer og tilknytning i de tidlige barndomsår, og hvordan disse har betydning for mulighederne for at danne relationer senere i livet. Da vi ikke har spurgt til de unges opvækst og relationer i barndommen, er det begrænset hvor meget vi kan sige om dette. Dog påpeger Richard Douglas Blackwell, at børn og unge, som har levet i krigstilstande, oplever at få nedbrudt deres sociale relationer og svækket deres tillid til andre mennesker, hvilket kan have alvorlige konsekvenser for deres fremtidige muligheder for at danne meningsfulde relationer (Hedegaard, Frost & Larsen, 2004:45). Mariane Hedegaard, Søren Frost og Inger Larsen påpeger endvidere at børn og unge, der har været udsat for krig og er flygtet, ofte har en forvrænget oplevelse af verden. De unges verdensforståelse opnås gennem sociale relationer, hvilket vanskeliggøres af, at de unge mangler sociale relationer. De unge har dermed mangel på korrigerende forældre- og samfundsrelationer, da de er her uden deres forældre og ikke er integreret i det danske samfund. Manglen på relationer kan give de unge emotionel usikkerhed i forholdet til de andre mennesker, de møder i deres hverdag, og denne usikkerhed kan dermed påvirke deres fremtidige relationer (Hedegaard, Frost & Larsen, 2004:34).

Flere af de unge giver udtryk for, at være flygtet fra krigslignende tilstande, hvilket kan være medvirkende til at vanskeliggøre deres muligheder for at danne nye relationer. Blackwell påpeger paradokset i, at denne tilstand ikke forbedres i tilværelsen i asyl, men at den nærmere forværres, hvilket bl.a. skyldes ghettoisering i asylcentre, manglende anerkendelse af flygtnings kvalifikationer samt uvisheden i asylfasen (Hedegaard, Frost & Larsen, 2004:45). Vores interview med de unge giver anledning til at tro, at denne situation ikke er forbedret synderligt, efter de har fået midlertidig opholdstilladelse, da de unge fortsat oplever uvished, isolation og manglende anerkendelse af deres kompetencer.

Konsekvenser af social isolation

Som det fremgår af ovenstående afsnit oplever de unge således både isolation i form af fysisk og social isolation gennem begrænset fysisk kontakt med andre unge og begrænset adgang til sociale netværk samt isolation i form af tilbagetrækning. Ifølge psykologerne Robert J. Coplan og Julie C. Bowker sondres der mellem to former for ensomhed. Den ene form, *social isolation*, omhandler den ensomhed, som andre påfører en gennem fx eksklusion, afvisning eller udstødelse. Den anden form, *social tilbagetrækning*, er en ensomhed som søges af individet selv, hvor individet fralægger sig muligheder for social interaktion (Coplan &

Bowker, 2014:6). Begge former for ensomhed kan have alvorlige konsekvenser for de unges psykiske helbred, da menneskelig kontakt er nødvendig for at man kan udvikle sig som menneske. Ifølge Coplan og Bowker er tilknytning et basalt menneskeligt behov, og alle har brug for et tilhørsforhold, at blive accepteret og at opretholde gode relationer for at fungere som sociale væsener (Coplan & Bowler, 2014:4).

Som tidligere nævnt, ses det i de unges udtalelser, at flere af dem har svært ved at opretholde deres relationer til venner fra asylcentret, hvilket Tara bl.a. fortæller om *“nogen flytter til Sweden og nogen flytter til Tyskland”*. Relationen og dermed tilknytningen til disse venner bliver dermed svækket. Venskabelige relationer er vigtige ift. udviklingen af et sundt psykosocialt helbred, da venner kan øge social kognition, udvikle og opretholde ens sociale kompetencer, give emotionel og social støtte samt give en positiv selvfølelse (Bowker et al., 2014:167). Ingen af de unge giver direkte udtryk for, at de har oplevet at blive afvist eller udstødt af andre unge, men de unges fysiske isolation i form af institutionens placering og placeringen af de unge i sprogskole er et eksempel på en form for eksklusion, som de unge ikke selv er herre over. Denne type eksklusion kan have skadelige konsekvenser for de unges psykiske helbred, medføre ensomhed og angst (Coplan & Bowler, 2014:4-7). Social tilbagetrækning kan skyldes angst, frygt eller manglende psykisk overskud og kommer til udtryk ved, at de unge undgår eller ikke opsøger sociale situationer, hvor de kommer i kontakt med andre (Bowker et al., 2014:167). Social tilbagetrækning i ungdomsårene kan ligeledes have alvorlige konsekvenser i form af ensomhed, angst, symptomer på depression samt udvikling af psykosociale vanskeligheder såsom lavt selvværd. Ikke mindst kan social tilbagetrækning have betydning for de unges stræben efter at tage en uddannelse (Bowker et al., 2014:178).

De unges oplevelser med social isolation og social tilbagetrækning bliver således gensidigt forstærkende, da venskabelige faktorer såsom venneløshed og ustabilitet i venskaber medfører øget social tilbagetrækning samtidig med at tilbagetrækningen i sig selv medfører begrænsede sociale relationer til omverdenen (Bowker et al., 2014:171).

6.3.4 Delkonklusion

I ovenstående analyse har der været fokus på de unges perspektiv omkring deres egen tilværelse. Indledningsvist har vi fundet, at de unge har forskellige kompetencer, og at disse kompetencer kan styrke de unges følelse af at kunne noget og være til nytte, såfremt disse

kompetencer bliver anerkendt af betydningsfulde personer. Derudover fremgår det, at én af de unge ser det at være flygtning som noget negativt, hvilket kan forstås som en følelse af blive stigmatiseret, da andre udviser disrespekt overfor flygtninge. Det, at have et fritidsjob mener vi, giver en stor fordel ift. at føle sig anerkendt for sine kompetencer og føle sig som en del af et solidarisk fællesskab.

Det bliver tydeligt i afsnittet om ventetid og uvished, at de unge lever en kompliceret hverdag, hvor deres hovedfokus ofte omhandler hvordan og hvornår, de kommer til at se deres familier igen. Vi har identificeret en form for magtesløshed hos de unge, fordi de ikke er i stand til at begribe deres fremtid - de unge lever i en undtagelsestilstand, så længe de ikke har viden om hvorvidt og hvornår, de får tilladelse til familiesammenføring.

Dernæst finder vi, at de unge lever en forholdsvis isoleret tilværelse med begrænset kontakt til venner og familie uden for institutionen. Dette kan både skyldes at de unge er udsat for social isolation og dermed ikke har adgang til bredere sociale fællesskaber, men det kan også skyldes social tilbagetrækning, ved at de unge trækker sig tilbage fra sociale situationer grundet begrænsede dansk kundskaber og manglende psykisk overskud. Begge former for isolation kan være yderst skadende for de unges psykiske udvikling.

Analysen har givet et indblik i de unges oplevelser af tilværelsen på institutionerne. Vores analysestrategi har her bidraget til at give en forholdsvis ufortolket fremstilling af de unges udtalelser kombineret med en eksplicit inddragelse *kritisk common sense*. Samtidig har den *teoretiske forståelse* bidraget til en dybere forståelse af de unges situation. Eksempelvis kan det teoretiske niveau bidrage til at give indblik i hvilke konsekvenser det kan få for de unge, når de ikke ved, om eller hvornår de kan få familiesammenføring.

6.4 Sammenfattende analyse

I nærværende afsnit ønsker vi at identificere de mønstre og sammenhænge, der er mellem de to ovenstående analyser, samt redegøre for, hvordan de to analyser kombineret, kan give et nuanceret billede af, *hvordan en anbringelse på døgninstitution kan medvirke til uledsagede mindreårige flygtnings integration i det danske samfund*. Dette gøres ved at forstå de to analyser ud fra Pedersen og Skutnabb-Kangas definition af *pluralistisk integration* og Skutnabb-Kangas integrationsbegreber jf. *Specialets integrationsforståelse*.

Som tidligere nævnt ser vi, at personalets forståelse af målet med deres arbejde, kan ses som udtryk for det, Pedersen og Skutnabb-Kangas betegner som *pluralistisk integration*. Personalet arbejder på at give de unge viden, kompetencer og handlemuligheder, så de unge bliver i stand til at klare sig selv i det danske samfund (Pedersen & Skutnabb-Kangas, 1983:16).

Personalet har således fokus på at tillære de unge de nødvendige praktiske og kulturelle kompetencer, som det kræver, for at de unge kan blive selvstændige individer. Når vi ser, at personalet i høj grad benytter sig af en *independence-tilgang*, hvor de har fokus på at lære de unge *hårde kompetencer*, ser vi det som et udtryk for, at personalet har fokus på en *funktionel tilpasning* af de unge. Dette indebærer, at de har fokus på at lære de unge om det danske sprog, introducere dem for myndigheder og institutioner og støtter de unge i skole og uddannelse, som gør de unge i stand til at agere i det danske samfund (Skutnabb-Kangas, 1990:164).

Personalet ønsker endvidere at bidrage til *akkulturation* af de unge, hvilket involverer, at lære de unge fyldestgørende kompetencer, så de unge kan agere på lige fod med 'almindelige danskere', men grundet den korte tid, de unge opholder sig på institutionerne, fylder den *funktionelle tilpasning* mere i det pædagogiske arbejde. *Akkulturation* involverer, at man begynder at acceptere det nye samfunds normer og værdier og får flere muligheder for at deltage (Skutnabb-Kangas, 1990:164). Dette gør personalet bl.a. ved at arbejde på at øge de unges *sociale kapital* ved at inddrage de unge i forskellige sociale arenaer, hvor de unge kan oparbejde et netværk, samt ved at arbejde på at øge de unges *kulturelle kapital* ved at præsentere de unge for dansk kultur, normer og værdier.

På trods af personalets arbejde med at integrere de unge ser vi, at en stor del af de unges situation er præget af *segregation*. *Segregation* kan enten være *frivillig* eller *tvungen*, hvor *frivillig segregation* indebærer, at individer søger en tryghedsfølelse og en følelse af sammenhold fx ved at bo i nærheden af personer med samme baggrund. *Segregation* kan også være tvungen og være af økonomisk, social eller politisk karakter (Skutnabb-Kangas, 1990:163). I ovenstående analyse har vi identificeret, at de unge lever en forholdsvis isoleret tilværelse, hvilket både skyldes social tilbagetrækning og social isolation. I et integrationsperspektiv kan dette ses som et udtryk for, at de unges situation både er påvirket af en *frivillig* og *tvungen segregation*. *Frivillig*, da både personale og de unge giver udtryk for, at de unge finder en tryghed i og søger hinanden på institutionen, og *tvungen*, da de unge endnu ikke har lært de sociale koder og ikke mestrer det danske sprog godt nok til at kunne begå sig i sociale sammenhænge med danske unge. *Segregationen* er endvidere tvungen, da de unge ikke selv har valgt at blive anbragt på døgninstitution og placeret i sprogklasser med udelukkende andre flygtninge og indvandrere. Ydermere har vi identificeret, at de unge oplever magtesløshed pga. uvished vedr. familiesammenføring, hvilket kan påvirke de unges motivation for at blive en del af det danske samfund, da dette gør dem ude af stand til at begribe deres fremtid i Danmark.

Selvom Yusuf bor på institutionen med andre uledsagede mindreårige flygtninge, lever han ikke en *segregeret* tilværelse, ligesom de andre unge. Vi vurderer, at Yusuf har tilegnet sig de nødvendige kompetencer for *akkulturation* og er i en positiv integrationsproces i det danske samfund, da han er i stand til at agere succesfuldt i det danske samfund ved at passe sin skolegang, varetage et fritidsjob og deltage i foreningslivet. Derudover oplever Yusuf at være en del af forskellige solidariske fællesskaber i forskellige arenaer såsom arbejdspladsen, skolen og i fodboldklubben.

Overordnet ses det, at personalet har ambitioner om, at de unge bliver integreret i det danske samfund, og de forsøger at starte denne integrationsproces ved at lære de unge at mestre *hårde kompetencer*, som de finder nødvendige for at leve i Danmark. Anbringelsen på en døgninstitution kan derfor medvirke til integrationen af de unge ved at styrke de unges *funktionelle tilpasning* og støtte dem i at blive en del af et socialt fællesskab ved at introducere de unge til forskellige sociale arenaer. Vi vurderer, at størstedelen af de unge oplever en *tvungen segregation* grundet opholdet på døgninstitutionen, men at de med støtte fra personalet er på vej til at blive integreret.

Kapitel 7 - Diskussion

I ovenstående analyser har vi identificeret to tilgange som værende fremtrædende i personalets fortællinger. Vi udleder, at personalet har forskellige tilgange til at integrere de unge ved at arbejde med de unges *hårde* og *bløde kompetencer*. Disse to begreber kan yderligere fortolkes således; de *bløde kompetencer* er et udtryk for, at personalet har fokus på at give de unge omsorg, og de *hårde kompetencer* kan forstås som, at personalet har fokus på at selvstændiggøre de unge. På baggrund af ovenstående ønsker vi at diskutere, hvordan omsorg og selvstændiggørelse af de unge kan medvirke til deres integration i det danske samfund, og hvordan disse to begreber kan påvirke arbejdet med de unges integration. Derudover vil vi diskutere, hvordan kombinationen af personalets arbejde med omsorg og selvstændiggørelse kan medvirke til, at de unge lever i et institutionaliseret miljø.

Omsorg er et bredt begrebsapparat og har forskellig betydning alt efter hvilken kontekst, det bliver anvendt i, og hvilke antagelser der er om, hvad omsorg er. Tine Egelund og Turf Böcker Jakobsen indkredser omsorgsbegrebet ved at bruge følgende begreber; *primær omsorg* og *sekundær omsorg*. Den *primære omsorg* kan udmøntes som kærlighed fra den nære familie, som drager omsorg for den unge, og omsorgen er dermed følelsesmæssigt engageret. Det kan derfor diskuteres, om betalt omsorg, såsom omsorg fra medarbejdere på en døgninstitution kan betragtes som *primær omsorg*, da denne omsorg ikke er etableret på grundlag af i forvejen tillidsfulde relationer. Samtidig er pædagogerne kun på institutionen midlertidigt og kan altid blive udskiftet. Omsorgen får derfor en usammenhængende og sekundær karakter, hvorfor den betalte omsorg ikke kan erstatte den *primære omsorg* (Egelund & Jakobsen, 2009:49). Den *sekundære omsorg* er ikke kontinuerlig, og pædagogerne på institutionerne er ikke emotionelt forpligtede til at yde omsorg i samme grad som ved den *primære omsorg*. Graden af omsorg er dermed bestemt af den kontekst, der fx er på institutionen, og er påvirket af de mål og værdier, institutionen arbejder med. I dette speciale er målet med anbringelsen af de unge integration, hvilket præger den kontekst, personalet yder omsorg indenfor.

Graden af omsorgsarbejdet med de unge varierer meget alt efter hvordan, institutionerne forholder sig til omverdenen. Personalet kan i nogen grad blive for omsorgsfulde og i nogle tilfælde lukke sig fra omverdenen (Egelund & Jakobsen, 2009:202). Flere af pædagogerne på Spurven argumenterer bl.a. for, at de unge er for psykisk skadede til at håndtere og rumme

nye relationer uden for institutionen, hvorfor de ikke ønsker at presse de unge. Det er forståeligt, at personalet ser det som vigtigt, at man ikke presser de unge til at gøre noget de ikke er klar til, men netop denne omsorg kan også medvirke til, at det bliver vanskeligere at lære de unge kompetencer, som kan være anvendelige i det omgivende miljø, hvis de ikke opholder sig i dette miljø (Egelund & Jakobsen, 2009:202).

Man kan se integration som en del af det *sekundære* omsorgsarbejde, hvilket kan bidrage til de unges selvstændighed mod et socialt liv, hvor personalet søger at muliggøre deres deltagelse i samfundet (Egelund & Jakobsen, 2009:52). Udvikling af selvstændighed kan forstås som en del af omsorgsbegrebet. Denne del af omsorgsarbejdet kan også tænkes som en del af de unges udviklingsforløb fra ung til voksen, og at personalet dermed har fokus på at forberede de unge på en tilværelse i det danske samfund inden for systemets klare rammer og forventninger (Egelund & Jakobsen, 2009:54).

En bærende tankegang gennem mange år i børneforsorgsarbejdet har været, at afvigende børn skal opdrages af det offentlige til at blive almindelige og nyttige samfundsborgere. Denne tankegang er blevet modificeret gennem årene, men der er på mange døgninstitutioner fortsat stort fokus på integration og kompetenceudvikling, hvilket vi ligeledes har identificeret ved de to institutioner i vores speciale. Det paradoksale ved, at man skal integrere og på sin vis normalisere de unge, som er anbragt på institutionerne, er, at det, at de opholder sig på en institution, gør at de lever i et anormalt miljø, da de altid vil leve et andet liv end andre unge, som bor hos deres forældre (Egelund & Jakobsen, 2009:187).

Det er således modsætningsfyldt, at man ønsker, at de unge bliver integreret og inkluderet i det danske samfund, når de unge samtidig placeres i institutionelle miljøer, som både afviger markant fra deres opvækstbetingelser og udviklingsammenhænge, men også afviger fra et almindeligt familieliv i Danmark. På mange danske døgninstitutioner er der fokus på, at unge stadig skal have forbindelse til familie og netværk, selvom de er anbragt på en institution. Dette for at anbringelsen ikke skal medføre, at de unge kun agerer i et institutionsmiljø (Egelund & Jakobsen, 2011:18-19). Dette besværliggøres, når de unge i nærværende speciale oftest ikke har familie eller venner i landet. De unge tilbydes et institutionsmiljø, der er adskilt fra en almindelig tilværelse i en familie, og samtidig går størstedelen af de unge ligeledes på en skole, hvor de udelukkende møder andre flygtninge og indvandrere. Dette betyder, at selve anbringelsen på en institution demonstrerer, at disse unge ikke er ligesom

alle andre unge, og at de derfor lever en anden form for hverdagsliv (Egelund & Jakobsen, 2011:19). Det kan diskuteres, om denne institutionalisering kan modarbejde en udvikling af selvstændiggørelse og indlæring af færdigheder, da de erfaringer, de unge gør sig på institutionen, ikke altid er de samme, som deres jævnaldrende gør i et normalt miljø (Egelund & Jakobsen, 2009:196). Spørgsmålet er altså, om de værdier og normer, de unge lærer på institutionen, er de samme værdier og normer, de møder, når de skal ud i samfundet og leve som selvstændige individer? Flere af de interviewede fagpersoner er reflekteret omkring dette, hvilket bl.a. beskrives af Lone i nedenstående citat, hvor hun beskriver de unge som institutionsbørn.

“Fordi der er ingen tvivl om, at de bliver lidt institutionsbørn herude, det gør de jo. Vi har jo nogle institutionsregler, selvom vi prøver at lave det mere kollegieagtigt, men der vil altid være nogle regler for stedet. Når vi holder personalemøde, er vi inde på kontoret - det er sådan meget institutionsagtigt. Men ja. Jeg synes, der er fordele og ulemper ved det, helt sikkert.” (Lone)

Det er en svær balancegang, hvordan man skal arbejde med uledsagede mindrerårigt flygtninge, da de kommer til Danmark alene og unægteligt skal anbringes et sted. Samtidig kan det diskuteres, om der skal være fokus på omsorg eller selvstændiggørelse i arbejdet.

Kapitel 8 - Konklusion

I følgende kapitel præsenteres undersøgelsens primære fund og efterfølgende vurderes, hvorvidt specialets problemformulering besvares og om undersøgelsens formål opnås.

Nærværende speciale har haft til formål at bidrage med viden om uledsagede mindreårige flygtninge anbragt på døgninstitutioner, da dette er et felt, som er præget af begrænset viden. Danmark har i de seneste år oplevet en øget tilgang af uledsagede mindreårige flygtninge, hvoraf en del bliver anbragt på døgninstitutioner. I dette speciale har vi valgt at undersøge, hvordan en anbringelse på døgninstitution kan medvirke til uledsagede mindreårige flygtnings integration i det danske samfund. Undersøgelsen beror på interview med personale og uledsagede mindreårige flygtninge på de to døgninstitutioner, Spurven og Lærken, og har således til formål at belyse personalets erfaringer med arbejdet med integration af de uledsagede mindreårige flygtninge samt de uledsagede mindreårige flygtnings perspektiv på deres tilværelse.

I specialets analyse 1, *Arbejdet med uledsagede mindreårige flygtninge*, finder vi, at personalet på forskellig vis arbejder med at tilegne de unge den nødvendige viden, som det kræver, for at de unge kan klare sig i det danske samfund. Personalet arbejder ud fra en *independence-tilgang*, hvor målet er, at de unge skal kunne klare sig selv, når de flytter fra institutionen, når de bliver 18 år. Personalet har derfor i høj grad fokus på at arbejde med selvstændiggørelse af de unge ved at lære dem praktiske færdigheder såsom rengøring, madlavning, økonomisk håndtering etc. Personalet oplever dog, at dette mål i sig selv kan være svært at nå grundet de unges korte tid på institutionerne, hvorfor personalet ligeledes oplever, at *bløde kompetencer* såsom trivsel, tryghed, psykisk velvære og netværk fylder mindre i det pædagogiske arbejde - dog fylder dette mere på Spurven end på Lærken.

Personalet påpeger dog samtidig netværk som et vigtigt element i integrationsprocessen. Her arbejder personalet på at øge de unges *sociale kapital* bl.a. ved at introducere og inddrage de unge i forskellige andre bredere sociale fællesskaber i lokalområdet. Når personalet fortæller, at dette kun lykkes i begrænset omfang, kan det skyldes, at de unge endnu ikke har lært alle de sociale koder, så de unge ikke ved, hvordan de skal tage kontakten, og trygheden ved landsfæller.

Dette forsøger personalet dog ligeledes at arbejde med ved at introducere de unge til dansk kultur, normer og værdier mhp. at øge de unges *landespecifikke kapital*. Personalet er således opmærksomme på, at de unge kommer til Danmark fra forskellige lande og med forskellige kulturelle kapitaler, hvorfor de unge er indehavere af en *landespecifik kapital*, som ikke er overførbart i Danmark. Igen oplever personalet dog, at de ikke har den nødvendige tid til at forberede de unge på det liv, der møder dem, når de skal flytte fra institutionerne.

Set fra et integrationsperspektiv kan det være problematisk, hvis de unge ikke når, at få tillært sig de sociale koder og dannet grundlag for en stærk *social og kulturel kapital*, da disse kapitaler kan have afgørende betydning for de unges fremtidige karriere og muligheder for at undgå forskellige former for marginalisering. På samfundsniveau kan dette bidrage til *segregation* mellem uledsagede mindreårige flygtninge og majoritetsbefolkningen på arbejdsmarkedet såvel som i andre sociale sammenhænge.

I specialets analyse 2, *De uledsagede mindreårige flygtnings tilværelse*, finder vi, at størstedelen af de unge er motiverede for at tilegne sig de kompetencer, som de unge vurderer som vigtige for at kunne klare en tilværelse i Danmark herunder at lære dansk, gå i skole og tage sig en uddannelse. Integrationen kan styrkes, ved at de unge deltager i fritidsaktiviteter eller gennem fritidsjob, hvor de unge opnår anerkendelse og føler sig som en del af et solidarisk fællesskab, som det er tilfældet med Yusuf. I denne analyse identificerer vi endvidere en række faktorer, som kan vanskeliggøre de unges integration. De unge fortæller om en kompliceret tilværelse, som i høj grad er præget af uvished og ventetid ift. familiesammenføring og de unges situation, hvilket kommer til udtryk i en form for magtesløshed ved de unge, hvilket bringer dem i en undtagelsestilstand, som gør dem ude af stand til at begribe deres fremtid og fremtidsplaner. Endvidere beskriver de unge deres tilværelse som en forholdsvis isoleret tilværelse med begrænset kontakt til venner og familie uden for institutionen. Denne isolation er både fysisk i form af de unges placering på døgninstitution og i sprogklasser, som begrænser de unges adgang til bredere sociale fællesskaber, og af mere social karakter, ved at de unge trækker sig tilbage fra sociale situationer grundet begrænsede danskkundskaber og manglende psykisk overskud. Som tidligere nævnt, kan dette have alvorlige konsekvenser for de unges fremtidige karriere og livschancer, men også alvorlige konsekvenser for de unges psykiske udvikling.

Ud fra ovenstående kan vi konkludere, at en stor del af de unge anbragt på døgninstitution lever en tilværelse, som er præget af *segregation*. Anbringelsen på døgninstitution kan medvirke til integration, ved at personalet styrker de unges *funktionelle tilpasning* ved at tillære de unge en del af de kompetencer, som vurderes nødvendige for at kunne klare sig i det danske samfund. Samtidig sætter det korte tidsperspektiv en række begrænsninger for, hvor godt de unge kan nå at blive klædt på ift. at kunne klare sig selv. Institutionen kan således være med til at starte integrationsprocessen og påbegynde en *akkulturation*, hvor de unge lærer de nødvendige færdigheder til at kunne agere i samfundet såsom at lære om dansk kultur, normer og værdier, men har grundet det korte tidsperspektiv ikke mulighed for at arbejde videre med integrationsprocessen. Derudover skal det tilføjes, at der er en række forhold, som rækker ud over personalets handlerum, men som kan have alvorlige konsekvenser for de unges muligheder for at blive integreret såsom de unges psykiske helbred, racistisk adfærd fra majoritetsbefolkningen og de unges muligheder for tilladelse til familiesammenføring. Endvidere kan det diskuteres hvilken tilgang, der er bedst til, at klæde de unge på til at kunne klare sig selv i det danske samfund, og hvorvidt en anbringelse på døgninstitution er hensigtsmæssig ift. integrere de unge, da denne institutionalisering kan modarbejde selvstændiggørelse, da de erfaringer de unge gør sig på institutionen, ikke svarer til dem, de vil møde ude i samfundet.

Ovenstående har bidraget til formålet om at genere viden om uledsagede mindreårige flygtninge anbragt på døgninstitution og givet et indblik i arbejdet med integration af uledsagede mindreårige flygtninge anbragt på døgninstitution. Undersøgelsen har taget udgangspunkt i en specifik kontekst på to døgninstitutioner og beskriver informanternes unikke oplevelser. Resultaterne kan ikke sige noget generelt om uledsagede mindreårige flygtnings integration, men vi vurderer, at denne viden kan være værdifuld i andre sammenhænge, da en del af vores resultater er sammenlignelige med tidligere forskning, hvilket uddybes i nedenstående kapitel om *Kvalitetsvurdering*.

Kapitel 9 - Kvalitetsvurdering

Vi vil i nærværende kapitel reflektere og diskutere vores undersøgelsesresultaters troværdighed, styrke og overførbarhed. Dette ønsker vi at gøre ved at anvende følgende begreber; reliabilitet, validitet og generaliserbarhed.

Reliabilitet

Reliabilitet kan forstås på mange måder, men videnskabsteoretisk er der bred enighed om, at hvis man skal have en konsistent og troværdig undersøgelse, så skal der være gennemsigtighed og transparens i undersøgelsesprocessen. Dette betyder, at man som undersøger skal være åben og formulere sig eksplicit om metodiske overvejelser (Kvale og Brinkmann, 2009:271). I vores metodiske overvejelser har vi ønsket at gøre vores undersøgelsesproces gennemsigelig for læseren ved at bestræbe os på at argumentere for vores valg og fravalg i kapitlet *Specialets empiriske grundlag og metode*, hvor vi eksplicit har gjort opmærksom på både styrker og svagheder ved vores kvalitative tilgang. Ydermere er vi af den opfattelse, at vores struktur i analysen, hvor vi har været eksplicite omkring, hvornår vi analyserer på et *selvforståelses-*, *commonsense-* eller *teoretisk-niveau*, yderligere har været med til at skabe gennemsigtighed i specialet.

Validitet

Validitet omhandler sandheden og styrken af et udsagn, og i nærværende speciale er validitet relateret til dokumentation og fortolkning af vores empiriske materiale. En åben forståelse af validitet omhandler i hvilket omfang, vores empiriske materiale og fortolkning er i stand til at afspejle det, vi som undersøger ønsker at belyse (Kvale & Brinkmann, 2009:272).

Vi er opmærksomme på, at dette speciales validitet i nogle tilfælde kan være reduceret, da vi kun har haft mulighed for at interviewe de unge og personalet på institutionerne én gang. Vi er af den opfattelse, at flere interview med personalet og de unge samt længere tid på institutionerne og inddragelse af en mere struktureret tilgang til observation kunne have styrket validiteten og have bidraget til en mere nuanceret besvarelse af vores problemstilling. Som tidligere nævnt i afsnittet om *Sprogets betydning for empiriindsamling og transskription*, har vi været opmærksomme på de sproglige udfordringer, der har eksisteret i interviewsituationen, og hvordan disse kan have påvirket validiteten af vores empiriske materiale. De sproglige udfordringer har derudover medvirket til, at vi i nogle interview ikke

har haft mulighed for at have dybdegående samtaler, hvilket ligeledes kan have påvirket nuanceringen af det empiriske materiale.

Vi er dog af den opfattelse, at på trods af, at der har været forskellige faktorer, som har påvirket validiteten i vores undersøgelse, så har vi været i stand til at fortolke vores empiriske materiale ud fra, det vi ønskede at belyse, og dermed har vi besvaret vores problemformulering.

Generaliserbarhed

Generaliserbarhed omhandler, hvorvidt det er muligt at overføre undersøgelsers resultater til andre kontekster. Kvalitative undersøgelser, som dette speciale, bygger dog ofte på få tilfælde, hvilket kan besværliggøre en generalisering (Kvale & Brinkmann, 2009:287-288). Vi mener dog, at det er muligt at sige noget om specialets *analytiske generalisering*. *Analytisk generalisering* handler om, hvorvidt vores speciales fund afspejler sig i andre eller tidligere empiriske undersøgelser med samme målgruppe og/eller felt (Kvale & Brinkmann, 2009:289). Vi har i vores forskningsvandring præsenteret eksisterende forskning, som vi mener bedst belyser vores undersøgelsesfelt. I vores forskningsvandring præsenterede vi bl.a. undersøgelser, som konkluderer; at uledsagede mindreårige flygtninge oplever søvnbesvær, mareridt, flashbacks og angst (Integrationsnet, 2011), at de er motiverede for at lære dansk og gerne vil have en uddannelse og et job (Ankestyrelsen, 2010), at de er optagede af at blive en del af det danske samfund og få en dansk tilværelse, at de har brug for støtte og tryghed, når de ikke har familie tæt på, hvilket de kan opnå ved at bo sammen med andre uledsagede flygtninge eller landsmænd, samt at de har svært at komme i kontakt med danskere, da deres primære netværk består af professionelle, frivillige og andre flygtninge (Børnerådet, 2015). Derudover konkluderes det, at integrationen blandt uledsagede mindreårige flygtninge er relativt vellykket, men at der samtidig er en række barrierer for de unges integration. Disse er bl.a., at de ikke føler sig accepterede af majoritetssamfundet trods store anstrengelser for at integrere sig i det danske samfund. De oplever derudover følelser som ensomhed og savn, oplevelsen af manglende politisk støtte, negativ omtale i medierne og hverdagsracisme (Bartnik, 2005). Endelig påpeges det, at den strenge praksis på familiesammenføringsområdet virker integrationshæmmende (Eide, 2015).

Disse undersøgelses konklusioner stemmer overens med nogle af de fund, vi har gjort os i vores speciale. I henhold til dette kan vores undersøgelse siges at være *analytisk generaliserbar* ift. eksisterende forskning på området.

Litteraturliste

- Ankestyrelsen (2010). *Uledsagede mindreårige flygtninge - modtagelse og indsats i kommunerne*. København: Ankestyrelsen.
- Bartnik, J. (2005). *Hvordan går det dem? En undersøgelse af unge uledsagede flygtninges perspektiver på integrationen*. Red Barnet & Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration.
- Bean, T., Derluyn, I., Eurelings-Bontekoe E., Broekaert, E., & Spinhoven, P. (2007). Comparing Psychological Distress, Traumatic Stress Reactions, and Experiences of Unaccompanied Refugee Minors With Experiences of Adolescents Accompanied by Parents. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, Volume 195, Number 4, April 2007.
- Bendixen, M. C. (2016). Alene i et fremmed land – uledsagede flygtningebørn. *Refugees.dk*, 9. jul. 2016. Lokaliseret d. 04.07.17 på www.refugees.dk
- Bourdieu, P & Wacquant, L.J.D. (1996). *Refleksiv sociologi - mål og midler* (s.101-125). København: Hans Reitzels.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. I J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. (s. 241-258). New York: Greenwood.
- Bowker, J. C., Nelson, L. J., Markovic A., & Luster, S. (2014). Social Withdrawal during Adolescence and Emerging Adulthood. I R. J. Coplan & J. C. Bowker (Ed.), *The Handbook of Solitude: Psychological Perspectives on Social Isolation, Social Withdrawal, And Being Alone*. (s. 167-183). Wiley Blackwell.
- Børnerådet (2015). *Man har brug for både hjælp og held - unge fortæller om deres erfaringer som uledsagede flygtninge i Danmark*. Børnerådet.
- Christensen, E. (2006). *Uledsagede asylansøgerbørn*. København: Socialforskningsinstituttet (SFI).
- Christensen, E., & Vitus Andersen K. (2006). *Livsvilkår for børn med familie på danske asylcentre*. København: Socialforskningsinstituttet (SFI).
- Coplan, R. J., & Bowker, J. C. (2014). All alone: Multiple Perspectives on the Study of Solitude. I R. J. Coplan & J. C. Bowker (Ed.), *The Handbook of Solitude: Psychological Perspectives on Social Isolation, Social Withdrawal, And Being Alone*. (s. 3-13). Wiley Blackwell.

- Dansk Flygtningehjælp (2011). *Flygtningebørn - virkningsfulde indsatser: Forskningsregistrant om psykosociale interventioner for børn og unge med flygtningebaggrund*. København: Dansk Flygtningehjælp.
- Dansk Flygtningehjælp (2015). *Eritrea og Eritreiske flygtninge - en introduktion*. København: Dansk Flygtningehjælp.
- Den europæiske menneskerettighedskonvention. 10. december 1948.
- Egelund, T. & Jakobsen, T. B. (red.) (2009). *Omsorg for anbragte børn og unge: Døgninstitutionens hverdag og vilkår* (Kap. 4 & 16). København: Akademisk Forlag.
- Egelund, T., & Jakobsen, T. B. (2011). *Døgninstitutionen - modsætninger og strategier når børn og unge anbringes*. (s. 17-20). København: Hans Reitzels Forlag.
- Eide, K. (2005). *Tvetydige barn - Om barnemigranter i et historisk komparativt perspektiv*. (Kap. 1). Avhandling til dr.polit.-graden. Sosiologisk institutt, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Bergen.
- Eide, K., & Broch, T. (2010). *Enslige mindreårige flyktninger: Kunnskapsstatus og forskningsmessige utfordringer*. (Kap. 3). Regionsenter for barn og unges psykiske helse, region øst og sør.
- Ejrnæs, A. (2008). Human kapital vs. netværksteori. I A. Ejrnæs, *Integration eller isolation? Etniske minoriteter på arbejdsmarkedet*. (s. 51-74). Frederiksberg: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Ejrnæs, A. (2015). Etnisk marginalisering i det postindustrielle samfund. I B. Greve (red.) *Grundbog i Socialvidenskab - 5 perspektiver*. (s. 349-369). Frederiksberg: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- FN's Børnekonvention. 20. november 1989
- FN's Flygtningekonvention. 28. juli 1951
- Forældreansvarsloven LBK nr.1820 23/12/2015
- Galal, L. P., & Galal, E. (1999). *Goddag mand Økseskaft - samtaler med tolk*. (Kap. 1 & 3) Mellemlfolkeligt Samvirke.
- Gjærum, B.a (2000). Mestring hos børn og forældre - har vi empirisk viden af bygge på? I B. Gjærum, B. Grøholt & H. Sommerschild (red.), *Mestring som mulighed - i samspil med børn, unge og deres forældre* (s. 73-113). Nordisk forlag.
- Goffman, E. (2014). *Stigma - om afvigerens sociale identitet*. (Kap. 1 & 2) Samfundslitteratur.
- Graversen, M. (2015a). Kommuner indlogerer flygtningebørn med anbragte danske unge. *Berlingske Tidende*, 5 aug. 2015. Lokaliseret d. 12.07.17 på www.b.dk

- Graversen, M. (2015b). Alternativet ser intet problem i flygtningebørn på døgninstitutioner. *Berlingske Tidende*, 5 aug. 2015. Lokaliseret d. 12.07.17 på www.b.dk
- Grøholt, B. (2000). Ungdomstiden og mestringsperspektivet. I B. Gjørum, B. Grøholt, & H. Sommerschild (red.), *Mestring som mulighed - i samspil med børn, unge og deres forældre*. (s. 136-151). Nordisk forlag.
- Hedegaard, M., Frost S. & Larsen, I. (2004). *Krigsramte børn i eksil*. Århus: Klim.
- Hessle, M. (2007). *Ensamkommande men inte ensamma Tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Stockholms universitet.
- Honneth, A. (2003). *Behovet for anerkendelse*. (s. 14-23;83-98) København: Hans Reitzels.
- Integrationsloven. LBK nr. 1094 af 07/10/2014
- Integrationsnet (2011). *Undersøgelse af trivsel blandt uledsagede unge flygtninge i bofællesskaber og i egen bolig med og uden pædagogisk støtte*. Dansk Flygtningehjælp.
- Jensen, B. S. (2014). *Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel inddragelse eller symbolsk retorik?* Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.
- Juul, S. (2012a). Fænomenologi. I S. Juul & K. B. Pedersen (red.), *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori: En indføring*. (s. 65-106). København: Hans Reitzels.
- Juul, S. (2012b). Hermeneutik. I S. Juul & K. B. Pedersen (red.), *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori: En indføring*. (s. 107-148). København: Hans Reitzels.
- Kristensen, O. S., Oberman, M. & Dolmer, Annie (2007). *Notat om forskellen mellem integration og social inklusion*. European Commission; Directorate-General for Translation, Danish Language Department, Brussels.
- Kristiansen, S., & Krogstrup, H. K. (2015). *Deltagende observation*. (Kap. 2) København: Hans Reitzels.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview - Introduktion til et håndværk*. København: Hans Reitzels.
- Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration & Udlændingesservice (2011). *Tal og fakta på udlændingeområdet 2010*. Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration & Udlændingesservice.
- Montgomery, E. (2000). *Flygtningebørn: Traume, udvikling, intervention*. København: Dansk Psykologisk Forlag.

- Mølholt, A., Stage, S., Pejtersen, J. H., & Thomsen, P. (2012). *Efterværn for tidligere anbragte børn - en evidens og erfaringsopsamling*. SFI - Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Nielsen, S. S., & Christiansen, K. L. (2009). Pas også på mig! *Psykiatri-information* (s. 14-16.) Årg. 16, nr. 4.
- Nielsen, S. S., Nørredam, M., Christiansen, K. L., Obel, C. & Krasnik A. (2007). Psykisk helbred blandt asylbørn i Danmark. *Ugeskrift for læger* (s. 3660-3665). Årg. 169, nr. 43.
- Ny i Danmark (2017). *Uledsagede mindreårige asylansøgere*. Lokaliseret d. 29.06.17 på www.nyidanmark.dk
- Ny i Danmark (2016). *Færre driftsoperatører på børnecenterområdet i 2017*. Lokaliseret d. 15.07.17 på www.nyidanmark.dk
- Pedersen, K. (2006). *Videnskabsteori i projektarbejde og rapport*. I Olsen, S. B., & Pedersen K. *Problemorienteret projektarbejde - en værktøjsbog*. (s.137-169). Roskilde Universitetsforlag.
- Pedersen, R. B., & Skutnabb-Kangas, T. (1983). *God, bedre, Dansk? - Om indvandreborns integration i Danmark*. (Kap. 1) København: Børn og unge.
- Red Barnet (2010). *Det sværeste var at være ensom... Udfordringer for uledsagede flygtningebørn i Danmark*. Red Barnet.
- Serviceoven. LBK nr. 369 af 18/04/2017.
- Shapiro, D. K., Christiansen K. L., & Nielsen M. V. (2010). *Børn i risikozonen: Psykologisk screening af nyankomne asylsøgende børn*. Dansk Røde Kors Asylafdeling.
- Skutnabb-Kangas, T. (1990). *Minoritet, sprog og racisme*. (Kap. 9). Randers: Forlaget tiden.
- Skytte, M. (2016). *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. (Kap. 3.) København: Hans Reitzels.
- Sommerschild, H. (2000). Mestring som styrende begreb, I B. Gjørum, B. Grøholt & H. Sommerschild (red.): *Mestring som mulighed - i samspil med børn, unge og deres forældre*. (s. 23-68). Nordisk forlag.
- Stæhr, M., Lindskov T., & Carey R. B. (2000). Uledsagede flygtningebørn med særlige omsorgs- og behandlingsbehov i Danmark: En pilotundersøgelse af uledsagede mindreårige asylansøgere på Dansk Røde Kors børnecentre i perioden januar 1997-december 1997. *Nordisk Psykologi*, 52:1, 3-18.
- Sørensen, S. P. (2015). Døgninstitution kan være den rigtige løsning for uledsagede børn. *Kommunernes Landsforening*, d. 5 aug. 2015. Lokaliseret på www.kl.dk d. 09.07.17.

- Thagaard, T. (2010). *Systematik og indlevelse - En indføring i kvalitativ metode*. København: Akademisk Forlag.
- Togebj, Lise & Møller, Birgit. (1999). *Oplevet diskrimination - en undersøgelse blandt etniske minoriteter* (Kap. 1 & 8). København: Forlaget Thorup.
- Udlændingeloven. LBK nr. 412 af 09/05/2016
- Udlændinge- og Integrationsministeriet (2017). *Tal på udlændingeområdet pr. 31.05.2017*. Udlændinge- og Integrationsministeriet.
- Udlændingestyrelsen (2016). *Tal og fakta på udlændingeområdet 2015*. Udlændingestyrelsen.
- Udlændingestyrelsen (2017). *Tal og fakta på udlændingeområdet 2016*. Udlændingestyrelsen.
- UNHCR (2017). *Global Trends - Forced Displacement in 2016*. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).
- Vitus, K., & Nielsen, S. S. (red.) (2011). *Asylbørn i Danmark: En barndom i undtagelsestilstand*. København: Hans Reitzels.